

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Katedra veřejné a sociální politiky

**Zákon o ochraně zdraví před škodlivými účinky
návykových látek: vývoj narativu soupeřících rámců
v mediálním diskurzu**

Diplomová práce

Praha 2019

Simona Lipková

Autor práce: Bc. Simona Lipková

Vedoucí práce: Mgr. Martin Nekola, Ph.D.

Rok obhajoby: 2019

Bibliografický záznam

LIPKOVÁ, Simona. *Zákon o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek: vývoj narativu soupeřících rámců v mediálním diskurzu*. Praha, 2019. 102 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií. Katedra veřejné a sociální politiky. Vedoucí diplomové práce Mgr. Martin Nekola, Ph.D.

Abstrakt

Tato diplomová práce pojednává o vývoji legislativy tabákové kontroly se zaměřením na předložené návrhy zákona o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek s akcentací regulace kouření v restauračních zařízeních. Hlavní linku této práce tvoří identifikace soupeřících rétorických rámců a hlavních aktérů, spolu s jejich hlavními argumentačními rovinami. Následně došlo k porovnání identifikovaných rámců spolu s mapováním jejich narativu v čase, kdy se práce na této úrovni zaměřuje na analýzu s cílem diskuze možných specifických atributů, které usnadnily proces přerámování opozičních rámců, konkrétně za využití rétorické strategie v podobě narativních atributů „vyprávění příběhů“ (storytelling), využívání „odborné rozpravy“ a využívání metafor či přirovnání. Cíle práce byly zodpovězeny za využití kvalitativní analýzy mediálních výstupů a využití veřejněpolitických dokumentů, právních norem a dalších relevantních dokumentů. Teoretickou oporou práce byla analýza rámců využívající konceptualizaci dle Reina a Schöna, operující s vymezením soupeřících rámců a překlenutí kontroverzní situace a dále teorie sociální konstrukce cílových populací, jejíž autorkami jsou Schneider a Ingram. V rámci této diplomové práce, psané pod záštitou případové studie, byly určeny čtyři hlavní soupeřící rámce ve třech časových rozmezích, spolu s hlavními sponzory daných rámců a cílovými skupinami objevujícími se v argumentaci hlavních sponzorů, kdy se objevuje apel převážně na ochranu dětí a matek.

Klíčová slova

Protikuřácký zákon, kouření, zákaz kouření v restauracích, mediální diskurz, analýza rámců, rétorické rámce, sociální konstrukce cílových populací

Abstract

This diploma thesis deals with the development of tobacco control legislation with the main focus on the Act on protection of health against harmful effects of addictive substances with accent on smoking regulation in restaurants. The main line of this thesis is to determine the competing rhetorical frameworks and the main actors representing the individual frameworks which they present on the level of arguments and then to compare the development of narrative over time. At this level, the thesis focuses on the analysis of the presented rhetorical frameworks with the aim of discussing possible specific attributes that facilitated the process of reframing opposition actors, namely using the rhetorical strategy of narrative attributes of storytelling, technical terms, imagery or comparison. These goals were achieved by using a qualitative analysis of media outcomes and by using public policy documents, legal standards and other relevant documents. Theoretical support for answering the set forth questions was a frame analysis, which was conceptualized on the field of public policy by Rein and Schön along with the theory of social construction of target population conceptualized by Schneider and Ingram. In this thesis, written under the auspices of the case study, four main competing frames were identified in three time periods, along with the main sponsors of the frames and target groups appearing in the main sponsors' arguments, where the appeal is mostly for the protection of children and mothers.

Keywords

Anti-smoking Act, Smoking, Smoking regulation in restaurants, Media Discourse, Frame Analysis, Rhetorical Frames, Social Construction of Target Populations

Title

Act on protection of health against harmful effects of addictive substances: Development of narrative of competing frames in media discourse

Rozsah práce: 162 353 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 31. července 2019

Simona Lipková

Poděkování

Zde bych chtěla poděkovat Mgr. Martinovi Nekolovi, Ph.D. za lidský přístup, inspirativní a podnětné vedení diplomové práce a podrobnou zpětnou vazbu. Dále bych chtěla poděkovat svým přátelům za psychickou a morální podporu a v neposlední řadě děkuji své rodině za podporu během celé doby mého studia.

Obsah

Úvod.....	3
1 Výzkumné cíle a otázky.....	5
2 Teoretická východiska	7
2.1 Nastolování agendy ve veřejněpolitickém diskurzu.....	7
2.1.1 Veřejněpolitický problém a jeho dimenze.....	8
2.1.2 Využití médií při nastolování agendy	10
2.2 Strategická formulace veřejněpolitického problému.....	11
2.2.1 Rámce a rámování	12
2.2.1.1 Kontroverze jako esence přístupu rámování ve veřejné politice.....	13
2.2.2 Teorie sociální konstrukce cílových populací	15
3 Metodologie	18
3.1 Výzkumný design.....	18
3.2 Strukturace a analýza dat.....	20
3.2.1 Zdroje dat – mediální výstupy.....	20
3.2.2 Analýza dat - kódování	22
3.2.3 Využitý předpis analýzy rámců	23
4 Kouření, tabákové výrobky a vývoj legislativy v České republice.....	26
4.1 Trend kouření tabákových výrobků v České republice.....	26
4.2 Legislativa tabákové kontroly v České republice od roku 1989	29
4.2.1 Vývoj legislativy tabákové kontroly	29
4.2.2 Legislativa upravující možnost kouření v gastronomických provozech	31
4.3 Názory veřejnosti na legislativu tabákové kontroly	34
5 Analýza rámců	39
5.1 Analýza soupeřících rámců – návrh zákona z roku 2007.....	41
5.1.1 Argumentace, hodnoty a prezentované problémy rámců	42
5.1.2 Sponzoři soupeřících rámců	45
5.1.3 Cílové skupiny.....	46
5.1.4 Úroveň přerámování.....	48
5.2 Analýza soupeřících rámců – návrhy zákona z roku 2014.....	50
5.2.1 Argumentace, hodnoty a prezentované problémy rámců	51
5.2.2 Sponzoři soupeřících rámců	56
5.2.3 Cílové skupiny.....	58
5.2.4 Úroveň přerámování.....	59
5.3 Analýza soupeřících rámců – návrhy zákona z roku 2016.....	63
5.3.1 Argumentace, hodnoty a prezentované problémy rámců	64

5.3.2	Sponzoři soupeřících rámců	66
5.3.3	Cílové skupiny.....	66
5.3.4	Úroveň přerámování.....	67
5.4	Atributy narativu rétorických rámců v procesu přerámování.....	70
	Závěr a diskuze	75
	Summary	79
	Použitá literatura.....	80
	Seznam použitých tabulek, schémat a grafů.....	91
	Teze diplomové práce	92
	Přílohy	96

Úvod

Tématem této diplomové práce je legislativa tabákové kontroly v České republice se zaměřením na zákaz kouření v restauračních zařízeních. Celosvětově je tabák užíván více jak miliardou lidí, přičemž téměř 6 milionů lidí ročně zemře na následky aktivního kouření, tedy naučeného chování, při němž dochází k dobrovolné inhalaci tabákového kouře, či pasivního kouření, tj. nedobrovolné inhalace tabákového kouře, který je produkován v bezprostředním okolí jedince.

Aktivní kouření je v současné době předmětem mnoha veřejněpolitických diskuzí, vědeckých studií a výzkumů po celém světě, Českou republiku nevyjímaje. Stále větší důraz je však kladen na rovinu pasivního kouření. Jelikož je inhalace tabákového kouře jedním z nejvýznamnějších faktorů vedoucích k závažným kardiovaskulárním chorobám, označila Světová zdravotnická organizace kouření tabákových výrobků za epidemii, se kterou je třeba bojovat, a učinila kroky k regulaci užívání tabákových výrobků.

Česká republika, země s vysokou prevalencí kardiovaskulárních chorob v evropském kontextu, však na snahy o regulaci a kontrolu tabáku reagovala velmi pozvolna – jako poslední členská země Evropské unie ratifikovala Rámcovou úmluvu o kontrole tabáku a jako jedna z posledních zemí přijala zákon upravující kouření na veřejnosti s regulací kouření v restauračních zařízeních a barech. V roce 2017 vstoupil v platnost a účinnost zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek. Zpřísnování tabákové kontroly polarizovalo názory jak veřejnosti, tak i veřejněpolitických aktérů, což se projevilo převážně v mediálním diskurzu, kdy veřejněpolitické aktéry začali využívat média jakožto nástroj k prosazení sledovaných zájmů za pomoci nastolení agendy, tedy zvýraznění žádaných atributů dané problematiky. Tato polarizace je však patrná v průběhu jakýchkoliv změn o regulaci tabákové kontroly.

Jedním z cílů této práce je přiblížit vývoj legislativního vývoje tabákové kontroly v České republice od roku 1989 se zaměřením na úroveň zákona o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, kdy si práce klade za cíl popsat předložené návrhy zákona s akcentací regulace kouření v restauračních zařízeních. Stěžejní výzkumný cíl však leží na úrovni vybraných návrhů zákona o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek z let 2007, 2014 a 2016, které tvoří hlavní linku analýzy rámců, tedy identifikace

jednotlivých rétorických rámců, jejich dílčích atributů určených pro účely této práce a vývoj v čase včetně přiblížení možných rétorických atributů majících za výsledek přerámování a přijetí daného zákona.

V návaznosti na uvedené výzkumné cíle je diplomová práce strukturována následovně. V úvodní části se diplomová práce zaměřuje na vymezení využitých teoretických východisek - nastolování agendy ve veřejněpolitickém diskurzu za využití médií a strategická formulace veřejněpolitického problému, kde je vymezen využívaný přístup analýzy rámců se zaměřením na konceptualizaci Reina a Schöna, spolu s teorií sociální konstrukce cílových populací Ingram a Schneider. Následuje metodologická část pojednávající o strukturaci dat a jejich následné analýze. Další kapitola se zaměřuje na vývoj legislativy tabákové kontroly v České republice, trendu kouření a názorech veřejnosti na regulaci kouření na veřejném prostranství. Závěrečná část obsahuje provedenou analýzu rámců mediálního diskurzu v jednotlivých letech, spolu s identifikací atributů narativu rétorických rámců v procesu přerámování.

1 Výzkumné cíle a otázky

V rámci této diplomové práce jsou vymezeny tři výzkumné cíle. První cíl se zaměřuje na popsání vývoje legislativy tabákové kontroly v České republice. V širším měřítku se práce zabývá zevrubným popisem vývoje legislativy od roku 1989, stěžejní část tohoto cíle však leží na úrovni zákona o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, kdy si práce klade za cíl popsat předložené návrhy zákona s akcentací regulace kouření v restauračních zařízeních.

Druhý výzkumný cíl je stěžejní částí této diplomové práce a je vymezován na úrovni vybraných návrhů zákona předložených v letech 2007, 2014 a 2016, kdy dojde k identifikaci jednotlivých rétorických rámců a dílčích atributů specifikovaných pro účely této práce.

Třetí výzkumný cíl se zaměřuje na porovnání identifikovaných rámců a jejich vývoj v čase. V rámci toho výzkumného cíle bude vypracováno grafické znázornění narativu prezentovaných rétorických rámců v čase s cílem diskuze možných specifických atributů, které usnadnily proces přerámování opozičních rámců.

Pro jednotlivé výzkumné cíle jsou specifikované výzkumné otázky zpřesňující zaměření jednotlivých částí této diplomové práce:

1. Výzkumný cíl: Popsat vývoj legislativního ukotvení v oblasti legislativy tabákové kontroly s důrazem na dílčí tematickou oblast regulace kouření v restauračních zařízeních.

- a) Jak se vyvíjely legislativní snahy o regulaci kouření v ČR?
- b) Jak se vyvíjely legislativní snahy o regulaci kouření na veřejnosti, konkrétně regulace kouření v restauračních zařízeních?

2. Výzkumný cíl: Identifikovat rétorické rámce v mediálním diskurzu v oblasti zákona o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek s důrazem na dílčí tematickou oblast regulace kouření v restauračních zařízeních.

- a) Jaké rétorické rámce lze identifikovat ve vybraných obdobích projednávání návrhů daného zákona v mediálním diskurzu?

- b) Jací aktéři vystupují v těchto rámcích jakožto tzv. hlavní sponzoři rámců?
- c) Jakými argumenty jsou tvořeny konkrétní rámce?
- d) S jakou cílovou skupinou pracují jednotlivé rámce při rámování problému v mediálním diskurzu?
- e) Došlo v některém ze zkoumaných období k přerámování některých z rámců? Jakým způsobem? Jaký vliv měl tento akt na podobu dané legislativy?

3. Výzkumný cíl: Porovnat identifikované rámce a jejich vývoj v čase.

- a) Jak se mezi sebou liší jednotlivé rétorické rámce ve vybraných obdobích?
- b) Lze identifikovat specifické rétorické atributy rámců prezentovaných v mediálním diskurzu, které usnadnily proces přerámování opozičních rámců s důsledkem přijetí projednávaného návrhu zákona?

2 Teoretická východiska

V této kapitole se diplomová práce věnuje (i) vymezení nastolování agendy ve veřejněpolitickém diskurzu (podkapitola 2.1), kde jsou v jednotlivých podkapitolách diskutovány přístupy týkající se veřejněpolitického problému, jeho strukturace a prosazení jakožto relevantního tématu, kterému je třeba věnovat pozornost. Podkapitola pojednává o strategickém znázornění problematické situace vykreslené daným aktérem či aktéry a využití médií při nastolování agendy, tedy selekci a zvýrazňování atributů daných témat a napomáhání určení veřejné agendy, kdy média již nejsou nositeli role „pasivního informátora“, ale naopak zastávají roli aktivního činitele a to za pomoci selekce a následné interpretace daných politických informací. Dále se kapitola věnuje strategické formulaci veřejněpolitického problému (podkapitola 2.2), kde je rozebírán (ii) přístup rámců a procesu rámování, tedy výběr daných aspektů reality a následné formování vybraných aspektů do podoby, která co nejvhodněji podpoří pohled na prezentovanou problematiku daného aktéra, s důrazem na konceptualizaci přístupu analýzy rámců ve veřejné politice dle Reina a Schöna. V neposlední řadě je zde řešen (iii) přístup teorie sociální konstrukce cílových populací věnující se sociální konstrukci potenciálních cílových skupin, jejich prezentaci a způsobu, jakým jsou takto vytvořené sociální konstrukty využívány politickými aktéry.

2.1 Nastolování agendy ve veřejněpolitickém diskurzu

Obecně je nastolování agendy popisováno jako proces, při kterém získávají určitá témata politickou a mediální pozornost. Díky tomuto procesu se daná témata mají možnost prosadit ve veřejněpolitickém diskurzu, ale naopak lze i některá témata z tohoto prostoru „vytlačit“, tedy snížit jejich status relevantnosti a aktuálnosti (Birkland 1997: 5). Důležité je však hned zkraje práce vymežit pojem agenda. Dle Rogera a Dearinga je agenda „sada problémů zobrazující se v určitém časovém rámci, kdy u této sady dochází k hierarchickému řazení dle přiřazeného stupně závažnosti“ (Rogers, Dearing 1988: 565). Seznam témat se získaným statutem agendy se neustále proměňuje a to z důvodu proměny společnosti – dané téma se již nemusí jevit jako stěžejní a proto je „vytlačeno“ z prostoru tématem jiným, či bylo vyřešeno a tudíž již není důvod pro jeho spočívání ve veřejněpolitických arénách (ibid.: 566).

Ve společnosti se přirozeně objevují skupiny osob s větší mocí k prosazení daného tématu ve veřejném diskurzu. Za nejvlivnější možné proponenty jsou označováni veřejněpolitickí aktéři, kteří mají největší pravděpodobnost zviditelnění tématu na úrovni mediální, ale i politické, či k získání pozornosti elit a dalších významných aktérů. Z důvodu omezeného prostoru jednotlivých agend však není snadné „přitáhnout“ pozornost k žádanému tématu. Například dle Kingdona je tohoto chtěného výsledku možné docílit až v okamžiku propojení tří proudů – proudu politiky (political stream) zahrnujícího politický a veřejný názor, proudu veřejné politiky (policy stream), který je nositelem možných řešení problému, a proudu problému (problem stream) zahrnujícího atributy daného problému. Když se tyto tři proudy protnou, otevře se „okno příležitosti“ (window of opportunity), které umožňuje veřejněpolitickým aktérům, neboli nositelům veřejné politiky, zvýraznit řešený problém a získat tak pro něj status agendy (Birkland 1997: 6).

Prvním krokem by tedy mělo být identifikovat stávající stav jakožto nevyhovující a dospět k závěru, že není možné dojít k nápravě bez intervence státu. Následně je třeba tuto problematickou situaci ukotvit v názoru široké veřejnosti za nechtěnou a natolik závažnou, že je třeba vyvinout snahu k vyřešení dané situace. Podrobněji se tomuto tématu věnuje následující podkapitola.

2.1.1 Veřejněpolitický problém a jeho dimenze

S pojmem „problém“ se nejen ve veřejněpolitickém diskurzu setkáváme dnes a denně. Jasně vymezení problému spolu s náležitými atributy daného problému je základním principem veřejněpolitického procesu. Cílem však není pouhé upozornění na rozkol či disfunkci ve společnosti. Naopak, definování problému lze brát jako strategické znázornění situace z pohledu daného aktéra, kdy velmi záleží na užití argumentaci ve vymezení daného problému.

Obecně přijímanou definici problému lze formulovat jakožto rozpor mezi reálným a ideálním, respektive chtěným stavem (Smith in Veselý 2009: 50). Tento rozpor však není jedinou pouhou definiční podmínkou, která je vymezována na poli identifikace existujícího problému – abychom tuto situaci mohli označit za veřejněpolitický rozpor, měl by řešený stav obsahovat další atributy – měl by být těžko překonatelný, natolik důležitý, aby se stal řešenou agendou, a v neposlední řadě musí být tento rozpor mezi reálným

a ideálním stavem řešitelný – tedy musí objektivně existovat cesta k odstranění existujícího problému (Veselý 2009: 50). Pro pochopení pojmu „veřejněpolitický problém“ je však také stěžejní rozdělení dle objektivistického, subjektivistického a konstruktivistického pojetí. Dle objektivistického přístupu jsou rámované problémy jevy nezávislé na daném pozorovateli, je to jakási autonomní část reality, kterou lze jednoznačně označit za nežádoucí. Roli zde hrají fakta, nikoliv přístup aktéra upozorňujícího na daný problém. Subjektivistické hledisko označuje identifikovaný problém za pouhou „nálepku“, kterou přisuzujeme dané situaci. Dle tohoto pojetí není tedy problém objektivním jevem, ale pouhou projekcí situace rámcujícího aktéra. Častým argumentem tohoto přístupu je to, že lidé interpretují stejnou situaci odlišně v závislosti na vlastních znalostech a zkušenostech. Konstruktivistické pojetí tvrdí, že identifikované problémy nemají objektivní existenci, ale jsou ukotveny v objektivní realitě (ibid.: 31).

Dle Hanbergera bychom však vždy měli na veřejněpolitické problémy nahlížet jakožto na názorové hodnoty, se kterými se identifikovalo větší množství aktérů. Definování problému je tak spíše aktem konceptualizujícím kolektivní pojetí problému či různých řešení, jak se s tímto problémem vypořádat. Hanberger tvrdí, že z podstaty věci nemohou ve společnosti existovat „objektivní veřejněpolitické problémy“, jelikož jsou všechny problémy prezentované ve veřejněpolitickém diskurzu definovány určitou skupinou aktérů na základě subjektivního vnímání stavu (Hanberger 2001: 49-54).

Definování problému začíná již jeho pojmenováním. Problémové téma se stává problémem vstupujícím do veřejného diskurzu, pokud je ve spojitosti s tímto tématem užívána nějaká nálepka – například „sociálně patologické chování kuřáků“. Dle Dunna lze následujícími znaky charakterizovat veřejněpolitický problém:

- 1) Vzájemná provázanost, kdy jsou problémy jedné oblasti často ovlivňovány problémy z jiné oblasti, tedy řešené problémy nejsou nezávislé, ale naopak jsou to často shluky vzájemně interagujícího systému, v němž nemohou být jednotlivé části řešeny jednotlivě, odděleně od návazných problémů.
- 2) Subjektivita klasifikace a vysvětlení daného problému. Tento jev je patrný i přes to, že dané problémy mají své vlastní objektivní charakteristiky, které však mohou být interpretovány různě a z různých pohledů.

- 3) Sociální konstrukce daných problémů, kdy tyto problémy neexistují nezávisle na definujících aktérech.
- 4) Dynamika daného problému, kdy existuje stejný počet řešení jednoho problému, jako vymezení daného problému (Dunn 2003 in Veselý 2009: 80).

Identifikace problému je však pouze začátkem, následně je potřeba prosadit téma v politické agendě a vyvolat zájem o jeho řešení u dalších veřejněpolitických aktérů a širší veřejnosti. Nastolování agendy je proces, při němž jsou vybrané problémy prezentovány veřejně, nejlépe za využití „okna příležitosti“, díky čemuž je možné daný problém předložit dalším veřejněpolitickým aktérům. V tuto chvíli je stěžejní součástí využívání faktů a hodnotových soudů a pokusit se přesvědčit o relevanci daného problému co největší masu lidí. Již zkraje je vhodné využívat médií jakožto nástroje pro šíření vybraných informací a prosazení problému v politické agendě (Dery 2000: 37-40).

Při pohledu na možnost prosazení veřejněpolitického problému v politické agendě je třeba sledovat několik faktorů, které zde hrají neoddiskutovatelnou roli. Dle Rocherta a Cobba jsou těmito faktory především deklarované cíle aktérů, kteří daný problém definují, povaha navrhovaných řešení, kde podstatnou roli hraje finanční náročnost, proveditelnost implementace atd., ale také definování problému a problém samotný - závažnost řešeného problému a označení „viníků“. Dále mají přednost „nově“ identifikované problémy, které jsou méně komplexní a jsou jasně vymezené (Rochefort, Cobb 1993 in Veselý 2009: 98).

2.1.2 Využití médií při nastolování agendy

V dnešní době mají masová média neoddiskutovatelně důležitou roli ve veřejné politice. Lze je identifikovat jakožto aktéra vstupujícího do procesu veřejné politiky, kdy je možné klíčovou roli médií spatřit převážně v procesu nastolování agendy, a to za pomoci selekce a zvýrazňování atributů různých medializovaných témat (McCombs 2005: 156-158). V souvislosti s médii lze brát nastolování agendy za přenos témat z agendy mediální do veřejné, a to za pomoci mediálních reprezentací, jinak řečeno „masová média hrají důležitou roli při formování politických témat a aktivit. Koncept nastolování agendy tak můžeme chápat jako součást komunikačních procesů ve společnosti, pomocí nichž jedinci sdílejí (nejen) politické významy“ (Nečas 2008: 20).

McCombs rozlišuje dvě úrovně komunikačního procesu – úroveň pozornosti (attention), tedy to, jaká pozornost je danému tématu či aktérovi věnována, a úroveň chápání (comprehension), která se věnuje atributům mediální pozornosti daných subjektů. Na první úrovni jsou agendy definovány soubory objektů, mezi které můžeme řadit „veřejné problémy, stejně jako veřejné aktéry, instituce či další subjekty, které jsou předmětem zájmu a kterým je věnována pozornost“ (McCombs 2005: 160). Tyto objekty zájmu nesou různé atributy, různé charakteristiky. Pokud média o nějakém objektu pojednává, velmi často používá i tyto charakteristiky, čímž ve výsledku tyto charakteristiky ukotvují ve veřejném povědomí. Tento proces funguje nejen u medializace problému, ale i osob – díky tomuto procesu může být budována image konkrétních aktérů a ovlivňování mediální pozornosti.

Úroveň chápání se věnuje výše zmiňovaným atributům, jejich selekci a zdůrazňování konkrétních charakteristik, které se pojí s medializovanými subjekty – tedy jak s aktéry, tak veřejněpolitickými tématy. K tomuto dochází nejčastěji za pomoci různých typů strategické formulace problému – nejčastěji za využití rámování, kdy dochází „k selekci konkrétních aspektů vnímané reality a jejich následné zvýraznění v mediálních textech, a to za účelem podpory konkrétní definice problému, interpretace, hodnotové evaluace a / nebo doporučeného řešení situace“ (ibid.: 162).

2.2 Strategická formulace veřejněpolitického problému

Tato podkapitola vychází z podkapitoly předešlé, věnující se strukturaci veřejněpolitického problému a nastolování agendy. Pro získání odpovědí pro konceptualizované výzkumné otázky zaměřující se na identifikaci rétorických rámců v mediálním diskurzu v oblasti zákazu kouření v restauračních zařízeních a jejich následnou komparaci v čase, je stěžejní uvědomit si předpoklad, že proces nastolování agendy, potažmo prosazení chtěných návrhů zákona, se skládá ze tří komponentů – politické, veřejné a mediální sféry, které se navzájem ovlivňují. Tato práce vychází z teze, že prezentace vybraných aspektů, potažmo strukturace problému, jsou stěžejní části ovlivňující výsledek veřejněpolitického rozhodování, kdy dochází k soutěži mezi proponenty témat o získání potřebné mediální pozornosti, zájmu o danou problematiku ze strany elit a dalších veřejněpolitických aktérů. Pro sledování rétorických rámců byl zvolen mediální diskurz jakožto jeden z prioritních

nástrojů nastolování agendy, často využívaný politickými aktéry a elitami, kdy práce částečně vychází z Cohenovy myšlenky, že média „nemusí vždy úspěšně vtisknout lidem to, co si mají myslet, ale úspěšně plní roli v nastolování témat, o kterých mají přemýšlet“ (Cohen 1963: 13). Konečný předpis využívající konceptů teorie rámců a sociální konstrukce cílových populací aplikovaný v rámci této diplomové práce je uveden v metodologii v podkapitole 3.2.3.

2.2.1 Rámce a rámování

Jednou z esencí lidského bytí je komunikace. Denně zprostředkováváme své zážitky, prožitky, názory a hodnoty pomocí verbální či neverbální komunikace, ve své podstatě neustále formulujeme názory a myšlenky do jistých narativních rámců. Nejinak je tomu i u veřejněpolitických aktérů, kteří obdobným způsobem sdílí své argumenty a názory s ostatními (Fischer 2003: 164-168).

Subjektivní faktory byly po dlouhou dobu opomíjenou součástí analýzy hodnot a preference aktérů se nezdály být důležitou součástí mající vliv na fungování společenských jevů. Pro interpretaci konkrétních událostí se využívala převážně tvrdá fakta, která výzkumník získal skrze analýzu měřitelných faktorů (Veselý 2009: 143-144). Postupem času však ve stále větší míře vyvstávala potřeba vzniku přístupu, který se bude zaměřovat na hodnoty jako centrální jednotku analýzy a nebude opomíjet důležitost narativu, který je využit v komunikaci aktérů a jejich popisu problémů, včetně jejich názorových hodnot (Fischer 2003: 11).

V návaznosti na absenci jasně konceptualizovaného přístupu měření měkkých dat se začala formovat teorie rámců. Kořeny tohoto přístupu, ze začátku spojovaného s výkladem médií a informací, které byly skrze média poskytovány, můžeme vystopovat již k Ervingu Goffmanovi, který na začátku 70. let 20. století přichází s interpretačními schémata. Tato schémata, u pozdějších autorů se již setkáváme spíše s názvem interpretační rámce, umožňují výzkumníkovi porozumět popisované události (Vybíral 2015 in Lipková 2016: 10).

Avšak za hlavní průkopníky na poli teorie rámování jsou označováni autoři Snow a Benford, kteří docílili ukotvení analýzy rámců v oblasti výzkumu sociálních věd, což dalo vzniknout rámcům kolektivního jednání. Snow a Benford rozšířili existující teorii rámců za pomoci konceptualizace kulturních a sociálních faktorů – tedy faktorů, které mají

dle autorů přímý vliv na kolektivní jednání. Předmětem zkoumání je spojení těchto faktorů s účastí aktérů v sociálních hnutích, či s protestními akcemi (Hrubeš 2009 in ibid.).

Dalším průkopnickým přístupem k rámování je přístup propojující výzkumnou a teoretickou práci vytvářející jednotné paradigma, strukturované Robertem M. Entmanem, který ve svém přístupu konceptualizoval rámce jakožto výběr daných aspektů reality. Dle Entmana je tedy rámování „selekce aspektů vnímané reality, kdy jsou tyto aspekty zvýrazňované tak, aby podpořily daný pohled aktéra na řešenou problematiku“, přičemž se upořádají nežádoucí aspekty daného tématu (Entman 1993: 52). Tato teorie využívá čtyř primárních prvků:

- 1) Definice problému, kde je zjišťováno a popisováno, co který faktor způsobuje a za jakých podmínek, a to spolu s náklady a přínosy daného stavu.
- 2) Diagnóza příčiny, tedy kauzální interpretace vlivů zapříčiňujících problém.
- 3) Vytvoření morálního posouzení kauzality daných faktorů a jejich efektu.
- 4) Doporučení/vytvoření návrhu řešení, díky kterému je možné daný problém vyřešit a předejít tak pravděpodobným dopadům, které by mohly nastat (ibid.).

2.2.1.1. Kontroverze jako esence přístupu rámování ve veřejné politice

O nejznámější konceptualizaci analýzy rámců v oblasti veřejné politiky se však přičinili Rein a Schön. Konceptualizace tohoto přístupu vnímá rámce jakožto diskurz politické debaty. Na úrovni politické debaty jde především o prezentování politických „příběhů, které plní rétorickou funkci jako přesvědčování, ospravedlňování a symbolické zobrazení (...), tedy skupinové vykreslování problému tak, aby političtí aktéři vyhráli přízeň velkého množství lidí, kteří se s daným rámcem ztotožňují a nechají tak zástupce těchto rámců mluvit za ně“ (Rein, Schön 1994: 32). V politické praxi tyto „politické příběhy“ následně ovlivňují podobu zákonů či regulací, institucionálních mechanismů a dalších vzorců chování (ibid.).

Proces rámování je tak konceptem zaměřujícím se na to, jak lidé vnímají a popisují svět kolem sebe. Základní předpoklad rámování vyvrací představu, že jednotliví jedinci musí zastávat stejný postoj k danému problému (Zito 2011: 2). Prezentované rámce jsou tedy strukturovány na základě víry, názorů a vnímání okolního světa. Na úrovni veřejné politiky tak dochází k debatě, ve které jsou prezentovány argumenty aktérů zastupujících daný rámec. Pomocí těchto argumentů dochází ke zvýraznění relevantních informací (které lze

dle Reina a Schöna označit za iluzorní pravdu, která se zakládá na přesvědčení daných aktérů), které jsou příhodné pro podporu daného názorového rámce (Rein, Schön 1994: 23-31). Větší názorový rozkol mezi jednotlivými rámci, tedy nízký názorový konsenzus, je tak možné sledovat na úrovni kontroverzních témat, která zapříčiňují velmi často názorový rozkol i mezi širokou veřejností, čehož chtějí jednotlivé rámce využít ve svůj prospěch. Je třeba brát na zřetel existenci teze, že právě u kontroverzních témat vyvstává předpoklad, že ne každý aktér považuje danou situaci za nežádoucí, či považuje za nežádoucí jiný aspekt dané situace (Hisschemöller, Hoppe 2001).

Pro správné pochopení pojmu rámců je tak třeba přistupovat k předkládaným faktům jako k vyprávěnému příběhu – příběhu o kontroverzní situaci, kdy autor popisuje „co je správné a o co špatné, co je potřeba opravit“ – jedná se tedy o hodnotové vyjádření daného rámce (Rein, Schön 1994: 24). Pro rámování kontroverzní situace jsou využívány většinou tři stěžejní procesy – pojmenování, výběr a vyprávění. Pojmenování neboli charakteristika situace, je bráno jako způsob vyjadřování či popisu daného problému aktéry, kteří jsou relevantní z hlediska dané intervence. „Pojmenováním“, které je často metaforicky vyjádřeno, daní aktéři selektují, co by dle nich mělo být v daném kontextu zvýrazněno a naopak odvádí pozornost od jiných aspektů dané situace. Pomocí situačních příběhů jsou tyto vybrané aspekty prezentovány uchopitelným a koherentním způsobem. Tímto způsobem veřejněpolitickí aktéři prezentují své postoje k danému problému, respektive k vybraným aspektům daného problému (van Hulst, Yanow 2016: 96-99).

Na základě tohoto vysvětlení rozlišují Rein a Schön dva typy rámců – rétorické a akční. Rétorické rámce využívají prezentaci názorů za pomoci symbolického znázorňování, příběhů a argumentů v politické debatě (Zito 2011: 4). Akčními rámci myslíme politické praktiky, tedy diskuzi o politické praxi, která formuje tvorbu veřejněpolitických nástrojů a jejich následnou implementaci. V některých případech se tyto dva rámce překrývají natolik, že nejde jeden od druhého rozeznat (Rein, Schön 1994: 32).

Ve veřejněpolitickém diskurzu se primárně objeví dva typy konfliktů – neshody, kdy je možné danou problematiku řešit „rozumně“ na úrovni debaty, či kontroverze, které lze překlenout jen velmi obtížně (či kolikrát překlenout ani nelze). Právě přerámování je jedním ze stěžejních konceptů přístupu rámců dle Reina a Schöna. Jde-li o konflikt rámců, schopnost dojít názorové shody záleží na jejich schopnosti pochopit úhel pohledů jiných aktérů a sponzorů odlišných rámců. Toho lze dosáhnout pouze tak, že každá strana bude

schopna na daný problém nahlížet „očima“ druhého z rámců, stejně tak jako nahlíží její svými. V takovém případě je pak možné, aby vznikl reciprocitní, reflektivní diskurz. Reflektování jak svého vlastního úhlu pohledu, tak i názorů odlišných rámců, může vyústit k vyřešení daného problému (ibid.: 36).

2.2.2 Teorie sociální konstrukce cílových populací

Již od počátku věku měli lidé tendence k rozlišování mezi svou referenční skupinou a „těmi ostatními“, na které často nahlíží s nedůvěrou, nelibostí či někdy dokonce s nenávisí. Jedním ze zdůvodnění jevu, kdy lidé připisují vyšší sociální status členům své referenční skupiny, je předpoklad, že toto vychýlení v percepci je do jisté míry racionální jednání jedince v boji o zdroje – v minulosti se jednalo o zajištění přísunu potravy, v dnešní době se tato rovina rozrůstá o sociální zajištění, blahobyt či vliv (Schneider, Ingram 2005: 1-3).

Ingram a Schneider (1997) uvádí, že důležitou součástí analýzy procesu tvorby politik je zaměření se na sociální konstrukce potenciálních cílových skupin a způsob, „jak jsou tyto sociální konstrukty využívány za účelem vytváření různých příležitostí pro politické aktéry, či naopak škození jiným aktérům“ (Schneider, Ingram 1997: 106). Předpokladem využívání konstruktů diskurzu je skutečnost, že různé cílové skupiny jsou spojovány s určitými charakteristikami, které samy o sobě nesou různé hodnoty a představy, přičemž tyto hodnoty jsou všeobecným konsenzem ukotveny ve společnosti. Tyto hodnoty a představy tak mohou být použity pro podpoření argumentačního rámce v procesu rámování veřejně politického problému (ibid.).

Jak již bylo zmíněno, při procesu vytváření sociálního konstruktů jsou klíčovým faktorem hodnoty, představy a přenesené významy. Některé konstrukty jsou ve společnosti tak hluboce zakořeněny, že je lidé berou jako zjevnou a neoddiskutovatelnou pravdu. Ale ani přesto nezůstává většina sociálních konstruktů neměnných, naopak jsou subjektem neustálých změn skrze interakce společnosti za pomoci využití prezentování v médiích, vědě, literatuře či skrze běžnou komunikaci lidí. V těchto konstruktech se tak zrcadlí směsice vlastních zkušeností, sdílených hodnot společnosti či individuálních hodnot, pozorování či předsudků“ (ibid.: 106-107).

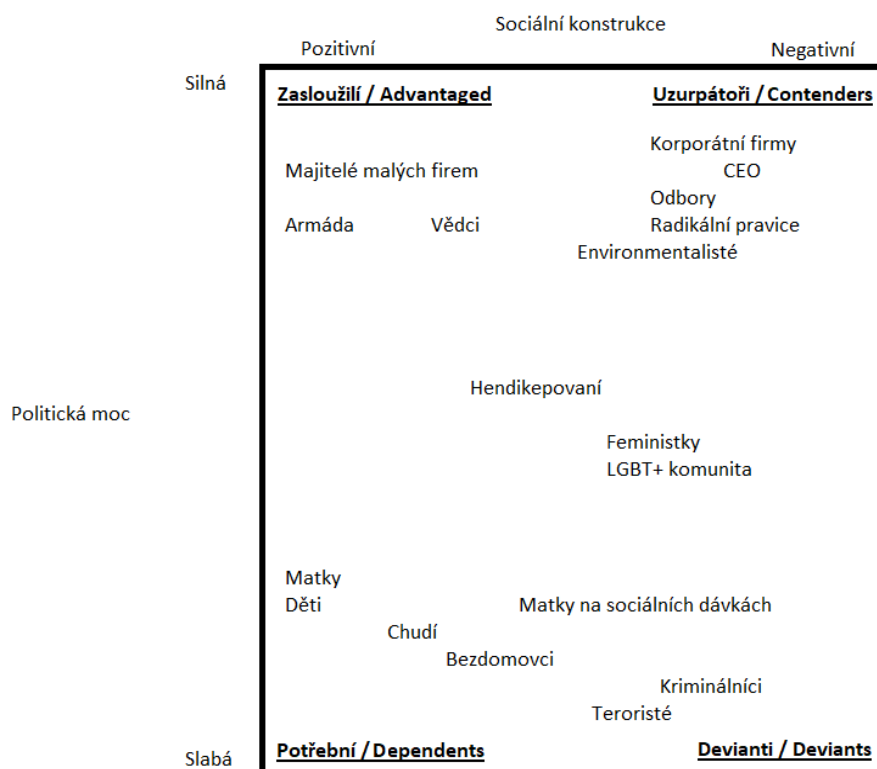
Instituce a společnosti se liší jak ve způsobu sociálního konstruování kategorií různých skupin osob, tak tím, které konstrukce jsou brány za legitimní. Díky využívání nálepek

jako například „potřební“, „nepotřební“, „inteligentní“, „loajální“, „násilní“ aj. je poté do jisté míry distribuována míra respektu, privilegií a sociálního statusu daných skupin (ibid.).

Sociální konstrukty tak hrají stěžejní roli v rámování politických témat a následně i v politických rozhodnutích. Jednou z hlavních strategií aktérů působících v politice je „dát lidem to, co chtějí“. Veřejní činitelé tak svá rozhodnutí musí do jisté míry činit s ohledem na preference veřejnosti. Nejběžnější strategií je tak rámovat svá rozhodnutí argumentací, že jsou daná rozhodnutí směřována pro dobro „těch dobrých“, či „těch, kteří si to zaslouží“. Naopak omezení se většinou týkají „těch nemorálních“, či těch, „kteří potřebují napravit“ (ibid.).

V rámci této teorie autorky konceptualizovaly čtyři cílové skupiny na základě rozdělení dle politické moci (silná vs. slabá politická moc) a konstrukce (pozitivní vs. negativní konstrukce).

Schéma 1: Znázornění rozdělení cílových skupin dle politické moci a sociální konstrukce



Zdroj: Ingram, Schneider, deLeon 2007: 102, překlad autorka.

Pro skupinu se silnou politickou mocí a pozitivní konstrukcí používají označení „zasloužilých“ (v originálu advantaged), kam spadají například senioři, vědci či střední třída odvádějící daně. Pro tuto skupinu je charakteristické to, že je často prioritní skupinou

politiky, tedy že je skupinou, na kterou se politika zaměřuje, a to za pomoci pozitivních pravidel a investování většího množství výdajů. Tato skupina je považována za inteligentní a rozvážnou (Schneider, Ingram 1993: 341).

Pro skupinu se silnou politickou mocí a negativní konstrukcí používají autoři označení „**uzurpátoři**“ (v originálu *contenders*). Pro tuto skupinu je příznačný politický vliv, na druhou stranu je však této skupině připisována sebestřednost, bezohlednost či nedůvěryhodnost. Kvůli lobby je pro zákonodárce obtížné vytvářet proti této skupině konkrétní kroky, které by ji měly nějakým způsobem znevýhodnit (Ingram, Schneider, deLeon 2007: 102).

Pro skupinu s pozitivní konstrukcí a nízkou politickou mocí se užívá označení „**potřební**“ (v originálu *dependents*). S touto skupinou je dle autorů spojována sympatie či lítost. Kvůli své nízké politické moci se této skupině ve většině případů nedostává dostatek podpory, kterou by potřebovala. Na druhé straně je obecně brána za skupinu, které je potřeba pomáhat a velké množství politických aktérů využívá tuto skupinu ve své argumentaci, kdy se staví do pozice „obhájců“ potřebných. Do této skupiny spadá velké množství jednotek – mentálně hendikepovaní, rodiny na pomezí chudoby či rodiny žijící v chudobě, sirotci či děti obecně, vdovy a další (ibid.: 103).

Skupina „**deviantů**“ (v originále *deviants*) se vyznačuje nízkou politickou mocí a negativní konstrukcí a je často příjemcem restrikcí a politik s vyšší zátěží. Častá je argumentace ze strany politických aktérů, že zástupci této skupiny jsou ve společnosti „nechtění“, jsou příčinou problémů a je potřeba řešit vzniklé problémy politikami zaměřenými právě na tyto skupiny. Obecně sem spadají násilníci, osoby usvědčené z trestné činnosti či osoby podezřelé z protizákonného chování, sexuální násilníci, ilegální imigranti či obdobné skupiny osob (ibid.).

Soupeřící rétorické rámce se liší jak ve strukturaci řešení problematiky a prosazované podoby opatření, která by se měla přijmout, tak i v identifikaci „viníků“ a poškozených osob. Právě z tohoto důvodu lze na teorii sociální konstrukce cílových populací pohlížet jako na integrující aspekt analýzy, který data rozšiřuje o dimenzi politické moci skupin využívanou v argumentaci hlavních sponzorů rámců a konotacích spjatých s těmito skupinami. Díky této teorii je tak možné lépe porozumět mechanismům fungujícím na úrovni analyzovaných období v dané problematice mediálního diskurzu projednávání zákazu kouření v restauračních zařízeních.

3 Metodologie

V rámci této kapitoly je vymezen výzkumný design diplomové práce (podkapitola 3.1) a to případová studie, metoda spadající do kvalitativního výzkumu. Dále pak strukturace a analýza dat (3.2) konceptualizující přístup k získání dat pro účely této práce a jejich následnou analýzu za pomoci kvalitativního kódování a v neposlední řadě vyobrazení využívaného předpisu pro analýzu rétorických rámců využívající kombinaci přístupů dle Jana Morávka (2011) a Evy Hejzlarové (2012), vycházejících z konceptualizace analýzy rámců dle Reina a Schöna. Při analýze dat byl využit přístup zakotvené teorie, tedy že bylo k analýze přistupováno bez předem stanovených výzkumných jednotek či kategorií.

3.1 Výzkumný design

Jakožto zastřešující výzkumný design této diplomové práce byla zvolena případová studie, jedna z metod spadajících do kvalitativního výzkumu. Obecně lze tento přístup charakterizovat jako podrobné studium konkrétní jednotky za účelem odhalení relevantních aspektů zkoumané problematiky. Dle Yina (2009) je tak výzkumníkovi umožněno díky tomuto přístupu zkoumat (i) daný fenomén do hloubky v reálném kontextu, ve kterém se fenomén vyskytuje, za předpokladu, že (ii) hranice mezi kontextem a zkoumaným fenoménem nejsou zcela jasně vymezené.

V rámci odborné literatury zaměřující se na metodologii případových studií se však objevuje nejasnost ve vymezení tohoto designu, kdy mezi výzkumníky nepanuje jasný konsenzus na rovině designu a následné implementace či v přístupu ke sběru a následné analýze dat. Nejvýraznější rozkol pak leží ve filozofickém směru výzkumníků k přístupu implementace případových studií (Harrison, Birks, Franklin, Mills 2017). Rozdílnou konceptualizaci můžeme spatřit v postpozitivistickém přístupu (viz například Yin 2014), pragmatickém konstruktivismu (viz například Merriam 1998) či relativistickém přístupu (viz například Stake 2006).

Postpozitivistický přístup pojímá případovou studii jako formu empirického výzkumu za využití „realistické perspektivy“. Stěžejním předpokladem je tak zachování co nejvyšší míry objektivity ve všech fázích výzkumu s ohledem na uvědomění si, že veškeré metody sběru dat jsou do jisté míry nepřesné a výzkumník tak musí počítat s určitou chybovostí.

Z tohoto důvodu by mělo dojít ideálně k triangulaci dat, díky čemuž lze částečně předejít zkreslení zjištění a výzkumník tak může pozitivně ovlivnit validitu získaných dat (Yin 2014: 15-17).

Pragmatický konstruktivismus přistupuje k případové studii jako konstruktivistickému přístupu, kdy daný výzkumník operuje s předpokladem, že je realita, potažmo zkoumaný fenomén, konstruován intersubjektivně, a to díky sociálním významům a chápání. Dle tohoto přístupu je třeba využívat různých procesů pro třídění a interpretaci informací. Cílem je holistický popis zkoumaných jevů ilustrující výzkumníkovo pochopení fenoménu (Merriam 1998: 27-34).

Realistický přístup klade důraz na motivaci výzkumníka k přístupu zkoumání jevu a pochopení jeho zkušeností. Role výzkumníka je tak esencí tohoto přístupu, kdy se klade důraz na interpretaci výzkumníka jako na neoddiskutovatelnou součást celého procesu (Stake 2006 in Harrison, Birks, Franklin, Mills 2017).

I přes různé přístupy lze identifikovat charakteristické rysy, které jsou shodné pro všechny výše zmiňované směry. Prvním z nich je snaha o holistický přístup k detailnímu prozkoumání sledovaného fenoménu, díky čemuž výzkumník může zodpovědět explorační výzkumné otázky typu „jak a proč“. Dalším aspektem je vhodné vymezení hranice zkoumaného fenoménu, díky čemuž je umožněno správné rámování a výběr metod sběru a analýzy dat. Jedná se o podrobnou specifikaci „parametrů včetně selekce daných aktérů, místa a procesu, který má být podstoupený výzkumu, včetně definování časového rámce, ve kterém dojde k analýze sledovaného fenoménu (Harrison, Birks, Franklin, Mills 2017).

Na základě těchto rysů lze identifikovat šest stěžejních atributů případových studií – (i) případ neboli analyzované téma. Tento element zahrnuje zkoumání sociálních situací, fenoménů, procesů, skupin lidí, organizací či například programů. Dalším atributem je (ii) ohraničení, kdy je třeba jasného ohraničení pro potřeby výzkumu – a to i přes fakt, že případové studie se využívají pro jevy s nejasně definovanými hranicemi. Pro účely výzkumu je však potřeba jasná specifikace. Dalším signifikantním elementem pro pochopení jevu je (iii) kontext, který zahrnuje politické, ekonomické, historické, organizační, sociální a kulturní faktory. Pro účely případové studie je třeba zvolit (iv) hloubkový design výzkumu, za využití (v) vícero zdrojů dat, zajišťující validitu

zjištěných informací či alespoň velký vzorek analyzovaných výstupů. Poslední element se zaměřuje na (vi) design případové studie, kdy je možné využití jedno či vícepřípadové studie rozlišované na deskriptivní, ilustrativní, evaluační, explorační či vysvětlující (ibid.).

Pro účely této diplomové práce bylo téma legislativních snah upravujících kouření v České republice zúženo na téma legislativních snah upravujících kouření v gastronomických provozech. Dále byly vybrány tři případy, na kterých došlo k exploraci a identifikaci rétorických rámců – návrhy zákona / novel zákona z let 2007, 2014 a 2016. Kontext se tak vztahuje k veřejněpolitickým debatám v mediálních arénách.

Jakožto zdroj dat byly využity mediální výstupy vztahující se k projednávaným návrhům / novelám zákona (podrobná konceptualizace popisující postup vybraných výstupů je uvedena v následující podkapitole). Pro účely verifikace výstupů analýzy byli osloveni hlavní aktéři, od tohoto kroku bylo ve výsledku upuštěno, a to primárně z důvodu téměř nulové reakce od oslovených aktérů. Pro zajištění hloubkového designu výzkumu je tak využito velkého vzorku analyzovaných mediálních výstupů.

3.2 Strukturace a analýza dat

V rámci této diplomové práce byly využity veřejněpolitické dokumenty, právní normy a další relevantní dokumenty pro zodpovězení prvního výzkumného cíle zaměřujícího se na popis vývoje legislativního v oblasti tabákové kontroly v České republice s důrazem na dílčí tematickou oblast regulace kouření v restauračních zařízeních.

3.2.1 Zdroje dat – mediální výstupy

Pro účely analýzy dat byly využity mediální výstupy vztahující se k projednávaným návrhům či novelám zákona o ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky. Pro účely této práce byly stanoveny tři časové mezníky - (i) období předložení a projednávání novely zákona o ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky z roku 2007, (ii) období předložení a projednávání dvou návrhů z roku 2014 - poslanecký návrh novely zákona a vládní návrh novely zákona o ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky – z důvodu projednávání obou návrhů v téměř totožnou dobu je vhodné analyzovat oba návrhy společně, jelikož je zde předpoklad, že se dané rámce nebudou rozcházet v žádném z atributů teorie rámců (návrhy jsou téměř

totožné a v rámci veřejněpolitické diskuze velmi často nedocházelo k odlišování jednoho návrhu od druhého), (iii) období předložení a projednávání vládního návrh zákona o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek z roku 2016.

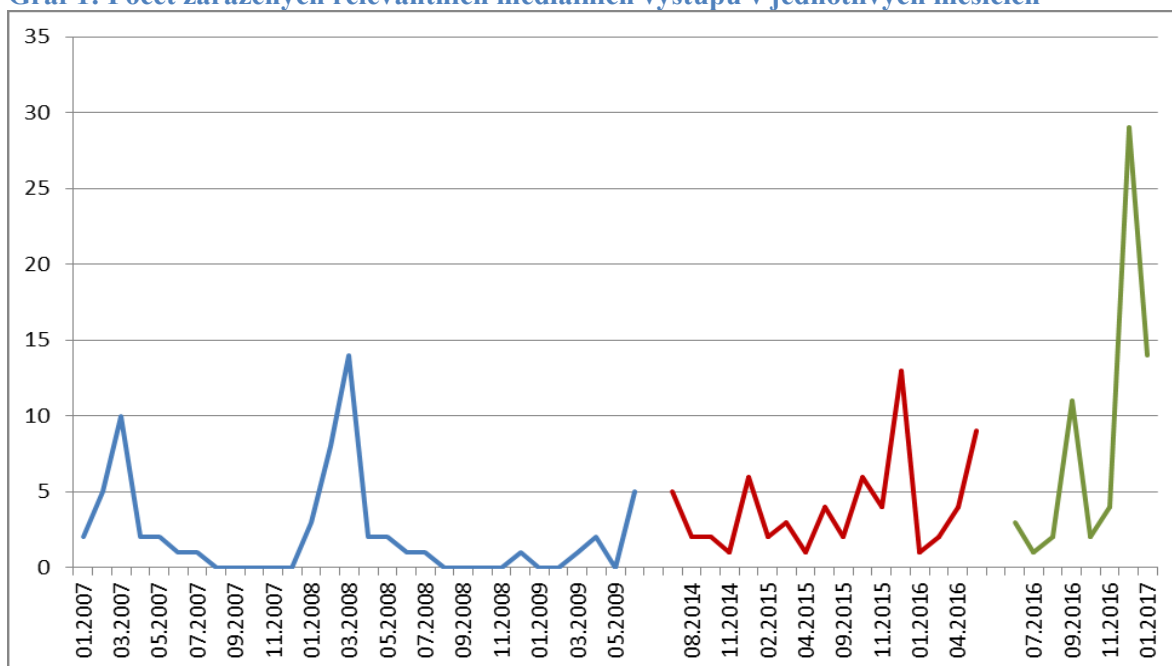
K selekci daných mediálních výstupů byl zvolen mediální archiv Newton Media, největší elektronický archiv mediálních zpráv v České republice. Do analýzy byly zahrnuty jak zprávy z periodik, tak přepisy televizních či rádiových pořadů. Pro stanovení časových úseků daných mezníků byly pro dané návrhy zobrazeny v delším časovém horizontu počty relevantních zpráv a na základě tohoto kritéria byly poté určeny přesné časové úseky – pro zajištění validity však již nebyly zahrnuty zprávy starší jednoho měsíce od konečného hlasování o přijetí / nepřijetí předkládaných návrhů zákona / novel zákona.

Pro vyhledávání byla využita klíčová slova *protikuřácký zákon*, *zákaz kouření Česká republika* a *zákaz kouření v restauracích*. Následně došlo k selekci vybraných zpráv na základě následujících kritérií:

- 1) Články se shodným nadpisem, či téměř totožným nadpisem, jsou zahrnuty do analýzy pouze jednou.
- 2) Články se musí týkat daného problému explicitně, ne pouze okrajově.
- 3) Články musí obsahovat přímé či nepřímé vyjádření veřejněpolitických aktérů.
- 4) Do analýzy nejsou zahrnuty diskuze pod články či rubriky obdobné.

Na základě těchto kritérií došlo k selekci analyzovatelných článků či diskusních pořadů, pro které je níže znázorněné rozložení publikovaných zpráv dle měsíců. Pro první období bylo stanoveno časové rozmezí od ledna roku 2007 po červen roku 2009, kdy bylo v tomto rozmezí zařazeno do analýzy 63 mediálních výstupů. Pro druhé období bylo stanoveno časové rozmezí od srpna roku 2014 do konce května roku 2016, kdy bylo v tomto rozmezí zařazeno do analýzy 67 mediálních výstupů. Pro třetí období bylo stanoveno časové rozmezí od června roku 2016 do konce ledna roku 2017, kdy bylo v tomto rozmezí zařazeno do analýzy 66 mediálních výstupů. Seznam zařazených výstupů je k nahlédnutí v příloze této práce.

Graf 1: Počet zařazených relevantních mediálních výstupů v jednotlivých měsících



Zdroj: Autorka na základě analyzovaných dat z Newton Media 2019.

3.2.2 Analýza dat - kódování

V první fázi analýzy mediálních výstupů byl využit princip otevřeného kódování s cílem konceptualizace analyzovaných dat. Díky otevřenému kódování je výzkumníkovi umožněno analyzovat významové jednotky objevující se v daných materiálech určených k analýze a utváření potřebných konceptů. V této fázi dochází ke třídění dat a vytváření dimenzí existujících konceptů (Řiháček, Hytych 2013: 48-50).

Nejdříve byly nalezeny významové jednotky s nosnou informací ohledně daného úseku analyzovaného textu za využití kódu – zde bylo využito jak vlastního pojmenování, tak i in vivo kódů, tedy samotné formulace aktérů v mediálních výstupech. Následně bylo přistoupeno k druhé fázi kódování, tedy k zaměřenému kódování. V rámci tohoto kódování dochází k systematickému porovnávání a vytváření shluků konceptů a kódů, které byly vytvořeny v předešlém kroku (ibid.: 50). V rámci provedené analýzy byly v této fázi shlukovány podobné názorové výroky a docházelo k jejich komparaci nejen ve významové rovině, ale i v rovině saturace dat, a to za využití otázek typu zda daná jednotka umožňuje rozvinout stávající koncept, či zda se v analyzovaných výstupech objevují koncepty nové (Je možné danou jednotku zahrnout pod stávající koncept či zda je potřeba vytvořit nový? Pokud dojde k vytvoření nového konceptu, do jaké míry se dané koncepty liší?).

Následně bylo využito axiální kódování, které si klade za cíl nalezení teoretických vztahů mezi koncepty. Výzkumník se tak zaměřuje na souvislosti mezi danými koncepty a jejich uspořádání (ibid.: 50-51), tedy co jsou kategorie a podkategorie (například zda je koncept „ochrana zaměstnanců restauračních zařízení“ podkategorií „ochrany veřejného zdraví“), zda jsou mezi kategoriemi příčinné vztahy (tedy například zda je kategorie „prevence kouření u mladistvých“ následkem kategorie „snahy o ochranu veřejného zdraví“) či zda mezi koncepty existují podmínky (například zda se kategorie „ochrana provozovatelů restauračních zařízení“ objevuje v souvislosti s kategorií „svoboda provozovatelů restauračních zařízení a kuřáků“).

V posledním kroku došlo k vytvoření ústředního konceptu pomocí selektivního kódování, v tomto případě ústředních konceptů, které jsou samotnou dimenzí zkoumaného problému a vystihují jeho podstatu (ibid.: 50-52). Tyto koncepty spolu s jejich dimenzemi a podkategoriemi jsou následně uvedeny v jednotlivých předpisech analýzy rámců.

3.2.3 Využitý předpis analýzy rámců

Teoretickou oporou pro diplomovou práci tvořenou výzkumnými cíli (i) identifikace rétorických rámců v mediálním diskurzu v oblasti tzv. „protikuřáckého zákona“ s důrazem na dílčí tematickou oblast regulace kouření v restauračních zařízeních a (ii) porovnání identifikovaných rámců a jejich vývoje v čase, je kombinace konceptualizací přístupu analýzy rámců dle Jana Morávka (2007) a Evy Hejzlarové (2012). Oba tyto přístupy vyházejí z konceptualizace analýzy rámců dle Reina a Schöna a sledují čtyři základní kroky – pojmenování dané tematické oblasti, ve které chce analytik sledovat rétorické rámce, identifikace jednotlivých rétorických rámců soupeřících na úrovni tematické oblasti, identifikace jednotlivých hlavních sponzorů soupeřících rámců a v neposlední řadě označení fóra soutěžení (Rein, Schön in Morávek 2011). Na základě tohoto přístupu jsou specifikovány tři úrovně zabývající se analýzou rétorických rámců: úroveň tematické oblasti, úroveň námi identifikovaného rámce (tedy rétorického rámce) a úroveň problému.

Pro účely této diplomové práce byly do analýzy a výsledného předpisu některé relevantní kategorie přidány, naopak některé nerelevantní kategorie pro danou analýzu jsou z předpisu vypuštěny. Konečný předpis využívaný v rámci této diplomové práce (viz tabulka 1), operuje s třemi úrovněmi analýzy – úroveň tematické oblasti, úroveň

rétorického rámce a úroveň zkoumaného problému. První úroveň se zaměřuje na specifikovanou tematickou oblast, na jejíž úrovni dochází k analýze rámců a zkoumání a specifikování fór soutěžení mezi danými rámci.

Dle Reina a Schöna může nést institucionální kontext vlastní charakteristické perspektivy a specifické způsoby rámcování problému (Rein, Schön 1994: 31). Proto je pro kontext analyzovaných výstupů vždy stěžejní na začátku předpisu uvést základní charakteristiky – tedy jaká specifická tematická oblast je předmětem zkoumání a v rámci jakého diskurzu je daná oblast analyzována. Pro politický diskurz je specifické to, že tento „diskurz přebírá zvláštní vlastnosti institucí vyhrazených v naší společnosti pro dialogy o otázkách veřejného zájmu, což jsou politická fóra, v nichž se odehrávají veřejné debaty. Fóra zahrnují legislativní arény, soudy, veřejné komise, vládu a politické strany, noviny, rádia a televizní pořady, stejně tak jako akademické přednášky“ (ibid.: 31-32). V rámci této diplomové práce je zkoumán veřejněpolitický diskurz na úrovni mediálního fóra, z tohoto důvodu referuji v provedených analýzách o kategorii „Fórum soutěžení mezi danými rámci“ jakožto o mediálním diskurzu.

Úroveň rétorického rámce se zaměřuje na stěžejní atributy rámce – argumentaci hlavních aktérů prezentujících daný rámec v médiích. V předpisu je operováno s pojmem „sponzoři“ respektive „hlavní sponzoři“. Použitím tohoto pojmu referuji o hlavních aktérech vystupujících v daných arénách a zastupujících jednotlivé rámce. Dále byl předpis na úrovni rétorického rámce doplněn o kategorii nejčastěji využívaných narativních atributů a to z důvodu, že v rámci této práce je stěžejní pro utváření komplexních závěrů sledovat i rovinu „rétorické strategie“ využívané jednotlivými rámci. Konkrétně se jedná o narativní atributy „vyprávění příběhů“ (storytelling), využívání „odborné rozpravy“ a využívání metafor či přirovnání využívané hlavními sponzory rámce při strukturaci problému a snaze o přerámování opozičních rámců.

Úroveň problému se zaměřuje na hodnoty a morální soudy prezentované hlavními sponzory rámců. Tato úroveň byla doplněna o kategorii cílových skupin řešených danými rámci.

Tabulka 1: Finální konceptualizace předpisu pro analýzu rétorických rámců

Úroveň tematické oblasti	
Název tematické oblasti	Specifikovaná tematická oblast, na jejíž úrovni dojde k analýze rámců.
Fórum soutěžení mezi danými rámci	Specifikovaný typ fóra, v rámci kterého dojde k analýze rámců.
Identifikované soutěžící rámce	Názvy identifikovaných soutěžících rétorických rámců.
Úroveň rétorického rámce	
Hlavní sponzoři rámce	Identifikovaní aktéři, kteří vystupují v daném rámci.
Vztah k obecné tematické rovině	Identifikované postoje daného rámce k tematické oblasti.
Soutěžící problémy	Identifikované stěžejní problémy, které jsou prezentované daným rétorickým rámcem.
Případné veřejněpolitické důsledky	Jaký dopad by, dle daného rétorického rámce, mělo za následek přijetí daného návrhu / novely zákona.
Prezentované argumenty daného rámce	Identifikované stěžejní argumenty daného rétorického rámce, které jsou prezentované hlavními sponzory a které daný rétorický rámec utvářejí.
Nejčastěji využívané narativní atributy	Určení nejčastěji zastoupených narativních strategií daného rámce – využívání příběhů, odbornostní argumentace či metafor
Úroveň problému	
Prezentované hodnoty a morální soudy	Identifikované hodnoty prezentované hlavními sponzory rámců typické pro daný rámec. Identifikované stěžejní morální soudy, které jsou vynášeny hlavními sponzory daného rámce.
Poškozené strany	Identifikované strany, které jsou ohroženy případnou změnou / zachováním stávající situace.
Cílové skupiny	Identifikované cílové skupiny, se kterými na argumentační rovině operuje daný rétorický rámec.

Zdroj: Autorka, částečné využití konceptualizace dle Morávka 2011: 116 a Hejzlarové 2012: 50.

4 Kouření, tabákové výrobky a vývoj legislativy v České republice

Aktivní kouření, tedy naučené chování, při němž dochází k dobrovolné inhalaci tabákového kouře, je v současné době předmětem mnoha veřejněpolitických diskuzí, vědeckých studií a výzkumů. Ne vždy tomu tak však bylo. Dlouhou dobu bylo téma dopadu kouření na zdraví jedinců opomíjeno, až v polovině 20. století vznikla první publikace poukazující na kauzalitu mezi kouřením a rakovinou plic. Postupem času se pozornost lékařů a výzkumníků zaměřila i na kouření pasivní, tedy nedobrovolnou inhalaci tabákového kouře, který je produkován v bezprostředním okolí jedince (Mendes 2014). Následně Světová zdravotnická organizace (dále jen WHO) označila kouření tabákových výrobků za „jednu z největších světových epidemií, které musí veřejné zdravotnictví čelit“ (WHO 2019) a učinila kroky k regulaci užívání tabákových výrobků. Česká republika, země s vysokou prevalencí v evropském kontextu (podrobněji se problematice trendu kouření v České republice věnuje podkapitola 4.1), však na snahy o regulaci a kontrolu tabáku reagovala velmi pozvolna – jakožto poslední členská země Evropské unie ratifikovala Rámcovou úmluvu o kontrole tabáku a jako jedna z posledních přijala zákon ošetřující kouření na veřejnosti s regulací kouření v restauračních zařízeních a barech (podrobněji se problematice regulaci tabákových výrobků věnuje podkapitola 4.2). V závěru je v kapitole věnován prostor stěžejním realizovaným šetření mapující názor veřejnosti na protikuřáckou legislativu (4.3).

4.1 Trend kouření tabákových výrobků v České republice

Ročně umírá v důsledku kouření přes osm milionů lidí, z toho sedm milionů lidí umírá na přímé následky kouření a přes jeden milion lidí na následky pasivního kouření (WHO 2019). Dle Státního zdravotního ústavu (dále jen SZÚ) napadá cigaretový kouř vdechovaný kuřákem téměř každý orgán v lidském těle a vede ke vzniku více než dvaceti různých nemocí, zejména kardiovaskulárních, respiračních či nádorových. Cigaretový kouř tedy způsobuje nemoci, při nichž je rekonvalescence nejen zdlouhavá a ne vždy úspěšná, ale léčba celkově představuje významnou zátěž pro systém zdravotní péče (Váňová, Skývová, Malý 2018).

Dle monitoringu Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (dále jen OECD) z roku 2013 má Česká republika jednu z nejvyšších měr úmrtnosti v důsledku ischemické choroby srdeční – ze 100 000 osob v důsledku této choroby zemře 260 osob, tedy téměř každý 380. obyvatel České republiky. Pro porovnání je průměr OECD 122 úmrtí na 100 000 osob v populaci. Zde je třeba zmínit fakt, že kuřáci mají téměř třikrát rychlejší srdeční tep, než nekuřáci. Lépe tomu není ani v případě mortality z důvodu cerebrovaskulárních chorob (onemocnění centrální nervové soustavy) či mortality v důsledku rakoviny. V důsledku cerebrovaskulárních chorob (porucha mozkových cév) zemře v České republice každá 943. osoba (na 100 000 osob je to 106 úmrtí), průměr OECD je 69 úmrtí na 100 000 obyvatel. Na rakovinu zemře v České republice téměř každý 400. občan. Dle studií devět z deseti lidí, kteří zemřou na rakovinu plic, byli pravidelnými kuřáky. Horší statistiky má již pouze Dánsko, Slovenská republika, Slovinsko a Maďarsko (OECD 2013: 29-31).

I přes zveřejňované studie a snahy o edukaci veřejnosti o dopadech kouření tabákových výrobků nemá vývoj počtu kuřáků dle výzkumů SZÚ monitorující užívání tabáku v České republice v letech 1997 – 2011¹ a 2012 – 2017² sestupnou tendenci, v průměru se počet kuřáků drží na přibližné hladině 26 procent z celkové populace. Nebyl zaznamenán trend trvalejšího úbytku kuřáku, což dokazuje i fakt, že výsledky z roku 2017 jsou téměř totožné se situací v roce 2000 (viz graf č. 4). Snížení či navýšení podílů v tomto období se pohybuje v rozmezí statistické chyby a z toho důvodu tak výraznější výkyvy od průměru nelze označit za pozitivní trendy (viz Sovinová, Sadílek, Csémy 2012).

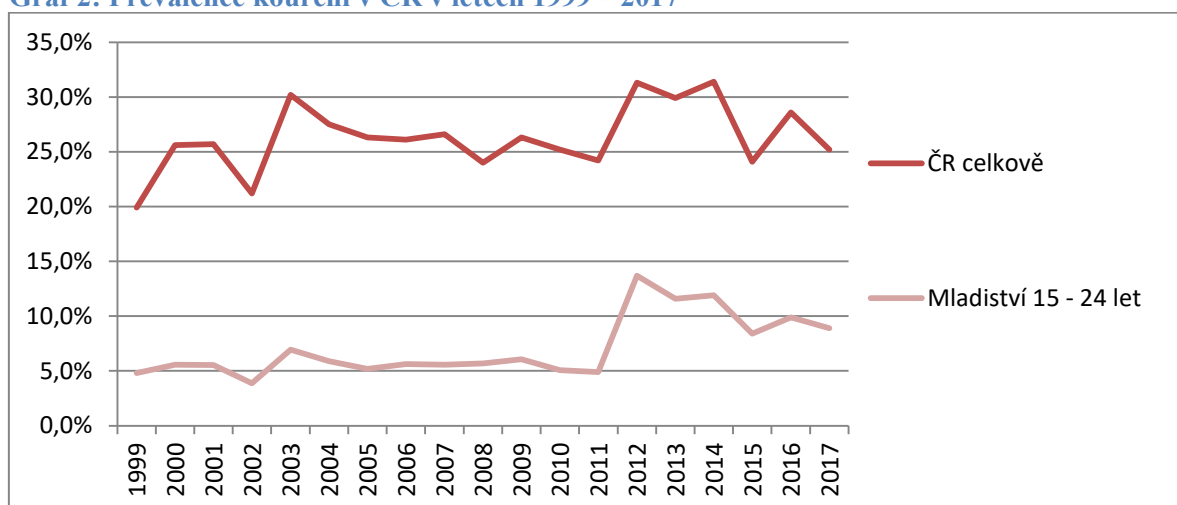
Šetření realizátora SZÚ se zaměřovala také na kouření mladistvých v rozmezí 15 až 24 let, kdy se právě tato skupina především v posledních letech vyznačuje nejvyšší mírou prevalence³. V celkových číslech je v průměru v populaci 7 procent mladistvých, kteří kouří více jak jednu cigaretu denně a tvoří tak 27 procent všech kuřáků. V letech 2012 až 2017 je toto číslo ještě markantnější, když tato skupina tvořila zhruba jednu třetinu kuřáků.

¹ V rámci tohoto šetření byly zahrnuty následující velikosti vzorku s výběrovým souborem 15 – 65+ let: 1999: N = 1340, 2000: N = 1419, 2001: N = 1265, 2002: N = 1315, 2003: N = 1412, 2004: N = 1356, 2005: N = 1356, 2006: N = 1495, 2007: N = 1341, 2008: N = 1495, 2009: N = 1486, 2010: N = 1497, 2011: N = 1481.

² V rámci tohoto šetření byly zahrnuty následující velikosti vzorku s výběrovým souborem 15 – 65+ let: 2017: N = 1806. V rámci zprávy jsou zpracovány výstupy i za roky 2012 až 2017, velikosti vzorku za tyto roky však nejsou v rámci zprávy uvedeny.

³ Jeden z demografických ukazatelů sledující poměr počtu případů onemocnění vzhledem k počtu obyvatel v úseku sledovaného časového období (Göpfertová, Šmerhovský 2015: 56)

Graf 2: Prevalence kouření v ČR v letech 1999 – 2017



Zdroj: Data Sovinová, Sadílek, Csémy 2012: 14, Váňová, Skývová, Malý 2018: 5, graficky zpracované autorkou.

Dle šetření SZÚ z roku 2012, signalizují získaná data skutečnost, že je pro začátek kouření kritické období čtrnácti až patnácti let. Do osmnácti let začalo s kouřením 75 procent všech kuřáků (Sovinová, Sadílek, Csémy 2012: 21-22). Tento problém lze spojovat jak s problémem expozice mladistvých tabákovému kouři v prostorách domova, kdy byla dle šetření SZÚ tato skupina nejčastěji ohrožována pasivním kouřením, tak i možností přebírání chování od své primární skupiny (Váňová, Skývová, Malý 2018: 28), tak s problémem dostupnosti tabákových výrobků, kdy dle zprávy The European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs⁴ (dále jen ESPAD) označilo 60 procent studentů možnost obstarat si cigarety jako velmi jednoduchý úkon. V České republice označilo tuto možnost dokonce 80 procent studentů (ESPAD 2015: 12).

⁴ Do studie bylo zařazeno 96 043 studentů, kteří daný rok dosáhli věku šestnácti let. Celkově byla získaná data z 35 zemí.

4.2 Legislativa tabákové kontroly v České republice od roku 1989

I přes fakt, že v České republice není prokazatelný pokles kuřáků, je na kouření pohlíženo veřejností i veřejněpolitickými aktéry stále častěji jako na nemoc, se kterou je třeba bojovat. Od roku 1989 se v České republice začaly zpřísnovat politiky zaměřené na kuřáky, ale i na prodejce (například zákazem reklamy tabákových výrobků).

4.2.1 Vývoj legislativy tabákové kontroly

Jako první primární oblast, ve které může stát legislativně působit na kouření tabákových výrobků, je oblast výroby tabákových výrobků. Důležitou úrovní v této oblasti je regulace složení a označení těchto výrobků. Od roku 1948 byla výroba tabákových výrobků regulována státními, podnikovými a oborovými normy. Oborové normy byly zrušeny k 1. 1. 1994 a od 1. 1. 1995 jsou československé státní normy nezávazné. Regulace výroby tabákových výrobků byla proto závazně a jednotně uzákoněna v roce 1997 zákonem č. 110/1997 Sb. o potravinách a tabákových výrobcích (Kindl 2011 :16).

V roce 2003 vešla v platnost vyhláška č. 344/2003 Sb., kterou se stanoví požadavky na tabákové výrobky, upravující označování tabákových výrobků. Na obalech tabákových výrobků tak musí být od roku 2004 uváděn počet kusů cigaret, doutníků či cigarillos v balení, údaje o obsahu dehtu, nikotinu a oxidu uhelnatého. Dále musí být na obalech tabákových výrobků uvedeno obecné varování „Kouření může zabíjet“ či „Kouření vážně škodí Vám i lidem ve Vašem okolí“. Tato obecná varování musí být doplněna jedním ze 14 dodatečných varování⁵ – například „Kuřáci umírají předčasně“, či „Chraňte děti: nenuťte je vdechovat Váš kouř“ (Vyhláška č. 344/2003 Sb.).

Dalším preventivním nástrojem mířeným proti spotřebě tabáku občany, je regulace reklamy propagující tabákové výrobky. Prvním aktem na úrovni regulace reklamy bylo zavedení zákona č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy a o změně a doplnění zákona č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, kdy došlo ke zpřísnění podmínek reklam a propagace tabákových výrobků na území České republiky. Toto opatření bylo jedním z prvních předpisů Evropské unie, které Česká republika přijala ještě před svým vstupem. Paragraf věnující se tabákovým výrobkům vymezuje zákaz reklam v televizním vysílání a zákaz zařazení těchto reklam do rozhlasového vysílání mezi šestou

⁵ Seznam všech dodatečných varování je k nahlédnutí v příloze této práce.

hodinou ranní a desátou hodinou večerní. Reklama tabákových výrobků nesmí být zaměřena na osoby nezletilé a nesmí v nich být obsazena nezletilá osoba. Dále došlo k zakázání propagace tabákových výrobků skrze využívání prostředků či akcí, které jsou určeny pro osoby mladší 18 let (Zákon č. 40/1995 Sb.).

Dále tento zákon vymezuje povinnost zavádět do reklam text s označením "Ministr zdravotnictví varuje: kouření způsobuje rakovinu; kouření způsobuje srdeční onemocnění; kouření způsobuje předčasnou úmrtnost; kouření v těhotenství ohrožuje zdraví plodu; nedobrovolné kouření ohrožuje zdraví" a to černým písmem na bílém podkladě na ploše nejméně 10 % reklamy (ibid.).

Tento zákon byl roku 2001 doplněn zákonem, který reklamy na tabákové výrobky v televizním i rozhlasovém vysílání zcela zakazuje (Zákon č. 231/2001 Sb.).

K zásadní novelizaci zákona pak došlo v roce 2004 zákonem č. 132/2003 Sb., kterým se mění zákon č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy. Touto novelou byla zcela zakázána veškerá reklama na tabákové výrobky, pouze s několika výjimkami (například reklamy ve specializovaných prodejnách).

Další úroveň, na které může stát legislativně působit ve věci prevence kouření tabákových výrobků, je jejich distribuce a prodej. V první řadě se opatření vztahuje k věkovému omezení. Až do roku 1999 platila věková hranice prodeje tabákových výrobků 16 let, po tomto roce zákon o přestupcích definuje prodej alkoholických nápojů nebo jiných návykových látek osobám mladším 18 let jako přestupek. Uzákonění vedení prodeje tabákových výrobků osobám mladším 18 let jako samostatného přestupku se však uskutečnilo až v roce 2006. Avšak samotné kouření tabákových výrobků osobami nezletilými právně ukotveno není. Zde lze spíše nalézt působení teoretické roviny v zodpovědnosti rodičů k výchově dětí a k zajištění jejich fyzického a psychického vývoje (Kindl 2011: 59)

V květnu 2012 byla v České republice ratifikována Rámcová úmluva o kontrole tabáku, ale první snaha o schválení návrhu ratifikace v České republice se datuje k roku 2005, kdy byl tento návrh zamítnut senátory. Tato úmluva vznikla roku 2003 jakožto výsledek jednání na Světovém zdravotnickém shromáždění. Úmluva má podobu mezinárodního nástroje sloužícího k regulaci tabáku v podobě unijního práva. Opatření ošetřená touto úmluvou se dělí na daňová, cenová a necenová, kdy do kategorie necenových opatření spadá například

ochrana veřejnosti před působením tabákového kouře ve vnitřních prostorách pracoviště či dalších veřejných místech, regulace balení či značení výrobků či osvěta široké veřejnosti o škodlivosti cigaretového kouře (ibid.: 11-13).

4.2.2 Legislativa upravující možnost kouření v gastronomických provozech

První snahy o regulaci v gastronomických provozech a snahy ochránit obyvatele před tabákovým kouřem ve veřejném prostředí se datuje k roku 1989, kdy vstoupil v platnost a účinnost zákon č. 37/1989 Sb., upravující možnost kouření ve stravovacích prostorách. V rámci prostor zařízení společného stravování (jidelny, restaurace a podobně) platil od roku 1989 až do roku 2005 zákaz kouření v době snídání, obědů a večeří. Výjimku ze zákona měly stavebně oddělené jídelny pro kuřáky (Zákon č. 37/1989 Sb.).

Z důvodu zvyšujícího se povědomí o škodlivosti aktivního, ale i pasivního kouření, se toto téma postupem času dostalo do politických diskuzí se snahou o co nejvhodnější ukotvení ochrany veřejnosti před cigaretovým kouřem. Za tímto účelem byl roku 2005 předložen poslanci Josefem Janečkem, Vilémem Holáněm, Jaromírem Talířem a Vladimírem Říhou první návrh novely Zákona o ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, který si kladl za cíl omezení kouření v restauračních zařízeních, konkrétně zakazoval kouření „na všech pracovištích, kde se zpracovávají, prodávají nebo podávají potraviny, pokrmy či nápoje“ (Sněmovní tisk č. 1178). Projednávání návrhu zákona bylo po prvním čtení ukončeno s koncem volebního období.

Následujícího roku vstoupil v účinnost zákon č. 379/2005 Sb., který provozovatelům kuřáckých zařízení ukládal povinnost označit vyhrazené prostory restauračních zařízení jako „Prostor vyhrazený pro kouření“ a zajistit dostatečné odvětrávání prostorů (Zákon č. 379/2005 Sb.). Tento zákaz byl však provozovateli obcházen, a to způsobem vyhrazení celých prostorů restaurace jako prostorů vyhrazených pro kouření.

Následně bylo předloženo několik návrhů zákona zakazujících kouření v restauračních zařízeních poslanci či vládou. Některé z nich vyvolaly diskuze na straně podporovatelů i odpůrců a téma bylo zprostředkováváno médii, která byla využívána jakožto aréna souboje aktérů pro rámování názorů hlavních skupin vystupujících na poli zákazu kouření v restauracích a barech. Jeden z těchto návrhů zákona byl předložen dne 7. 2. 2007 skupinou poslanců v čele s Borisem Šťastným, Olgou Zubovou a Jiřím Carbolem. Návrh

zákonu si kladl za cíl doplnit část zákona o ochraně před působením tabákových výrobků převážně v oblasti pasivního kouření, a to (i) vymezením zákazu kouření v krytých či uzavřených prostorách zastávek veřejné dopravy, (ii) ve zdravotnických zařízeních, (iii) ve společných prostorách bytových domů a dále (iv) v upravených podmínkách pro vnitřní prostory restauračních zařízení“ (Sněmovní tisk č. 142).

Návrh zákona byl však opakovaně vrácen k novému projednání. V rámci projednávání návrhu zákona bylo podáno velké množství pozměňovacích návrhů – mezi nimi byl i návrh podaný výborem pro zdravotnictví pro odhlasování zákona ve znění zakazujícím kouření ve všech vnitřních prostorech stravovacích zařízení. Výjimku by tvořily prostory stavebně oddělené, které by byly vyhrazeny ke kouření. V těchto prostorech by nebyla poskytována obsluha a nebyly by podávány pokrmy ani nápoje. Další z navrhovaných variant byl úplný zákaz kouření ve všech vnitřních prostorech restauračních zařízení, který byl navržen samotnými předkladateli návrhu zákona (Sněmovní tisk č. 142). Tento pozměňovací návrh zaznamenal silnou pozitivní i negativní odezvu u veřejněpolitických aktérů a téma bylo podrobně sledováno i médii. Po rozeslání těchto pozměňovacích návrhů však odhlasovali poslanci opakování druhého čtení, kdy návrh zákona prošel podrobnou rozpravou a 10. 6. 2009 byl zákon spolu s markantními pozměňovacími návrhy schválen, a to poměrem 109 ku 31, a následně schválen i senátem. Zákon tak byl vyhlášen 4. 9. 2009 ve Sbírce zákonů pod číslem 305/2009 Sb., aktivně derogující zákon 379/2005, ale v diametrálně odlišném znění, než předkladatelé zamýšleli. V důsledku mnoha pozměňovacích návrhů a úprav nakonec ve výsledku nedošlo k žádnému zákazu kouření v restauračních zařízeních. Nejvýraznějšími změnami zavedenými novelou jsou tak zákaz prodeje tabákových výrobků pomocí prodejních automatů a zákaz zásilkového prodeje či jiné formy prodeje, u které nelze ověřit věk kupujícího. Dále se zakazuje prodej potravinářských výrobků podobných tvaru tabákových výrobků či jiných obdobných potřeb, či kouření na veřejných místech. Co se týče zařízení restauračního typu, zákon stanovil pouze povinnost viditelného značení, zda se jedná o nekuřácké prostory (grafická značka „Kouření zakázáno“), kuřácké prostory (grafická značka „Kouření povoleno“), či oddělené prostory pro kuřáky (grafické značení „Stavebně oddělené prostory pro kuřáky a nekuřáky“). V případě kuřáckých zařízení a oddělených prostor pro kuřáky byla ustanovena povinnost dostatečného odvětrávání podle požadavků stanovených zvláštním právním předpisem (Zákon č. 305/2009 Sb.). Ve výsledku se tedy tímto zákonem nic nezměnilo.

Následně měl Boris Šťastný pracovat na nové novele zákona, která by uzákonila úplný zákaz kouření v restauracích. Spolu s Leošem Hegerem, tehdejším ministrem zdravotnictví, zaslali v dubnu roku 2013 návrh do vnějšího připomínkového řízení. Tento návrh obsahoval mimo jiné úplný zákaz kouření ve vnitřních prostorách restauračních zařízení včetně používání elektronických cigaret či zákaz vstupu osob mladších 18 let do prostor vymezených pro kuřáky (Úřad vlády České republiky 2013). Návrh však nebyl ve výsledku projednán ani vládou a nedošlo k předložení Poslanecké sněmovně.

Další snaha o zákaz kouření v restauračních zařízeních se datuje k červenci roku 2014, kdy došlo k předložení dalšího návrhu zákona skupinou 35 poslanců hnutí ANO v čele s Radkem Vondráčkem, Helenou Válkovou a Igorem Nyklem. Tento návrh zákona navazoval na návrh zákona předložený Ministerstvem zdravotnictví roku 2013 a předkládal úplný zákaz kouření ve vnitřních prostorách restauračních zařízení. V důvodové zprávě byla reflektována i skutečnost, že v té době byl zpracováván vládní návrh zákona o ochraně před návykovými látkami, který předkladatelé považovali za strategii komplexněji propracovanou, kdy poslanci přijetí poslaneckého návrhu zákona považovali za „usnadnění cesty vládnímu návrhu“ (Sněmovní tisk č. 272). Avšak koncem srpna 2014 Ministerstvo zdravotnictví v čele s ministrem Svatoplukem Němečkem překvapivě vyjádřilo nesouhlas s předloženým návrhem. V říjnu téhož roku byl návrh zákona zařazen na pořad 19. schůze Poslanecké sněmovny, projednání návrhu však bylo přerušeno. Při druhém čtení v dubnu roku 2017 byl na 56. schůzi Poslanecké sněmovny návrh zákona vzat zpět (ibid.).

Souběžně s tímto návrhem zákona byl předložen již zmiňovaný návrh zákona předkládaný Ministerstvem zdravotnictví v čele s ministrem Němečkem. Tento návrh měl udělit výjimku ze zákazu kouření provozovatelům stravovacích služeb, které v rámci svých služeb nabízely pouze nápoje a balené potraviny. Dále se výjimka měla vztahovat na užívání elektronických cigaret v restauračních zařízeních. Následující den po předložení byl Ministerstvem zdravotnictví návrh stáhnut zpět s dovětkem, že je třeba daný návrh dopracovat (Hospodářská komora České republiky 2014). V lednu roku 2015 odeslalo ministerstvo do vnějšího připomínkovacího řízení revidovaný návrh zákona zakazující užívání elektronických cigaret ve vnitřních prostorách a po řádném ukončení

připomínkovacího řízení byl tento návrh zákona postoupen Úřadu vlády (Úřad vlády České republiky 2015). V březnu následujícího roku prošel vládní návrh zákona druhým čtením. K navrženému úplnému zákazu kouření v restauračních zařízeních podalo velké množství poslanců pozměňovací návrhy. Například Marek Benda navrhl výjimku ze zákona v případě prostorů stavebně oddělených od zbytku restauračního zařízení, kdy by tyto prostory nebyly obsluhovány zaměstnanci zařízení, či výjimku týkající se elektronických cigaret. Dne 4. 5. 2016 došlo při třetím čtení k přerušení projednávání zákona a tento návrh nebyl schválen (Sněmovní tisk č. 508).

Až roku 2017 došlo k přijetí vládního zákona pojednávajícím o úplném zákazu kouření ve vnitřních prostorách restaurací a barů s výjimkou vodních dýmek. Tento zákon byl předložen na začátku června roku 2016. K předloženému návrhu zákona bylo podáno velké množství pozměňovacích návrhů, což i částečně reflektuje skutečnost, že tento pozměňovací návrh opět zaznamenal silnou pozitivní i negativní odezvu u veřejněpolitických aktérů a téma bylo podrobně sledováno i médií. Například poslanec Benda opět navrhoval výjimku v podobě stavebně oddělených prostor vyhrazených pro kouření. Mezi jinými návrhy na změnu bylo například zavedení časové regulace kouření, kdy by zákaz kouření platil jen v určité část provozní doby, či výjimku ze zákona platící pro provozovny menší než 80 m². V lednu 2017 byl schválen vládní návrh v původním znění a zákon nabyl účinnosti 31. 5. 2017 jakožto zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek (Sněmovní tisk č. 828).

4.3 Názory veřejnosti na legislativu tabákové kontroly

Jak vyplývá z předchozí kapitoly, téma protikuřácké legislativy, či fenoménu kouření jako takového, je frekventované již po mnoho let. Průběžný monitoring a průzkumy veřejného mínění na témata spojená s tabákovými výrobky jsou tak nedílnou součástí rámování dané problematiky.

V rámci této podkapitoly jde o zmapování nálady veřejnosti a postoje k dané problematice kouření na veřejnosti s důrazem na kouření v restauračních zařízeních. Tato kapitola je zařazena do diplomové práce z důvodu přiblížení dalšího faktoru, který do jisté míry může odrážet motivace a snahy veřejněpolitických aktérů o prosazení protikuřáckého zákona. Tento typ informací je často politickými elitami předáván veřejnosti, a to právě

skrze média (Jungová 2004). Výsledky studií a průzkumů veřejného mínění jsou tak velmi často využívaným argumentem při strukturaci daného problému veřejněpolitickými aktéry v mediálním diskurzu, ale také ve snaze o přerámování opozičních rámců.

Z průzkumu výzkumné agentury Ipsos a Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy (dále jen FSV UK) realizovaného v roce 2012 vyplývá⁶, že více než polovině respondentů v té době vadilo kouření v restauracích, kavárnách a barech (Ipsos 2012).

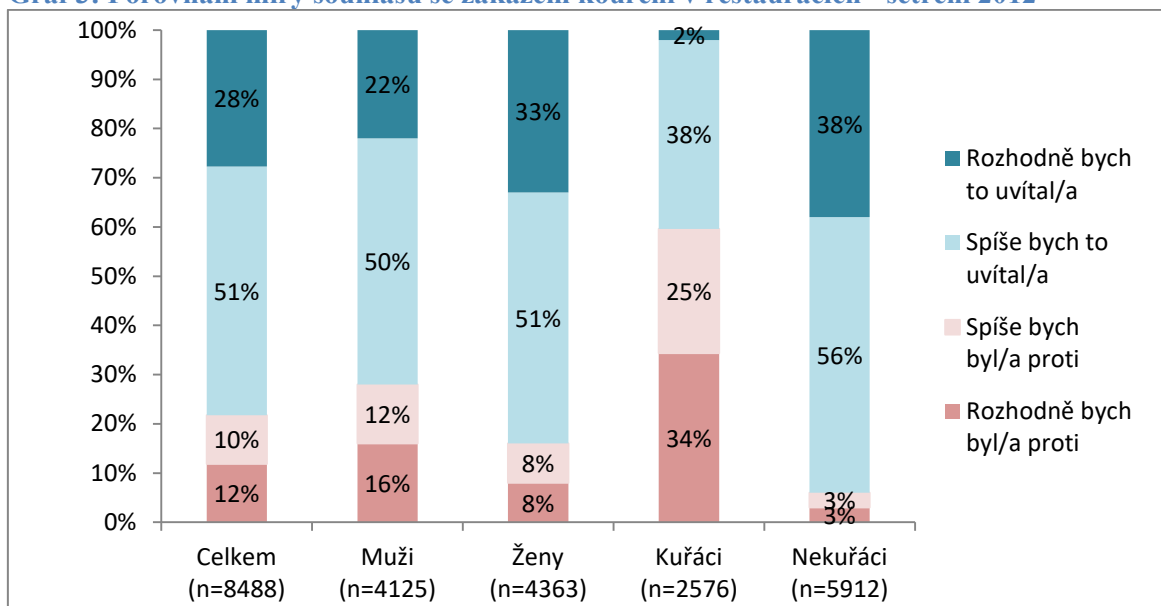
Přes 60 procent dotázaných respondentů souhlasilo s výrokem, že kuřáci omezují svobodu nekuřáků – pro porovnání, s tímto výrokem souhlasilo 28 procent kuřáků a 76 procent nekuřáků. Dle šetření patřil cigaretový kouř k jednomu z hlavních důvodů nespokojenosti při návštěvě restaurací, kaváren či barů (ibid.). Dle šetření STEM/MARK z roku 2013⁷ souhlasilo 38 procent kuřáků a 76 procent nekuřáků, že je jim při jídle cigaretový kouř na obtíž (STEM/MARK 2013).

V roce 2012 téměř 80 procent respondentů vyjádřilo souhlas s uzákoněním zákazu kouření v restauracích. Pro zákaz tak bylo 95 procent nekuřáků a 41 procent kuřáků – viz obrázek číslo jedna. Pro porovnání provedla agentura Ipsos ve spolupráci s FSV UK v roce 2015 došetření na vzorku 1009 respondentů, v němž byla míra souhlasu se zákazem kouření obdobná (78 procent respondentů souhlasilo se zákazem kouření v restauračních zařízeních). Zajímavé je však rozdělení skupiny kuřáků na každodenní, občasné a příležitostné kuřáky, přičemž s předloženým návrhem zákona souhlasilo 39 procent každodenních kuřáků, 67 procent občasných a 79 procent příležitostných kuřáků (Ipsos, 2015).

⁶ Vzorek čítal 8488 respondentů

⁷ Vzorek čítal 531 respondentů

Graf 3: Porovnání míry souhlasu se zákazem kouření v restauracích - šetření 2012



Zdroj: Ipsos, 2012, graficky zpracované autorkou.

Pro porovnání prezentovaného konsenzu veřejnosti se zákazem kouření v restauracích je vhodné uvést výzkum Centra pro výzkum veřejného mínění (dále jen CVVM), který byl realizován v roce 2011⁸. Dle výsledků tohoto výzkumu bylo pro uzákonění zákazu kouření 51 procent respondentů⁹. V navazujícím šetření roku 2015¹⁰ tento poměr vzrostl o 7 bodů, souhlas s dotazem, zda by mělo dojít k zavedení úplného zákazu kouření v restauračních zařízeních, tak vyjádřilo 58 procent respondentů – 15 procent kuřáků, 74 procent odvyklých kuřáků a 82 procent nekuřáků (CVVM 2015).

Dle šetření STEM/MARK souhlasilo 82 procent dotázaných s výrokem, že by se stát měl snažit regulovat míru kouření. V navazující otázce, viz obrázek číslo 2, volili nekuřáci za ideální opatření úplný zákaz kouření v restauracích (57 procent dotázaných), zákaz kouření na veškerých veřejných prostranstvích, včetně ulice, či zachování označení podle v té době platného zákona (zda se jedná o kuřáckou či nekuřáckou restauraci). Tato otázka byla zodpovězena také kuřáky, kteří měli určit, která forma zákazu kouření by pro ně znamenala omezení. Za nejproblematictější variantu respondenti označili zákaz kouření na

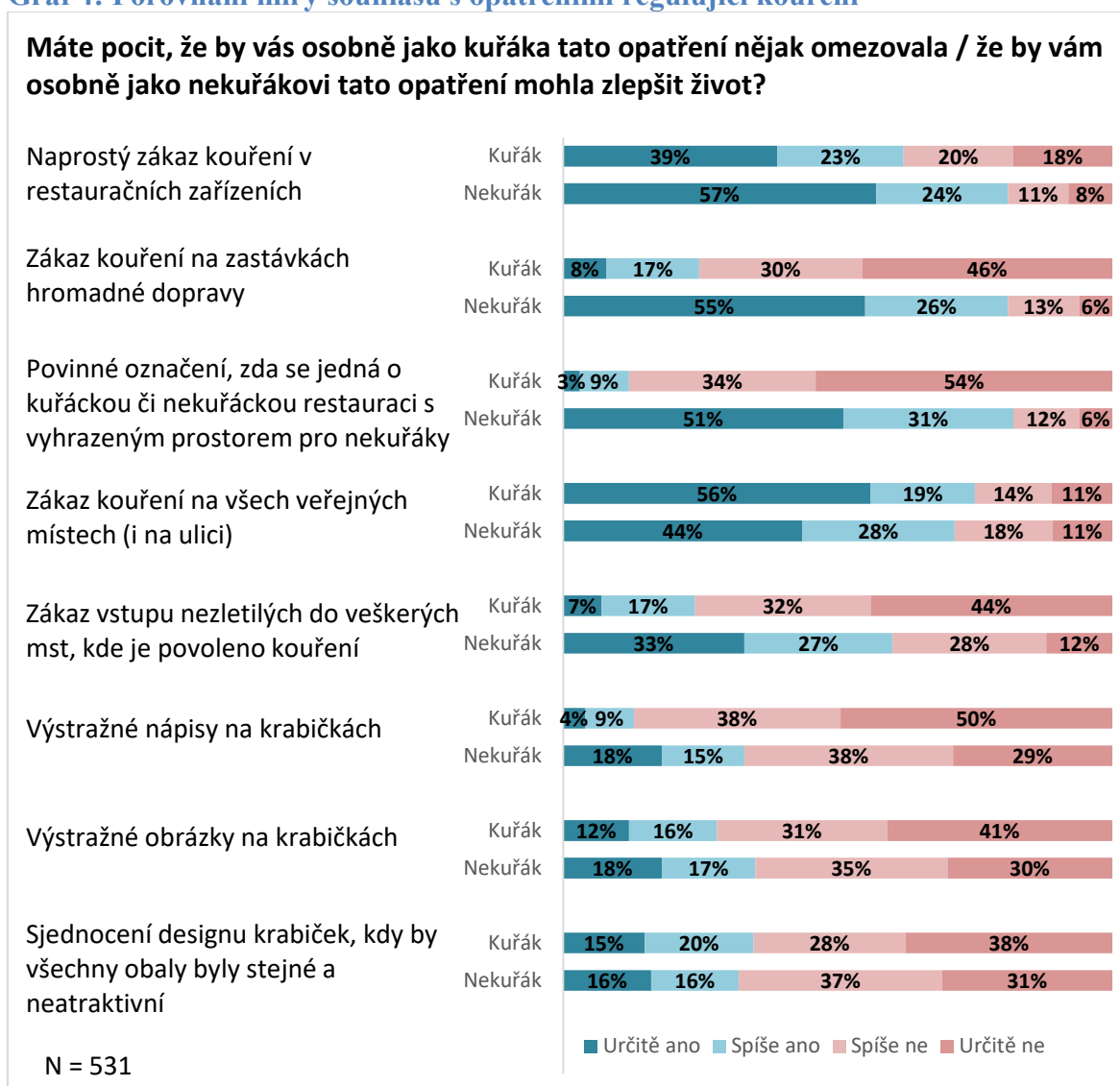
⁸ V rámci zprávy není uvedena velikost vzorku

⁹ Přesné znění otázky ze šetření CVVM (v letech 2011 i 2015) je následující: „Jste pro, anebo proti zavedení úplného zákazu kouření v restauračních zařízeních?“ Škála možných odpovědí: „rozhodně pro, spíše pro, spíše proti, rozhodně proti“

¹⁰ Vzorek čítal 994 respondentů

veřejných místech včetně ulice, dále následoval úplný zákaz kouření v restauracích. Nejméně sporné odpovědi se týkaly výstražných obrázků na krabičkách či sjednocení designu krabiček tabákových výrobků – pro skupinu kuřáků nejsou tyto faktory dle výsledků šetření omezující, skupina nekuřáků je nebere jakožto opatření vedoucí ke zlepšení jejich života.

Graf 4: Porovnání míry souhlasu s opatřeními regulujícími kouření



Zdroj: STEM/MARK 2013, graficky zpracované autorkou.

Na uvedených příkladech šetření veřejného mínění je patrné, že v rámci velmi podobně položených otázek může dojít k získání diametrálně odlišných odpovědí. Jedním z možných faktorů je i rámování položené otázky a formulace nabízené škály odpovědí.

Zatímco v šetření Ipsosu znění otázky operuje s všeobecným zákazem kouření, v šetření CVVM je jasně specifikován úplný zákaz kouření. Tato nuance může být jedním z faktorů odlišné míry souhlasu respondentů s danými výroky. Zajímavé je i srovnání frekvence využití dat jednotlivých šetření aktéry v mediálním diskurzu. Nutno podotknout, že pro účely rámování daného problému v mediálním diskurzu byly statistiky ze šetření realizovaného Ipsosem využívány rámci prosazujícím přijetí protikuřáckého zákona mnohem častěji, než zbylé výzkumy.

5 Analýza rámců¹¹

Následující kapitola zobrazuje provedenou analýzu rétorických rámců pro tři jednotlivá období předložených návrhů zákona pojednávajících o zákazu kouření v restauračních zařízeních – období let 2007 až 2009, 2014 až 2016 a 2016 až 2017. Jednotlivé analýzy sledují dimenze konceptualizovaného předpisu rétorických rámců – (i) argumentace, hodnoty a prezentované problémy soupeřících rámců, (ii) hlavní sponzory rámců, (iii) cílové skupiny vyobrazované v narativu jednotlivých rámců a (iv) úroveň přerámování.

V mediálním diskurzu byly identifikovány čtyři stěžejní soupeřící rámce. Tyto rámce byly argumentačně relativně konzistentní ve všech analyzovaných obdobích, avšak některé aspekty a úrovně narativu byly v některých obdobích zvýrazňované, či se odlišovaly. Z toho důvodu jsou prezentovaná hodnotová východiska i argumentační obraty vždy uváděny zvlášť pro dané období, stejně tak jako i zbylé úrovně předpisu analýzy rétorických rámců. Ve své podstatě však lze brát níže vyobrazený předpis rétorických rámců za konzistentní ve všech stěžejních oblastech a pro všechna analyzovaná období.

Tři rámce jsou prezentovány ve všech obdobích – rámec škodlivosti kouření a ochrany veřejnosti, rámec porušování osobní svobody a rámec ohrožení provozuschopnosti restauračních zařízení. V období let 2014 až 2016 se objevil i rámec ohrožení image České republiky.

Tabulka 2: Předpis všech identifikovaných rétorických rámců

Úroveň tematické oblasti				
Název tematické oblasti	Regulace kouření v restauračních zařízeních v letech 2007 – 2009 / 2014 – 2016 / / 2016 - 2017			
Fórum soutěžení mezi danými rámci	Mediální diskurz			
Identifikované soutěžící rámce	R1: Rámec škodlivosti kouření a ochrany veřejnosti	R2: Rámec ohrožení image České republiky	R3: Rámec porušování osobní svobody	R4: Rámec ohrožení provozuschopnosti restauračních zařízení

¹¹ V rámci této kapitoly je na novinové články odkazováno formou (autor rok), případně (název daného periodika rok). U televizního či rádiového vysílání je z důvodu velkého množství výstupu ze stejného roku a spadající pod stejnou stanici udávána citace formou (aktér in název pořadu rok).

Úroveň rétorického rámce				
Hlavní sponzoři rámce	Bude specifikováno pro konkrétní období	Bude specifikováno pro konkrétní období	Bude specifikováno pro konkrétní období	Bude specifikováno pro konkrétní období
Vztah k obecné tematické rovině	Současné právní ukotvení není dostačující, je třeba přijmout opatření vedoucí k ochraně veřejnosti před pasivním kouřením	Současné právní ukotvení není dostačující, po vzoru ostatních zemí EU je potřeba přijmout zákaz kouření v restauracích	Regulace kouření v restauračních zařízeních porušuje osobní svobodu provozovatelů i návštěvníků, stát by neměl mít právo intervenovat v této oblasti	Regulace kouření v restauračních zařízeních porušuje práva provozovatelů a může vést k uzavření množství restauračních zařízení
Soutěžící problémy	Nedostatečná ochrana veřejnosti před pasivním kouřením	V případě nepřijetí zákona možné sankce od EU, poškozování image republiky, status „popelníku EU“	Omezení osobní svobody provozovatelů i kuřáků, omezení svobody podnikání	Ohrožení příjmů restauračních zařízení
Případné veřejněpolitické důsledky	Ochrana veřejnosti (kuřáků i nekuřáků) před účinky pasivního kouření, efektivní prevence, jednotný rámec pravidel pro všechny podnikatele i pro veřejnost.	Zařazení mezi zbytek států EU a světa, který již „protikuřácký zákon“ implementoval, dodržení podmínek, ke kterým se ČR zavázala	Zasahování do osobních práv a svobod občanů republiky, porušení demokratické roviny	Dopad v podobě snížení příjmů podnikatelů, ohrožení v podobě ohrožení provozuschopnosti menších zařízení
Prezentované argumenty daného rámce	Ochrana veřejnosti, Snížení počtu kuřáků, Prevence u mladistvých	Regulace kouření v restauracích je znakem vyspělosti státu	Ochrana demokracie	Ochrana provozovatelů restauračních zařízení
Nejčastěji využívané narativní atributy	Odborná argumentace / Storytelling	Odborná argumentace	Storytelling / Metafora	Storytelling / Metafora
Úroveň problému				
Prezentované hodnoty a morální soudy	Zájmy veřejnosti, kouření v restauracích má vliv na počet mladistvých kuřáků	Prezentace ČR za hranicemi republiky, pokrok, zákaz kouření jako známka vyspělého státu	Rovnost podmínek, zachování osobní svobody	Zachování osobní svobody, ochrana podnikatelů (především těch malých)
Poškozené strany	Veřejnost, mladiství	Česká republika	Provozovatelé restaurací, kuřáci	Provozovatelé restaurací
Cílové skupiny	Mladiství – potřební Nekuřáci – zasloužili / potřební Kuřáci – devianti / potřební		Provozovatelé restaurací / Kuřáci - zasloužili	Provozovatelé restaurací – zasloužili / potřební

Zdroj: autorka

5.1 Analýza soupeřících rámců – návrh zákona z roku 2007

V rámci předkládané novely zákona z roku 2007 byly na úrovni mediálního diskurzu identifikovány tři rétorické rámce v tematické oblasti regulace kouření v restauračních zařízeních:

- 1) Rámec škodlivosti kouření a ochrany veřejnosti
- 2) Rámec porušování osobní svobody
- 3) Rámec ohrožení provozuschopnosti restauračních zařízení

Hlavní sponzoři jednotlivých rámců byli identifikováni v rámci provedené analýzy mediálních výstupů. Stanovení konkrétních sponzorů bylo realizováno na základě faktorů frekvence citovaných výroků ve vzorku daných výstupů a úsudku autorky práce, nakolik jsou daní poslanci, senátoři a zástupci expertní skupiny relevantní pro dané rámce. U těchto aktérů byly také sledovány charakteristiky vzdělání či profesní profílance v daných mediálních výstupech za účelem určení, zda existují společné rysy sponzorů jednotlivých rámců.

Tabulka 3: Identifikované rétorické rámce pro období let 2007 - 2009

Název tematické oblasti	Regulace kouření v restauračních zařízeních v letech 2007 - 2009		
Fóra soutěžení mezi rámci	Mediální diskurz		
Identifikované soutěžící rámce	R1: Rámec škodlivosti kouření a ochrany veřejnosti	R2: Rámec porušování osobní svobody	R3: Rámec ohrožení provozuschopnosti restauračních zařízení
Hlavní sponzoři rámce – poslanci a senátoři	Boris Šťastný (ODS ¹²) Jiří Carbol (KDU-ČSL ¹³) Kosta Dimitrov (ČSSD ¹⁴)	Lucie Talmanová (ODS) Marek Benda (ODS) Václav Klaus (prezident ČR, předtím ODS) Jaroslav Kubera (ODS) Miroslava Němcová (ODS) Jan Vidím (ODS)	Vlastimil Aubrecht (ČSSD) David Rath (ČSSD) Marek Benda (ODS)
Hlavní sponzoři rámce – expertní aktéři	Kateřina Langrová Jiří Votruba Eva Králíková		

Zdroj: autorka

¹² Občanská demokratická strana, dále jen ODS

¹³ Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová, dále jen KDU-ČSL

¹⁴ Česká strana sociálně demokratická, dále jen ČSSD

5.1.1 Argumentace, hodnoty a prezentované problémy rámců

Rámec škodlivosti kouření a ochrany veřejnosti

Tento rámec také operuje s předpokladem nedostatečné právní ukotvenosti ochrany veřejného prostoru, kdy je třeba přijmout důslednější opatření vedoucí k ochraně veřejnosti před pasivním kouřením. Sponzoři poukazovali na skutečnost, že v té době platný zákon bylo možné jednoduše obejít a daná legislativní norma se ve své podstatě nedodržovala: „(...) *ten předchozí zákon, který předcházel právě tomu stávajícímu, tak byl v řadě ohledů z hlediska restaurací přísnější. (...) restaurace musí mít zvláštní vyhrazený prostor pro kuřáky a zjevně ho označit. A pokud takovýto prostor nemá, tak by měla být restaurací nekuřáckou. Ale, co to je zvláštní vyhrazený prostor? Je to stoleček v rohu za květináčem (...). Čili mojí snahou je hledat řešení, aby byli nekuřáci ochráněni v restauracích (...)*“ (Šťastný in Studio STOP 2006).

Ve spojitosti s nedostatečnou legislativou se předkladatelé návrhu zákona z roku 2007 argumentačně opírali zejména o hodnotu ochrany veřejnosti před pasivním kouřením. Na úrovni tohoto argumentu je zmiňovaná rovina ochrany nekuřáků, ale i kuřáků pohybujících se ve veřejně přístupném prostoru: „*My říkáme, že se snažíme ochránit každého jednotlivého nekuřáka, ale i kuřáka ve veřejně přístupném prostoru, a to důsledným způsobem (...). Člověk, který vstupuje do veřejně přístupného prostoru, má mít možnost být chráněn před desítkami karcinogenů, nádorových látek ve vzduchu, to je pro nás důležité*“ (Šťastný in Dobré ráno s Českou televizí 2008). Prezentované hodnoty tohoto rámce leží v zájmu veřejnosti na ochraně před škodlivými vlivy pasivního kouření, kdy je dle sponzorů stěžejní zajistit určitý standart ochrany nekuřáků, který by měl být dle daných názorů běžný. Návštěvník restauračního zařízení by tak neměl být vystavován škodlivosti pasivního kouření: „*Je nejspřavedlivější nejenom pro návštěvníky, protože nabízí absolutní ochranu proti škodlivým vlivům pasivního kouření všem návštěvníkům*“ (Šťastný in Téma Dobrého rána – Brno 2008). Dle tohoto rámce není žádoucí ponechat právo kouřit na veřejnosti, ale zajistit občanům zdravé ovzduší bez rozdílu. Dle sponzorů má mít každý občan spíše právo na zdraví a stát by mu toto přání měl dopřát: „*Každý občan má právo na zdravé ovzduší, každý občan má právo taky si dojít na pivo*“ (Dimitrov in Bruthans 2008).

Další argumentační rovinou je zde pak snaha o snížení počtu kuřáků v populaci, čemuž by přijetí plošného zákazu kouření v restauracích dle aktérů vedlo: „*(...) primární je snaha snížit počet kuřáků ve společnosti nebo v populaci*“ (Šťastný

in Studio STOP 2006) či prevence u mladistvých, pro které by se měla veřejnost v čele s poslanci a senátory snažit o vytvoření vhodného prostředí, které nebude vytvářet podmínky pro interiorizaci kouření jakožto nosný rys společnosti, k čemuž by dopomohl úplný zákaz kouření v restauračních zařízeních: *„No, především na zdraví občanů, malých dětí a mládeže, která by v podstatě měla ztížené podmínky, aby se učili tohoto zlovyku. Podle mého názoru je to droga a to odvykání je velmi těžké“* (Dimitrov in Radioforum 2008).

Oproti zbývajícím rámcům využívají sponzoři rámce škodlivosti kouření a ochrany veřejnosti při prosazování svých argumentačních a názorových rovin statistické údaje a informace alespoň částečně podepřené výzkumy, či se alespoň částečně snaží tyto výroky podpořit formulací indikující, že jsou tyto informace výzkumy potvrzené – např. *„Protože z průzkumu veřejného mínění víme, že většina populace podporuje například tedy zákaz kouření“* (Langrová in Radioforum 2007), *„To bych chtěl upozornit, že tady je devadesát tisíc lidí (...), kteří pracují v pohostinství a denně dýchají přes šedesát karcinogenních látek škodlivých (...)"* (Šťastný in Téma Dobrého rána – Brno 2008) či *„(...) týče zlepšení zdravotního stavu, tak jsou jasné epidemiologické studie, v Itálii se snížil akutní infarkt myokardu za první rok o deset procent, v dalších zemích o deset až dvacet procent“* (ibid.). Na těchto příkladech lze vidět práci s narativem, kdy se daní sponzoři snaží o rámování daného problému cestou odborného argumentování a přerámování tak opozičních rámců.

Rámec porušování osobní svobody

Tento rámec operuje s předpokladem, že by případná regulace kouření v restauračních zařízeních porušovala osobní svobodu provozovatelů i návštěvníků. Dle sponzorů tohoto rámce by stát neměl mít právo intervenovat v této oblasti v tak velké míře. Názorovým rámcem v případě přijetí zákazu kouření v restauračních zařízeních je zde porušení základního demokratického principu, a to práva na možnost volby – jak v podnikání, tak i v možnosti svobodného kouření na veřejnosti, potažmo v restauračním zařízení, pokud to provozovatel povoluje: *„(...) budu hlasovat proti zákonu, neboť mám rád svobodu rozhodování. Regulace kouření v restauracích je alibismus, pokud bychom nedejbože nechtěli zřídit obecní protikuřácké zásahové policejní jednotky. Protikuřácké tažení musí probíhat cestou kampaní. Napsat zákon o zákazu je snadné, tedy bez námahy a bez účinku“*

(Hrnčíř in Petrášová 2007). Lidská svoboda je tak hodnotovým východiskem převažujícím nad ochranou veřejnosti před škodlivostí pasivního kouření: „Nevěřím, že je nepřímé kouření takovou hrozbou pro člověka, aby bylo třeba vytvářet další zákazy, příkazy a regulace, neboli takto omezovat lidskou svobodu,“ (Klaus in Procházková 2008).

Dle sponzorů je vhodné nechat rozhodnutí, zda bude podnik kuřácký či nikoliv, přímo na provozovateli daných prostorů. Na zákazníkovi je pak volba, zda dané prostory bude navštěvovat či se rozhodne pro jiné restaurační zařízení: „tenhle problém by měli řešit podnikatelé sami, označit svůj podnik za kuřácký nebo nekuřácký a nechat to na zájemcích, kteří by si potom vybrali, do kterého podniku chtějí chodit“ (Němcová in Malá, Hromádka, Lustigová 2008). Stát by neměl mít právo jakýmkoliv způsobem zasahovat do nestátních podniků a ohrožoval tak jejich příjem: „Jsem pro, aby si kouření v restauraci reguloval majitel restaurace sám. Nevím, proč si někdo ve Sněmovně myslí, že je chytřejší a kompetentnější rozhodovat než osoba, které z jejího rozhodnutí plynou veškerá rizika,“ (Benda in Petrášová 2007).

Rámec ohrožení provozuschopnosti restauračních zařízení

Třetí rámce operuje s předpokladem, že je třeba chránit provozovatele restauračních zařízení, kteří by mohli být ohroženi přijetím zákona zakazujícího kouření v těchto zařízeních. Hodnotovým východiskem tohoto rámce je tak zanechání osobní svobody a ochrana podnikatelů (především těch malých): „(...) ale jsem zvědav, jak to udělají drobní hospodští. Tam chlapi chodí akorát na hokej či fotbal, pivo a na cigáro. Tam to pak můžou rovnou zabalit. A pokud si někdo stěžuje, že je někde v hospodě v deset hodin večer zakouřeno a nemůže si tam jít s malým dítětem sednout a je to navíc venkovská „čtyřka“, tak by pokutu měl dostat ten, kdo tam to dítě táhne, a s ní dostat i na zadek.“ (Aubrecht in Nedbálková 2007). Sponzoři vyjádřili souhlas s potřebou řešení společenských rizik kouření, především kouření mladistvých osob. Také vyjádřili souhlas s tím, že by stát měl do jisté míry regulovat kouření v restauračních zařízeních, ale v přijetí zákona plošně zakazujícího kouření v těchto prostorách spatřovali velké ohrožení konkurenceschopnosti a provozuschopnosti restaurací: „Chceme zabránit kouření u dětí a mládeže, na druhou stranu nechceme krach restauratérů a hoteliérů. (...) Nemůžeme zkrátka zakázat kouření v restauracích, protože hostinští by přišli na buben“ (Rath in Zadražilová, Frantová 2007).

5.1.2 Sponzoři soupeřících rámců

Nejvýraznějším sponzorem rámce „Škodlivosti kouření a ochrany veřejnosti“ je tehdejší poslanec za ODS Boris Šťastný, hlavní předkladatel návrhu zákona, lékař, místopředseda výboru pro zdravotnictví a v letech 2003 až 2006 poradce pro oblast zdravotnictví prezidenta Václava Klause. Boris Šťastný je jediným výrazným sponzorem tohoto rámce za ODS identifikovaným v mediální analýze.

Dalšími hlavními sponzory z řad poslanců jsou Jiří Carbol za KDU-ČSL, člen a následně místopředseda výboru pro zdravotnictví, často profilován jakožto expert na zdravotnickou tematiku za KDU-ČSL a Kosta Dimitrov za ČSSD, člen výboru pro sociální politiku a výboru pro zdravotnictví, kde taktéž následně působil jakožto místopředseda. Společným rysem hlavních sponzorů není stranická příslušnost, jak by se dalo očekávat, ale profilace v podobě členství ve výboru pro zdravotnictví.

Jako jediný rámeček měl výraznější mediální podporu i u expertů, kteří hlavně v televizních a rozhlasových diskuzních pořadech vystupovali spolu s poslanci. Jedná se konkrétně o tři medializované experty – Jiřího Votrubu, plicního specialistu z Nemocnice Na Homolce, Kateřinu Langrovou, ředitelku občanského sdružení Česká koalice proti tabáku a Evu Králíkovou, lékařku, specialistku a vedoucí Centra léčby závislosti na tabáku.

Rámeček „Porušování osobní svobody“ se vyznačuje stranickou koherencí, kdy jsou veškerí hlavní sponzoři tehdejší členové ODS. Spadá sem Lucie Talmanová, bývalá členka výboru pro sociální politiku a zdravotnictví, Marek Benda, vystudovaný doktor práv (i přes fakt, že titul neužívá), Jaroslav Kubera, který vystudoval matematický obor na Masarykově univerzitě v Brně a zahraniční obchod na Vysoké škole ekonomické v Praze, bývalý starosta města Teplice a následně primátor a senátor za volební obvod Teplice. Kubera je mimo jiné považován za euroskeptika kritizujícího socialistické sklony Evropské unie. Dále pak Miroslava Němcová či Jan Vidím, bývalý student Vysoké školy ekonomické v Praze, absolvent Policejní akademie ČR a odborník na bezpečnost a ochranu. Mezi sponzory tohoto rámce se řadí také tehdejší prezident České republiky, Václav Klaus, který vystudoval ekonomiku zahraničního obchodu na Vysoké škole ekonomické v Praze.

Pro sponzory rámce argumentujícími zasahováním do osobních práv a svobod občanů republiky a porušením demokratické roviny je charakteristická nejen stranická příslušnost (ODS), jeden z rysů lze spatřit i v rovině vzdělání ekonomického a právního směru.

Rámec „Ohrožení provozuschopnosti restauračních zařízení je tvořen třemi hlavními sponzory – Vlastimilem Aubrechtem, tehdejším poslancem za ČSSD, který vystudoval Střední průmyslovou školu stavení, Davidem Rathem, taktéž z ČSSD, lékařem a bývalým ministrem zdravotnictví a Markem Bendou (ODS). Oproti rámci argumentujícímu porušováním osobní svobody se v tomto rámci více promítá souhlas s nutností do jisté míry (ale jinými nástroji, než plošným zákazem kouření v restauračních zařízeních) řešit problematiku kouření (především mladistvých), kdy lze tuto skutečnost dát do souvislosti s mimo jiné lékařským vzděláním a vykonávanou funkcí Davida Ratha. U sponzorů tohoto rámce či rámce porušování osobní svobody by však mohla být motivací k zastupování těchto rámců dimenze prosazování politických cílů – udržení si popularity či její navýšení u potenciálních voličů (kuřáků).

5.1.3 Cílové skupiny

Hlavní tři cílové skupiny, které lze identifikovat v rétorických rámcích, jsou skupiny (i) mladistvých a nekuřáků, (ii) provozovatelů restauračních zařízení a (iii) kuřáků.

Mladiství a nekuřáci

Se skupinou mladistvých a nekuřáků pracuje převážně rámec škodlivosti kouření a ochrany veřejnosti, který tuto skupinu vykresluje jako skupinu potřebných (hlavně mladistvé) a jako skupinu zasloužilých (nekuřáky obecně či veřejnost jako takovou). Z argumentů rámců uvedených v předchozích podkapitolách vyplývá, že tento rámec cílí argumentací na náchylnost mladistvých ke kouření, z tohoto důvodu je třeba regulovat kouření na veřejných místech: *„Zákaz kouření ve veřejných prostranstvích má vliv na dvě skupiny obyvatelstva. Jednak na kuřáky tím, že přestávají kouřit, ale také na děti, které kouřit nezačnou. To je tedy ta oblast kuřáků. A samozřejmě hlavní ochrana nekuřáků před pasivním kouřením,“* (Langrová in Události, komentáře 2007). Tento rámec dále operuje s cílovou skupinou nekuřáků, respektive celé veřejnosti, kterou by stát měl chránit před vlivy pasivního kouření a která by měla získat právo na volnost pohybu na veřejnosti bez obav z negativního vlivu pasivního kouření.

Kuřáci

Skupina kuřáků je rámcem škodlivosti kouření a ochrany veřejnosti vykreslována částečně jako skupina deviantů, před kterými je potřeba chránit zbytek společnosti: „(...) *já si myslím, že zásadně správné je pochopení celého toho problému a uvědomit si, že existuje primární prevence chorob z kouření, to znamená zamezení kouření a to znamená, že musíme ochraňovat nekuřáky před kuřáky (...)*“ (Votruba in Studio STOP 2006). Na druhou stranu je tento rámeček do jisté míry prezentuje jako skupinu potřebných, kterým stát může intervencí dopomoci přestat s kouřením: „(...) *musíme ovšem také se snažit pomoci kuřákům, to je nesporné, ta sekundární prevence a léčba je extrémně důležitá věc (...)*“ (ibid). Rámeček porušování osobní svobody vnímá kuřáky jakožto skupinu zasloužilých, kdy by měla mít tato skupina právo na ponechání veškerých pravomocí na rozhodování, zda bude v restauracích kouřit či nikoliv, či alespoň zda bude navštěvovat kuřácké či nekuřácké restaurace.

Provozovatelé restauračních zařízení

Tato skupina je řešena rámcem porušování osobních svobod a ohrožení provozuschopnosti restauračních zařízení, ale oba rámce vykreslují danou skupinu rozdílně – z uvedených argumentů vyplývá, že rámeček porušování osobních svobod vykresluje provozovatele restauračních zařízení obdobně, jako kuřáky – tedy jako skupinu zasloužilých, kdy by tato skupina měla mít ponechána veškerá práva na rozhodnutí, zda bude jejich podnik kuřácký či nekuřácký. Naopak rámeček ohrožení provozuschopnosti pracuje s touto cílovou skupinou jako se skupinou potřebných, kdy je dle sponzorů třeba brát ohledy na živnost těchto provozovatelů (převážně těch menších či těch venkovských) – v tomto případě pomocí nepřijetí zákona zakazujícího kouření v restauračních zařízeních: „*Souhlasím, aby kouření bylo zakázáno v restauracích při obědě nebo při večeři, to si ale restaurátor může podle stávajícího zákona udělat nyní, (...) je to podnikatelské riziko a měli by to podnikatelé nést,*“ (Aubrecht in Nedbálková 2007).

5.1.4 Úroveň přerámování

Dalším krokem v analýze rámců je snaha o identifikaci průniku názorových hodnot soupeřících rámců, díky čemuž je možné přenést kontroverzi tématu do roviny neshody – jedná se o nalezení možného kompromisu, tedy „přerámování“. Na úrovni tematické oblasti regulace kouření v restauračních zařízeních v předkládaném návrhu zákona z roku 2007 byly identifikovány následující kategorie, u kterých lze objevit snahu vzájemného přerámování. Pro účely této části je třeba připomenout, že ačkoliv byly v tomto analyzovaném období identifikovány tři rámce, měly dva z nich totožný cíl, a to ovlivnit zbylé politické aktéry k nepřijetí znění zákona zakazujícího kouření v restauračních zařízeních (rámec č. 2 a 3). Z tohoto důvodu bude kvůli zjednodušení zobrazení narativu v této části pracováno s dvěma rámci – a to s rámcem podporujícím přijetí zákazu kouření v restauračních zařízeních a s opozičním rámcem.

- 1) Kategorie ochrany veřejného zdraví
- 2) Kategorie prevence kouření u mladistvých
- 3) Kategorie svobody provozovatelů restauračních zařízení a kuřáků
- 4) Kategorie ochrany provozovatelů restauračních zařízení

Na úrovni kategorie ochrany provozovatelů restauračních zařízení dle provedené analýzy k přerámování nedošlo – podporovatelé předloženého návrhu zákona nepřipouští obavy ze snížení příjmů restauračních zařízení a dané názory opírají o příklady ze zahraničí: *“(…) protože taky jsem byl v těchto zemích, a můžu vám říct, že nezpůsobilo to žádnou tragédii v obchodě, jak se mluví tady u nás, naopak ty tržby se zvedly, celá řada rodin s dětmi mohou navštěvovat restauraci, když dneska je to velmi ztíženo (...)”* (Dimitrov in Radioforum 2008).

Na úrovni kategorie svobody provozovatelů restauračních zařízení a kuřáků dle analýzy opět k přerámování nedošlo, pro podporovatele zákazu kouření je tento argument v přímém rozporu s názorem o ochraně zdraví veřejnosti: *„(...) za druhé se odpůrci změn uchylují k pseudoliberalismu. Zaměňují svobodu člověka a podnikání s právem na ochranu zdraví bez omezení“* (Šťastný in Studio STOP 2006).

Na úrovni kategorie ochrany veřejného zdraví a prevence kouření u mladistvých je z analyzovaných textů patrný možný přenos jednotlivých rámců a ochota přistoupit ke kompromisu. Podporovatelé zákazu kouření na veřejných místech argumentují, že jejich

snahou není diktát, zda dospělá osoba smí či nesmí kouřit, ale že se pouze snaží ochránit zbylé obyvatele, kteří se svobodně rozhodli nekouřit: „(...)Zákon tedy neříká, zda člověk smí kouřit, ale kde smí kouřit, jde-li o veřejně přístupný prostor, protože stát garantuje v Ústavě svým občanům právo na ochranu jejich života a zdraví“ (Šťastný in Studio STOP 2008). S tím, že prevence kouření je důležitým tématem a ochrana veřejnosti před pasivním kouřením by do jisté míry měla být řešena legislativou, souhlasil i například senátor Jaroslav Kubera. Dle jeho slov však není vhodným řešením plošný zákaz v restauracích „(...) já nemám nic proti tomu, aby se dělala prevence, osvěta proti kouření, ale zásadně jsem proti tomu, aby se jednoznačně určilo, že všechny restaurace budou nekuřácké. To by si musel stát zřídit státní restaurace a jídelny, jež chce regulovat a ty by potom byly nekuřácké a stát by si za ně zodpovídal, že by mu zřejmě bylo jedno, jestli mají tržby, nebo ne (...)“ (Kubera in ibid.).

S kategorií prevence kouření u mladistvých je pak souhlas opozice ještě vyšší, jen dle jejích slov není plošný zákaz vhodnou formou, jak cíle snížit míru kouření u této cílové skupiny dosáhnout: „Chceme zabránit kouření u dětí a mládeže, na druhou stranu nechceme krach restaurátérů a hoteliérů“ (Rath in Zadražilová, Frantová 2007).

Ve výsledku došlo k přijetí zákona, avšak v mnohem mírnějším znění, když byla provozovatelům restauračních zařízení uložena povinnost viditelného značení, zda se jedná o nekuřácké prostory (grafická značka „Kouření zakázáno“), kuřácké prostory (grafická značka „Kouření povoleno“), či oddělené prostory pro kuřáky (grafické značení “Stavebně oddělené prostory pro kuřáky a nekuřáky“). Toto znění zákona podpořilo velké množství veřejných aktérů ze všech tří rámců, podporu pro přijetí vyjádřil například i Kubera. Boris Šťastný toto přijetí označil za malé vítězství s tím, že do budoucna se bude rozhodně snažit o prosazení plošného zákazu kouření.

5.2 Analýza soupeřících rámců – návrhy zákona z roku 2014

V rámci předkládané novely zákona z roku 2014 byly na úrovni mediálního diskurzu identifikovány čtyři rétorické rámce v tematické oblasti regulace kouření v restauračních zařízeních:

- 1) Rámec škodlivosti kouření a ochrany veřejnosti
- 2) Rámec ohrožení image České republiky
- 3) Rámec porušování osobní svobody
- 4) Rámec ohrožení provozuschopnosti restauračních zařízení

Tabulka 4: Identifikované rétorické rámce pro období let 2014 - 2016

Název tematické oblasti	Regulace kouření v restauračních zařízeních v letech 2014 - 2016			
Fóra soutěžení mezi rámci	Mediální diskurz			
Identifikované soutěžící rámce	R1: Rámec škodlivosti kouření a ochrany veřejnosti	R2: Rámec ohrožení image České republiky	R3: Rámec porušování osobní svobody	R4: Rámec ohrožení provozuschopnosti restauračních zařízení
Hlavní sponzoři rámce – poslanci a senátoři	Svatopluk Němeček (ČSSD) Lenka Teska Arnoštová (ČSSD) Leoš Heger (TOP 09 ¹⁵) Rostislav Vyzula (ANO ¹⁶) Radek Vondráček (ANO) Jiří Mihola (KDU-ČSL)	Helena Válková (ANO) Radek Vondráček (ANO) Lenka Teska Arnoštová (ČSSD)	Fiala Aleksandra Udženija (ODS) Milan Urban (ČSSD) Květa Matuškovská (KSČM) Marek Benda (ODS) Jaroslav Kubera (ODS)	Marek Benda (ODS) Jaroslav Kubera (ODS)
Hlavní sponzoři rámce – expertní aktéři	Jiří Votruba Králíková Lenka Štěpánková Kubek	Štěpánka Čechová Kindl	Václav Stárek	Václav Stárek Jindřich Cinka

Zdroj: autorka

¹⁵ Tradice, odpovědnost, prosperita 2009, dále jen TOP 09

¹⁶ Hnutí ANO 2011, dále ANO či ANO 2011

5.2.1 Argumentace, hodnoty a prezentované problémy rámců

Rámec škodlivosti kouření a ochrany veřejnosti

Stejně jako v minulém analyzovaném období, i v tomto období rámec operuje s předpokladem nedostatečného právního ukotvení ochrany veřejnosti před cigaretovým kouřem, jelikož v dané době dle sponzorů nebyly přesně specifikované podmínky pro dodržování rozdělení kuřáckých a nekuřáckých částí restauračních prostorů: *„I když v tom zákoně je napsáno, že to má být stavebně odděleno, ale neznáme žádnou definici, co to znamená a hlavně tam pracuje nějaký personál, (...) že je restaurace pracovištěm, (...) aby zajistil zdravotní nezávadné pracovní prostředí, a to tady rozhodně není, protože tabákový kouř je prokázaným karcinogenem lidským“* (Králíková in Kauza dne 2015a). Dle sponzorů rámce tak docházelo k obcházení zákona, což je dle těchto aktérů známka potřeby legislativně vymezit přísnější hranice kouření na veřejnosti tím, že se kouření v restauracích zakáže plošně: *„V České republice bohužel mnohde nerozumí dobře pojmu kuřácký a nekuřácký, nebo nechtějí rozumět. Často to oddělení je naprosto tristní, tragikomické, respektive není vůbec“* (Mihola in Kopecký 2015). Návrh zákona (jak vládní tak poslanecký) dle sponzorů představuje řešení v té době stávajícího stavu, ohrožujícího veřejné zdraví, a to díky své komplexitě, ale i reflexi evropských směrnic.

Nejvýraznější úroveň tohoto rámce je úroveň škodlivosti kouření, kdy sponzoři rámce argumentují zhoubností tohoto zlovyku, který má dopad na zdraví kuřáků i nekuřáků: *„A není to jenom rakovina plic, v mnohem větší míře, větší část populace je postihována kardiovaskulárními onemocněními, onemocněním cév dolních končetin a podobně. Řekl bych, že kouření je opravdu z pohledu zdravotního jedno, jedna z největších metel, řekněme, řekněme dobrého zdraví občanů České republiky“* (Němeček in Ranní interview 2014). Avšak úroveň škodlivosti kouření neleží jen v argumentaci zdravotních důsledků aktivního kouření, naopak se stále více rozvíjela úroveň využívající argumentaci zhoubností pasivního kouření, kdy je tato úroveň rámce výraznější než v debatě ohledně návrhu zákona předkládaného v minulém analyzovaném období: *„Bohužel stačí i velmi malé vystavení pasivnímu kouření, aby to udělalo velkou paseku, aby to velmi poškodilo cévní systém, takže to má vliv na infarkty myokardu, cévní mozkové příhody,“* (Štěpánková in ČT24 2014), kdy je třeba kuřáky potřebovat omezovat ani ne tolik v možnosti kouřit, ale hlavně jim znemožnit ohrožovat okolí cigaretovým kouřem. Tato úroveň problému vykreslující kuřáky s negativní konotací je oproti předchozí debatě

výraznější. Je zde stále častěji vykreslována rovina nejen škodlivosti pasivního kouření, kdy jsou nekuřáci ohrožováni chováním kuřáků, ale stále častěji je i operováno s argumentem, že kuřáci obtěžují zbytek populace cigaretovým kouřem: „(...) *Jsme jedna z mála zemí, kde se kouřit smí, kde prostě kuřáci otravují život dětem, otravují život nekuřákům. Každý necht' si ničit své zdraví, ale ať si ho ničí sám*“ (Kubek in Zprávy FTV Prima 2015). Spolu s úrovní škodlivosti kouření je zde prezentován princip ochrany veřejnosti, kdy je tento princip argumentován na úrovni ochrany nezletilých před škodlivostí kouření, kdy zastánci chtějí kromě ochrany této skupiny cílit i na prevenci: „(...) *aby kuřáci neobtěžovali nekuřáky, aby neničili zdraví jim, když už si ničí zdraví sami sobě, a samozřejmě brání tomu, aby děti se ke kouření dostaly zbytečně brzy a aby jim podbízeli (...)*“ (Heger in Názory a argumenty 2016).

Dle sponzorů tohoto rámce je prostředí a společnost, ve které je kouření v restauračních zařízeních akceptováno, na vině v souvislosti s množstvím mladistvých kuřáků: „*Méně mladých začne kouřit. První cigareta v restauraci je velmi snadná, více to podpoří ty, kteří právě odvykají, může jim to pomoci. A ti, kteří právě přestali kouřit, tak ti mají nižší šanci, že do toho znovu spadnou.*“ (Zvolská in Zprávy FTV Prima 2015). Jedinou možností s reálným dopadem je tak přijetí plošného zákazu kouření v restauračních zařízeních a barech, což je dle sponzorů i jediným logickým výsledkem vzhledem k již existujícím zákonům, které jsou bez této intervence nepřilíš efektivní: „*A jestliže teda chceme chránit zdraví dětí, chceme chránit zdraví mladých lidí, tak jim nemůžeme na jednu stranu říkat, jo, tobě ještě není 18, nemůžeš si jít koupit cigarety, ale pak říct jo, tak můžeš jít ale do hospody, kde se kouří, protože to je úplně v pořádku. To přece jako nedává žádný logický smysl*“ (Pipková in Máte slovo 2015).

Tento rámeček, stejně jako v předchozím analyzovaném období, využívá pro podporu prezentovaného názoru výzkumné zprávy a statistické údaje. Tyto údaje jsou však v tomto období rámcem prezentovány formou kotvení a přirovnání, kdy dochází ke zdůraznění závažnosti a dramatičnosti sdělované informace: „*V Česku kouří dva miliony tři sta tisíc lidí. Každý rok cigarety vyhladí jedno okresní město. Na následky kouření zemře 18 tisíc lidí, což je víc než počet obyvatel Benešova nebo Svitav.*“ (Němeček in Pokorný 2015). Tento rámeček se opírá o velké množství odborných výroků i z důvodu vysokého zastoupení odborníků z řad lékařů a adiktologů.

Rámec ohrožení image České republiky

Tento rámec operuje částečně s argumentem standardu členských zemí Evropské unie, kde je zákaz kouření naprosto běžnou věcí. Dle sponzorů si ostatní země již stanovili prioritu v ochraně zdraví občanů, která by měla být vždy na prvním místě a Česká republika by si po vzoru těchto zemí měla stanovit stejnou prioritu a plošně zakázat kouření v restauracích. Je tak pouze přirozeným vývojem, aby se Česká republika přidala k většině zemí, které kouření v restauracích regulují: *„Značně zaostáváme. Jsme jediným státem, který kouření v restauracích vůbec nereguluje. Ostatní státy mají buďto úplný zákaz, nebo zákaz s nějakými výjimkami“* (Kindl in ČT24 2015a). Nepřijetím protikuřáckého zákona a zákazu kouření v restauračních zařízeních by Česká republika popírala pozici vyspělého státu: *„Nekuřácké vnitřní, někde i vnější veřejné prostory patří ke znakům vyspělého státu. Česká republika je jednou z mála civilizovaných zemí, kde komplexní ochrana před vystavením tabákovému kouři ještě neexistuje“* (Králíková in Nachtmann 2015).

Dle sponzorů tohoto rámce (řadí se sem jak zastánci plošného zákazu kouření v restauracích, tak i zastánci zákona s určitou výjimkou, např. umožnění kouřit elektronické cigarety) je zachování tehdejšího stavu dovolujícího kouřit v restauračních zařízeních špatnou vizitkou i co se týče turistického ruchu. Turisté jsou zvyklí na nekuřácké veřejné prostory, které nejsou v České republice standardem: *„Já dlouhodobě říkám, že ano, jakkoliv jsem bohužel kuřák, tak si myslím, že není správné a není to ani moderní a u řady turistů to Čechům dělá špatnou vizitku, když v restauracích, kde se jí, se také kouří“* (Kalousek in Kauza dne 2015b).

Další prezentovanou úrovní tohoto rámce je úroveň porušování evropských standardů, kdy se tato úroveň vyznačuje rizikem sankcionování České republiky za nepřijetí protikuřáckého zákona v podobě zákazu kouření v restauračních zařízeních, a to z důvodu nedodržení rámcové úmluvy, již se Česká republika dle sponzorů závazně zavázala k přijetí protikuřáckého zákona, s částí plošné regulace kouření v restauracích a barech: *„došlo k ratifikaci úmluvy Světové zdravotnické organizace, rámcové úmluvy o kontrole tabáku, kdy se jednoznačně Česká republika zavázala, že přijme opatření spojené právě s protikuřáckým (...). Zavázala se k úplnému zákonu... A nastoupili jsme právě trendově i na další celoevropské, celoevropské jako, celoevropskou úroveň (...)"* (Teska Arnoštová in Události, komentáře 2015). Nepřijetím protikuřáckého zákona se dle sponzorů rámce

Česká republika vystavovala riziku finančních sankcí: *“Pokud bychom do té doby zákaz nezavedli, hrozilo by České republice řízení před Soudním dvorem EU i uložení finančních sankcí”* (Čechová in Svatoš 2015).

Tento rámec ve své argumentaci často využívá údaje o zahraniční praxi, na které rámecje přístup, že plošný zákaz kouření je znakem vyspělých států a v zahraničí je implementován běžně: *„Rakousko v roce 2018 bude, plánuje absolutní zákaz kouření, vychází ze zkušenosti Irska, vycházíme ze zkušenosti Velké Británie a zatím je vidět, že žádná restaurace nebo bar nezkrachoval, že prostě tyto opatření fungují“* (Teska Arnoštová in Události, komentáře 2016). Ve svém narativu tento rámec také často pracuje s argumentací zahraničních příkladů pozitivního dopadu na provoz a tržby restauračních zařízení po přijetí regulace kouření v těchto prostorách: *„Obecně, pokud jde o celkový dopad zavedení úplného zákazu kouření na tržby pohostinského sektoru, řada zahraničních studií potvrdila pozitivní nebo žádný ekonomický dopad tohoto opatření“* (Němeček in Součková 2014).

Rámec porušování osobní svobody

Tento rámec operuje, stejně jako v minulém analyzovaném období, s argumentem, že stát nemá právo určovat, jak se máme či nemáme chovat a intervenovat v oblasti regulace kouření v restauračních zařízeních, čímž dochází k omezování osobní svobody podnikatelů: *„Stát nemá určovat, co můžeme dělat a jak se máme chovat. Nemá nás vychovávat. To, že jdu do restaurace, to není moje právo, to je moje volba“* (Fiala in ČT 24 2015b). Sponzoři tak s nadsázkou argumentují, že pokud by stát zasahoval to svobody rozhodování v této oblasti, měl by dle sponzorů zasahovat do všech aspektů našeho rozhodování a kontrolovat tak veškeré chování: *„(...) nezlobte se na mě, to stejně tak mně říkají, že se nemám opalovat, protože škodí sluníčko, a že můžu dostat rakovinu kůže. Takže pojďme nedělat vůbec nic a pojďme diktovat všem, co mají dělat. To takhle přece nelze. Každý má svobodné rozhodnutí, co má udělat,“* (Udženija in Události, komentáře 2015).

Podniky by se měly samy rozhodovat, zda bude provozovna kuřácká či nekuřácká, stejně jako by mělo být zachováno právo návštěvníků, zda se rozhodnou jít do kuřáckého či nekuřáckého podniku. Dle argumentů by si měla být osoba vědoma následků návštěv kuřáckých prostor, stát by však neměl mít právo tato rozhodnutí regulovat plošnými

zákazy: „*Pokud nekuřák půjde do označené restaurace, jde tam s vědomím, že se v místnosti kouří. Je to jeho rozhodnutí. Navíc si majitel sám určil, zda jeho zařízení bude kuřácké či nekuřácké*“ (Matušovská in Haló noviny 2014).

Stát by tedy neměl zasahovat do této oblasti podnikání, ve větších městech má dle sponzorů člověk vždy možnost navštívit nekuřácké restaurace a bary, naopak na venkově a menších městech jsou kuřácké lokály chtěné: „*(...) ale zase je to o tom diktátu, že tady někomu něco nařizujeme, podnikatelům, živnostníkům, omezujeme jejich práva. A skutečně ta situace zejména na venkově, kde máme jednu restauraci, kde ti lidé se schází u piva, kde si chtějí zakouřit, zahrát si karty, tak to si myslím, že je naprosto nepochopení toho běžného života*“ (Vandas in Názory a argumenty 2015).

K nepotřebnosti daného zákona a plošné regulaci kouření se vyjádřila i Hospodářská komora, která vydala doporučení nepřijmout zákon v dané podobě, ale ideálně zanechat v té době stávající podobu regulace kouření: „*Odmítáme návrh plošného zákazu kouření ve stravovacích provozech. Navrhujeme setrvání na aktuálním nastavení regulace. Za nejzazší možnost zpřísnění v této oblasti považujeme zavedení regulace kouření v restauracích a dalších stravovacích podnicích podle výměry, kdy podniky malé mohou zůstat v dosavadní podobě beze změn, větší provozovny musí mít vždy oddělenou nekuřáckou část. Dosavadní přístup jsme brali jako za vyváženou a rozumnou regulaci, která poskytuje spotřebiteli i podnikateli možnost volby, jakožto i ochrany*“ (Ekonomický deník 2015).

Rámcem ohrožení provozuschopnosti restauračních zařízení

Poslední rámcem operuje s předpokladem, že je třeba chránit provozovatele restauračních zařízení, kteří by mohli být ohroženi přijetím zákona zakazujícího kouření v těchto zařízeních. Hodnotovým východiskem tohoto rámce je tak zachování osobní svobody a ochrana podnikatelů (především těch malých).

Dle sponzorů rámce je tato úprava ochrany veřejnosti před cigaretovým kouřem nepotřebná, a to z důvodu jak dle jejich názoru dostačující regulace kouření v prostorách restaurací a barů: „*Ve veřejných prostorách, tak jak jsem říkal, je zakázáno kouřit, v soukromých prostorách, což jsou hospody a další, musíte dát vědět, jestli se tady kouří nebo nekouří. To je podle mě přesně ta svoboda, kterou člověk má mít*“

(Benda in Máte slovo 2016), tak i z důvodu stále rozšiřujícího se fenoménu nekuřáckých restaurací: „*Spousta restaurací, ba i barů, již dobrovolně nekuřácké jsou, tak proč to nově zakazovat*“ (Schwarzenberg in První zprávy 2015).

Objevuje se zde také rovina předchozích investic do odvětvání ze strany provozovatelů, kdy je dle sponzorů naprosto zbytečné, aby se plošně zakazovalo kouření: „*Podnikatelé investovali miliardové částky do vzduchotechniky (...), oni na základě zákona udělali všechna ta opatření a teď vlastně jsou to všechno vyhozené peníze*“ (Kubera in Kauza dne 2015c). Pro provozovatele, převážně malých provozoven na venkově či na malých městech, je měnící se legislativa problémem: „*Čili podnikatel by potřeboval aspoň vědět, co se bude dít za 5 let, za 10 let, aby se na to mohl nějakým způsobem připravit. Ale tyto neustálé změny a nejenom v této oblasti jsou problémem*“ (Stárek in Události, komentáře 2014).

Tento zákaz mohl mít za následek zhoršení provozuschopnosti restaurací na menších městech: „*Ale počítejme s tím, že 10 % restaurací zavře na tom venkově, že 14, 15 % lidí přijde o práci. To ukazují studie, které tady existují*“ (Stárek in Máte slovo 2015). Dle sponzorů by podobný osud čekal i například čajovny, pro které by mohl být zákon osudný, či by se majitelé museli uchýlovat k obcházení zákona: „*Stáhly by se do ilegality a menší z nich by musely začít fungovat jako soukromé kluby. Budou kupovat nekolkovaný tabák, nebudou odvádět žádné daně a ty velké regulérně zkrachují*“ (Cinka in Součková 2014).

5.2.2 Sponzoři soupeřících rámců

Jedním z nejvýraznějších sponzorů rámce škodlivosti kouření a ochrany veřejnosti je i předkladatel jednoho z návrhů zákona Svatopluk Němeček, člen ČSSD, lékař a bývalý ministr zdravotnictví. Dále Lenka Teska Arnoštová, členka ČSSD, advokátka v oblasti zdravotnického práva a legislativy zaměřené na oblast zdravotnictví a tehdejší náměstkyně ministra zdravotnictví, Leoš Heger, člen TOP 09, lékař a bývalý ministr zdravotnictví, Rostislav Vyzula, člen ANO 2011, lékař a tehdejší předseda zdravotního výboru sněmovny, Radek Vondráček za hnutí Ano 2011 a právník či Jiří Mihola, tehdejší předseda Poslaneckého klubu KDU-ČSL a pedagog. Tento rámec zastupovalo také velké množství expertů. Jedná se konkrétně o čtyři medializované experty – Jiřího Votrubu, plicního specialistu z Nemocnice Na Homolce, Lenku Štěpánkovou z Centra léčby závislosti na tabáku, Evu Králíkovou, lékařku, specialistku a vedoucí Centra léčby závislosti na tabáku

a Milana Kubka, prezidenta České lékařské komory. Společným rysem tohoto rámce, stejně jako v minulém analyzovaném období, je profilace v podobě odbornosti a vztahu ke zdravotnictví.

Hlavními sponzory rámce argumentujícího ohrožením image České republiky v případě nepřijetí protikuřáckého zákona jsou opět Radek Vondráček (ANO 2011) a Lenka Teska Arnoštová (ČSSD), dále pak Helena Válková, členka hnutí ANO 2011, právnička, tehdejší ministryně spravedlnosti ČR a později zmocněnkyně vlády pro lidská práva, Štěpánka Čechová, mluvčí ministerstva zdravotnictví. Dalším sponzorem je pak Tomáš Kindl, právník a odborník na tabákovou legislativu.

Rámec „Porušování osobní svobody“ se vyznačuje částečnou stranickou koherencí, část hlavních sponzorů spadá do řad ODS - Petr Fiala, politolog a vysokoškolský učitel,

Marek Benda, vystudovaný doktor práv (i přes fakt, že titul neužívá), Jaroslav Kubera, který vystudoval zahraniční obchod na Vysoké škole ekonomické v Praze, bývalý starosta města Teplice a následně primátor a senátor za volební obvod Teplice a ekonomka Alexandra Udženija, která získala titul inženýrky na Vysoké škole ekonomické v Praze. Dále se sem řadí Milan Urban, člen ČSSD a tehdejší ministr průmyslu a obchodu, či Květa Matuškovská, členka KSČM. Dalším sponzorem je Václav Stárek, prezident Asociace hotelů a restaurací. Pro sponzory rámce argumentujícími zasahováním do osobních práv a svobod občanů republiky a porušením demokratické roviny je charakteristická nejen stranická příslušnost (část z ODS), ale jeden z rysů lze spatřit i v rovině vzdělání či profesní profilace ekonomického směru.

Hlavními sponzory rámce ohrožení provozuschopnosti restauračních zařízení jsou Jaroslav Kubera, Marek Benda, Václav Stárek či Jindřich Cínka, organizátor petice za vodní dýmky.

5.2.3 Cílové skupiny

Hlavní tři cílové skupiny, které lze identifikovat v rétorických rámcích, jsou skupiny (i) mladistvých a nekuřáků, (ii) provozovatelů restauračních zařízení a (iii) kuřáků.

Mladiství a nekuřáci

Stejně jako v minulém analyzované období, i tentokrát se skupinou mladistvých a nekuřáků pracuje převážně rámeček škodlivosti kouření a ochrany veřejnosti, který tuto skupinu vykresluje jako skupinu potřebných (hlavně mladistvé) a jako skupinu zasloužilých (obecně nekuřáky či veřejnost jako takovou). Z argumentů rámců uvedených v předchozích podkapitolách vyplývá, že tento rámeček cílí argumentací na náchylnost mladistvých ke kouření: „*Ten zákon je o ochraně především dětí a mládeže před škodlivými účinky návykových látek*“ (Marková in Böhmová 2015); z tohoto důvodu by bylo třeba regulovat kouření na veřejných místech: „*A samozřejmě brání tomu, aby děti se ke kouření dostaly zbytečně brzy a aby jim podbízel, aby se jim podbízel nějaká manipulativní reklama*“ (Heger in Názory a argumenty 2016). Částečně se v této cílové skupině operuje i s personálem v kuřáckých restauracích a barech, který musí v těchto podmínkách obsluhovat a je tak vystavován škodlivosti tabákového kouře: „*hlavně tam pracuje nějaký personál, který obsluhuje, no, a neměli bychom zapomínat, (...) čili za jiných okolností by bylo naprosto nepřístupné na pracovišti vystavovat naprosto zbytečně zaměstnance takovému riziku*“ (Králíková in Kauza dne 2015a).

Kuřáci

Se skupinou mladistvých a nekuřáků pracuje převážně opět rámeček škodlivosti kouření a ochrany veřejnosti. Oproti minulému období tentokrát vyobrazuje kuřáky jako skupinu deviantů s negativní sociální konstrukcí, v mediálních debatách je již většinou opomíjená rovina kuřáků jako potřebných, na které by daná intervence měla cílit, aby se snižovaly počty kuřáků v republice.

Kuřáci jsou vyobrazováni jako osoby obtěžující v mírnější rovině: „*je nutné, aby nekuřáci nebyli obtěžováni kuřáky*“ (Bělobrádek in Televizní noviny 2015), či jako osoby ohrožující lidi ve svém okolí, kdy je jim připisována negativní konotace pomocí slovních spojení jako „brát s sebou do hrobu, stahovat s sebou“ a podobně: „*Nechci, aby kuřáci do hrobu brali*

lidi, kteří nechtějí“ (Němeček in Böhmová 2015), či „Průměrný kuřák se k ní svým rozhodnutím přiblíží o 15 až 18 let. Já ale odmítám, aby s sebou kuřáci brali i lidi, kteří nechtějí“ (ibid.) Kuřáci jsou zde tedy vyobrazováni jako skupina ničící zdraví nejen sobě, ale i okolí, a zákon by měl okolí ochránit: „jenom ten zákon o kouření spěje k tomu, aby kuřáci neobtěžovali nekuřáky, aby neničili zdravím jim, když už si ničí zdraví sami sobě“ (Heger in Názory a argumenty 2016).

Rámec porušování osobní svobody se skupinou kuřáků naopak pracuje jako s racionálně uvažujícími osobami, které mají právo na rozhodování a jsou tedy vykreslovány jako skupina zasloužilých.

Provozovatelé restaurací a barů

S touto skupinou je pracováno obdobně jako v předešlém analyzovaném období. Tato skupina je řešena rámci porušování osobních svobod. Z uvedených argumentů vyplývá, že tento rámec vykresluje provozovatele restauračních zařízení obdobně, jako kuřáky – tedy jako skupinu zasloužilých, jimž by měla být ponechána veškerá práva na rozhodnutí, zda bude jejich podnik kuřácký či nekuřácký, a částečně jako skupinu potřebných, kterou by se po přijetí zákona mohla stát (menší restaurace, čajovny atd.).

5.2.4 Úroveň přerámování

Dalším krokem v analýze rámců je snaha o identifikaci průniku názorových hodnot soupeřících rámců. Na úrovni tematické oblasti regulace kouření v restauračních zařízeních v předkládaných návrzích zákona z roku 2014 byly identifikovány níže vymezené kategorie, u kterých lze objevit snahu vzájemného přerámování. Ačkoliv byly v tomto analyzovaném období identifikovány čtyři rámce, měly vždy dva z nich totožný cíl, a to ovlivnit zbylé politické aktéry k přijetí znění zákona zakazujícího kouření v restauračních zařízeních (rámec č. 1 a 2) či naopak zamezit přijetí plošného zákazu kouření v restauracích (rámec č. 3 a 4). Z tohoto důvodu bude kvůli zjednodušení vykreslení prezentovaného narativu v této části opět pracováno s dvěma rámci, a to s rámcem podporujícím přijetí zákazu kouření v restauračních zařízeních a s opozičním rámcem.

Hlavních pět analyzovaných kategorií je:

- 1) Kategorie ochrany veřejného zdraví
- 2) Kategorie prevence kouření u mladistvých
- 3) Kategorie financí
- 4) Kategorie svobody provozovatelů restauračních zařízení a kuřáků
- 5) Kategorie ochrany provozovatelů restauračních zařízení

Na úrovni kategorie ochrany veřejného zdraví a prevence kouření u mladistvých již není z analyzovaných textů patrný přenos jednotlivých rámců a ochota přistoupit ke kompromisu, jak tomu bylo v minulém analyzované období. Podporovatelé zákazu kouření na veřejných místech stále argumentují tím, že jejich snahou není diktát, zda dospělá osoba smí či nesmí kouřit, ale že se pouze snaží ochránit zbylé obyvatele, kteří se svobodně rozhodli nekouřit: „*Tak určitě zákaz kouření přispěje zdraví našich občanů, a pokud stojíme před otázkou, co je prioritní, (...) jestli svoboda rozhodování jednotlivce nebo ochrana veřejného zdraví, tak si myslím, že za ministerstvo zdravotnictví musím jednoznačně říct, že tento zákon přispěje k ochraně veřejného zdraví, k ochraně obyvatel*“ (Teska Arnoštová in Události, komentáře 2015). Opozice se však vyhrazuje k tomu, že stát nemá mít právo intervenovat, ani pokud se jedná o ochranu veřejného zdraví. Pokud by intervenoval na úrovni kouření, měl by intervenovat i v jiných oblastech: „*Vy jste nám tady řekl, jak chcete, aby občané této republiky byli zdraví, a napálíte přitom jenom kuřáky, což je 34 procent lidí. Jak to, že v tom zákoně není zákaz spotřeby tlustého masa? Kolik lidí umírá na obezitu?*“ (Jandák in Böhmová 2015). Sama opozice se vyjádřila, že každý občan by se měl chránit před těmito vlivy sám: „*Nechci být chráněn před návykovými látkami, chci statečně čelit alkoholu, tabáku tak, jak jsem to během 60 let mého života sám činil*“ (Schwarzenberg in Události, komentáře 2016).

Ani na úrovni prevence kouření u mladistvých není vidět náznak přerámování, jak tomu bylo u diskuze k minulému předkládanému návrhu zákona. Podporovatelé zákona argumentují ochranou dětí a mladistvých, stejně jako prevencí začínání kouření v mladém věku: „*Přece tento zákon není o tom, že tady někdo zakazuje dospělým kuřákům holdovat svému zlovyku. Ten zákon je o ochraně především dětí a mládeže před škodlivými účinky návykových látek*“ (Marková in Böhmová 2015). Téma ochrany mladistvých je řešeným tématem, kdy i opozice souhlasí s danou problematikou. Sponzoři však nevidí řešení v přijetí zákona: „*Všichni tady dneska začínají strašně vykládat o tom, jak začínají kouřit*

malé děti. Já si tím nejsem úplně jist. Ale nesouvisí to právě s tím, že tak zuřivě proti tomu kouření bojujete? Není to jejich revolta?“ (Benda in Máte slovo 2016). Dle některých sponzorů tak zpřísnění a každá regulace vede k prohlubování problému. Plošný zákaz kouření v restauracích tak nepovede ke snižování počtu mladistvých kuřáků, naopak lze dnešní stav přičítat snahám o regulace: *„(...) 10 let tady měníme nápisy na krabičkách, zakazujeme reklamu, zakazujeme všechno. Výsledek je takový, že nám údajně mladí lidé začínají více kouřit. Proč? Protože stát stále něco reguluje a ty mladé lidi to rozčiluje. Ty nemají rádi, když je někdo reguluje“* (ibid.). Daná možnost přerámování však byla na této úrovni nejpravděpodobnější a to i přes gradující argumenty některých aktérů.

Na úrovni financí k žádnému přenosu názorových hodnot také nedošlo. Dle podporovatelů plošného zákazu kouření by se zavedením zákazu kouření snížily výdaje státu na léčbu kuřáků: *„Ono my víme, že minimálně 30 miliard jsou přímé společenské náklady, které utratí zase stát zpátky z těch daní na zdravotním pojištění. Víme, že přibližně každý druhý člověk předčasně umírající, je to ve spojení s kouřením“* (Vobořil in Máte slovo 2015). Dle sponzorů výdaje na léčbu převyšují příjmy z prodeje tabákových výrobků, což je pro ně jasným signálem a argumentem, proč zákon přijmout: *„(...) Tady jsou jasné průkazy a ty náklady na léčbu jsou, převyšují dvakrát, než co se vybere. 80 miliard se považuje, že jsou náklady na léčbu způsobené právě tímto onemocněním“* (Vyzula in Události, komentáře 2016). S tímto však opozice nesouhlasí. Poukazuje na fakt, že příjmy z tabákových výrobků tvoří velkou část rozpočtu a náklady na léčbu v žádném případě nemohou tyto příjmy převyšovat: *„Bez soukromých nákladů 260. Tím tvrdíte, že třetinu toho spotřebovávají nemoci z kouření? To není ani počet kuřáků. A ještě jim přičítáte všechny choroby, které kdy v životě měli. Vždyť to nemůžete myslet vážně“* (Benda in Máte slovo 2016).

Ani na úrovni kategorie ochrany provozovatelů restauračních zařízení dle provedené analýzy k přerámování nedošlo – podporovatelé předloženého návrhu zákona nepřipouští obavy ze snížení příjmů restauračních zařízení a dané názory opírají o příklady ze zahraničí: *“(…) Obecně, pokud jde o celkový dopad zavedení úplného zákazu kouření na tržby pohostinského sektoru, řada zahraničních studií potvrdila pozitivní nebo žádný ekonomický dopad tohoto opatření“* (Němeček in Součková 2014). Na úrovni kategorie svobody provozovatelů restauračních zařízení a kuřáků dle analýzy opět k přerámování nedošlo, pro podporovatele zákazu kouření je tento argument v přímém rozporu s názorem

o ochraně zdraví veřejnosti, který má dle nich vždy přednost před podnikáním: „*Ochrana zdraví musí mít přednost před stimulací podnikání*“ (Vyzula in Kopecký 2015). Na nepotřebnost daného zákona podporovatelé často reagovali „skutečnými příběhy ze života“, kdy za pomoci těchto příběhů vykreslovali tristní dodržování zákona upravujícího rozlišování kuřáckých a nekuřáckých prostor: „*Já hodně často cestuji s celou rodinou a kvůli dětem vyhledávám nekuřácký prostor (...). Často to oddělení je naprosto tristní, tragikomické, respektive není vůbec. To je pro mě zásadní argument pro podporu toho zákona*“ (Mihola in Kopecký 2015).

Ve výsledku nedošlo k přijetí ani jednoho ze dvou předkládaných návrhů zákona. V závěru jednání došlo ke schválení úpravy zákona v podobě zavedení oddělených prostor pro kuřáky, tzv. kuřáren, což mělo být bráno jako kompromis. Ve výsledku však k přijetí nedošlo, a to z důvodu, že podporovatelé zákazu kouření byli jasně proti jakémukoliv zmírnění regulace a Bendův návrh na možnost vybudování kuřáren brali jako nepřijatelný. Opozice neviděla smysl ve zpřísnění stávajících podmínek. Němeček se po hlasování nechal slyšet, že nepřijetí návrhu zákona bere jako osobní zradu ze strany koaličních zástupců z ANO 2011.

5.3 Analýza soupeřících rámců – návrhy zákona z roku 2016

V rámci posledního analyzovaného období předkládané novely zákona z roku 2016 byly na úrovni mediálního diskurzu identifikovány tři rétorické rámce v tematické oblasti regulace kouření v restauračních zařízeních:

- 1) Rámec škodlivosti kouření a ochrany veřejnosti
- 2) Rámec porušování osobní svobody
- 3) Rámec ohrožení provozuschopnosti restauračních zařízení

Tabulka 5: Identifikované rétorické rámce pro období let 2016 - 2017

Název tematické oblasti	Regulace kouření v restauračních zařízeních v letech 2016 - 2017		
Fóra soutěžení mezi rámci	Mediální diskurz		
Identifikované soutěžící rámce	R1: Rámec škodlivosti kouření a ochrany veřejnosti	R2: Rámec porušování osobní svobody	R3: Rámec ohrožení provozuschopnosti restauračních zařízení
Hlavní sponzoři rámce – poslanci a senátoři	Soňa Marková (KSČM) Jitka Seitlová (nestraník za Stranu zelených a KDU-ČSL), Leoš Heger (TOP 09) Svatopluk Němeček (ČSSD) Miloslav Ludvík (ČSSD) Lenka Teska Arnoštová (ČSSD) Rostislav Vyzula (ANO) Bohuslav Sobotka (ČSSD)	Bohuslav Svoboda (ODS) Jaroslav Kubera (ODS) Marek Benda (ODS) Daniela Filipiová (ODS)	Jaroslav Kubera (ODS) Marek Benda (ODS) Jan Klán (KSČM)
Hlavní sponzoři rámce – expertní aktéři	Eva Králíková Tonáš Kindl Jiří Votruba Alena Šteflová	Václav Stárek	Václav Stárek

Zdroj: Autorka

5.3.1 Argumentace, hodnoty a prezentované problémy rámců

Rámec škodlivosti kouření a ochrany veřejnosti

Tento rámec, stejně jako v minulých analyzovaných obdobích, operuje s předpokladem nedostatečného právního ukotvení ochrany veřejnosti před cigaretovým kouřem, jelikož v dané době dle sponzorů nebyly přesně specifikované podmínky pro dodržování rozdělení kuřáckých a nekuřáckých částí restauračních prostorů.

Návrh zákona dle sponzorů představuje řešení stavu ohrožujícího veřejné zdraví. Nejvýraznější úrovní tohoto rámce je opět úroveň škodlivosti kouření, kdy sponzoři rámce argumentují zlobností tohoto zlovyku, který má dopad na zdraví kuřáků i nekuřáků. Opět se zde argumentuje převážně potřebou chránit mladistvé jak před vdechováním cigaretového kouře, tak i před začínáním kouřit v nízkém věku: *„Je to věc, která je extrémně nezdravá, extrémně návyková. Řada lidí by se toho ráda zbavila a cílem toho zákona bylo, hlavně aby děti nezačínaly kouřit a aby byli nekuřáci trošku chráněni“* (Heger in Press klub 2016a). Dle sponzorů tohoto rámce je třeba děti vychovávat ve společnosti netolerantní ke kouření, aby nepřebíraly negativní vzorce chování – kouření, ale naopak ty chtěné – odmítání tabákových výrobků: *„Jsem rád, že naše děti už budou vyrůstat v prostředí, které bude jasně říkat, že normální je nekouřit, že normální je chránit své zdraví a nepoškozovat ho ani ostatním, a to ani tabákovým dýmem ani alkoholem“* (Ludvík in Hájek 2016). Obdobně jako v minulých obdobích využívá tento rámec velké množství údajů podporujících odborný narativ sponzorů.

Rámec porušování osobní svobody

Obdobně jako v minulých obdobích argumentuje tento rámec předpokladem, že stát nemá právo určovat, jak se máme či nemáme chovat a intervenovat v oblasti regulace kouření v restauračních zařízeních v tak rozsáhlé míře, jako je plošný zákaz kouření, čímž dochází k omezování osobní svobody podnikatelů, ale i kuřáků, kteří tvoří jednu třetinu české populace.

Opět se zde objevuje pokus o rámování problému pomocí přirovnání a gradování tématu do vyšších rovin: *„My dneska v tom parlamentu všechno řešíme zákonem. Nejlepší by bylo zákonem řešit to, že dětem vypadávají ty první zuby v pěti letech. Tak tohle to by měl být zákon, aby některým nevypadávaly v šesti, a některým ve čtyřech“* (Svoboda in Press klub 2016b).

Dle sponzorů je tak třeba zachovávat i právo návštěvníků, zda se rozhodnou jít do kuřáckého či nekuřáckého podniku. Dle argumentů by si měla být osoba vědoma následků návštěv kuřáckých prostor, stát by však neměl mít právo tato rozhodnutí regulovat plošnými zákazy.

Na úrovni tohoto rámce vznikly některé upravující návrhy zákona, jako například zavedení „kuřáren“ či zákaz kouření v restauračních provozovnách a barech nad určitou výměru plochy. Tyto návrhy reflektují postoj rámce, že problematiku kouření je třeba řešit, ale plošné zákazy nejsou vhodným nástrojem.

Rámec ohrožení provozuschopnosti restauračních zařízení

Tento rámec opět reflektuje argumentační roviny objevující se v minulých analýzách, tedy konkrétně předpoklad, že intervence státu nesmí ohrozit provozuschopnost a konkurenceschopnost podnikatelů, kterým by měla být zanechána svoboda rozhodnutí, zda bude jejich podnik kuřácký či nekuřácký. Přímo provozovatel by měl nést rizika spjatá se svým rozhodnutím, stát by toto rozhodnutí dělat neměl.

Opět se zde objevuje rovina nepotřebnosti plošného zákazu, jelikož již vysoké procento podniků zvolilo formu nekuřáckých prostorů a u zbývajících není žádané tuto formu legislativně vynucovat: *„Jak vidíte, teď je obrovské množství restaurací už, kde se nekouří. Jako najít kuřáckou restauraci je vlastně vzácnost téměř“* (Filipiová in Interview ČT24 2016a).

Tento zákaz mohl mít za následek zhoršení provozuschopnosti restaurací na menších městech. Nově se zde objevuje rovina spjatá s nutností zavedení elektronické evidence tržeb, kdy by tato kombinace mohla být osudná právě pro menší provozovny a vesnické restaurace: *„No myslím si, že právě těch restaurací na venkově by se to mohlo týkat, (...) to bude ta část toho segmentu, který tím bude právě ohrožen, protože tak, jak jsme mluvili s provozovateli opravdu pohostinství, tak více než elektronické evidence tržeb se bojí zákazu kouření, který myslí, že na ně dopadne mnohem víc“* (Stárek in Ranní interview 2016a).

5.3.2 Sponzoři soupeřících rámců

Rámce jsou do jisté míry tvořeny stejnými hlavními sponzory, jako v období předešlém. Za rámec ochrany veřejného zdraví tak zůstali sponzoři ve složení Leoš Heger (TOP 09), Svatopluk Němeček (ČSSD), Lenka Teska Arnoštová (ČSSD), Rostislav Vyzula (ANO 2011) a expertní sponzoři v podobě Evy Králíkové a Tomáše Kindla. Dále je tento rámec tvořen Soňou Markovou (KSČM), tehdejší místopředsedkyní sněmovního výboru pro zdravotnictví, senátorkou Jitkou Seitlovou (nezaníčaník za Stranu zelených a KDU-ČSL), geoložkou a specialistkou na ochranu životního prostředí, Miloslavem Ludvíkem (ČSSD), v té době novým ministrem zdravotnictví, Bohuslavem Sobotkou (ČSSD), právníkem a bývalým ministrem financí ČR či Alenou Šteflovou, zástupkyní Světové zdravotnické organizace v Česku.

Za rámec porušování osobních svobod jsou hlavními sponzory Marek Benda (ODS), Jaroslav Kubera (ODS) a Václav Stárek, prezident Asociace hotelů a restaurací. Dále pak lékař a poslanec Bohuslav Svoboda (ODS) a senátorka, architektka a bývala ministryně zdravotnictví, Daniela Filipiová (ODS). Jaroslav Kubera, Marek Benda a Václav Stárek tvoří také hlavní sponzory třetího rámcu zaměřujícího se na ohrožení provozuschopnosti restauračních zařízení, spolu s poslancem a sociologem Janem Klánem (KSČM).

5.3.3 Cílové skupiny

Hlavní tři cílové skupiny, které lze identifikovat v rétorických rámcích, jsou skupiny (i) mladistvých a nekuřáků, (ii) provozovatelů restauračních zařízení a (iii) kuřáků.

Mladiství a nekuřáci

Stejně jako v minulých analyzovaných obdobích, i tentokrát se skupinou mladistvých a nekuřáků pracuje převážně rámec škodlivosti kouření a ochrany veřejnosti, který tuto skupinu vykresluje jako skupinu potřebných. Častěji se zde objevuje rovina přebírání vzorců chování mladistvých, kdy je žádoucí dávat této skupině pozitivní pobídky v podobě nekuřáckých prostorů. Skupina nekuřáků je stále vykreslována jako skupina osob, kterou je třeba chránit před tabákovým dýmem.

Kuřáci

Se skupinou kuřáků pracuje převážně rámeček škodlivosti kouření a ochrany veřejnosti. Oproti minulému období, kdy byla skupina kuřáků vyobrazována převážně jako skupina deviantů (narativ pracoval s negativními konotacemi spojenými s pasivním kouřením, kterým ohrožují nekuřáky a mladistvé), je v tomto období opět reflektována i úroveň kuřáků jako potřebné skupiny, kterým stát nabízí pomoc v odvykání za pomoci plošného zákazu kouření.

Rámeček porušování osobní svobody opět se skupinou kuřáků pracuje jako s racionálně uvažujícími osobami, kdy klade důraz na osobní racionalitu a schopnost se rozhodovat – tedy na předpoklad, že je vždy na zvážení jedince, zda půjde do kuřácké či nekuřácké provozovny a toto rozhodnutí způsobí dané situaci (například že matka s dětmi si k obědu nevybere kuřáckou restauraci).

Provozovatelé restaurací a barů

S touto skupinou je pracováno obdobně jako v předešlém analyzovaném období. Tato skupina je řešena rámci porušování osobních svobod, kdy z uvedených argumentů vyplývá, že je tato skupina vykreslována jako skupina zasloužilých, kterým by stát měl ponechat možnost rozhodování o vlastní živnosti. V tomto období je tato úroveň markantněji prosazována, a to i z důvodu zavádění elektronické evidence tržeb, která dle sponzorů způsobuje provozovatelům komplikace ve vedení jejich živnosti.

5.3.4 Úroveň přerámování

Na úrovni tematické oblasti regulace kouření v restauračních zařízeních v předkládaných návrzích zákona z roku 2016 byly identifikovány níže vymezené kategorie, u kterých lze objevit snahu vzájemného přerámování. Ačkoliv byly v tomto analyzovaném období identifikovány tři rámce, v této části je opět pracováno se dvěma, a to z důvodu, že dva rámce měly totožný cíl – ovlivnit zbylé politické aktéry k nepřijetí plošného zákazu kouření v restauračních zařízeních (rámeček č. 2 a 3). Z důvodu zjednodušení vykreslení narativu v této části bude opět pracováno s rámečkem podporujícím přijetí zákazu kouření v restauračních zařízeních a s opozičním rámečkem.

Hlavní čtyři analyzované kategorie jsou:

- 1) Kategorie ochrany veřejného zdraví
- 2) Kategorie prevence kouření u mladistvých
- 3) Kategorie svobody provozovatelů restauračních zařízení a kuřáků
- 4) Kategorie ochrany provozovatelů restauračních zařízení

Podporovatelé plošného zákazu kouření ve své argumentaci cílí převážně na ochranu občanů, kdy se snaží zvýraznit škodlivost kouření za pomoci různých příměrů a statistických údajů. Na této úrovni je patrná možnost přerámování, jelikož opozice do jisté míry souhlasí s potřebou regulace kouření v České republice. Na úrovni ochrany dětí je pak míra souhlasu obou rámců nejpatrnější, přesto je však dle opozice potřeba zvážit typ intervence, který se bude pro dosažení cíle implementovat: „(...) *Je potřeba chránit společnost, zejména mladé lidi, respektive děti před tím, aby začali kouřit, protože kouření bezesporu zdraví škodí. Ale musí tady být určitá hranice mezi tím, co je jaksi státní dirigismus a co je vlastně omezování osobní svobody*“ (Filipiová in Interview ČT24 2016b).

Na úrovni kategorie svobody provozovatelů restauračních zařízení a kuřáků již možnost přerámování jednoho či druhého rámce tak patrná není, v tomto období je však tato možnost nejpravděpodobnější. Podporovatelé zákazu kouření v restauracích si jsou vědomi problematiky určování pravidel pro podnikatele, dokonce došlo k tomu, že jeden z podporovatelů (Kalousek) hlasoval proti s tím, že spolu s EET by to již byl příliš markantní zásah do práv a svobod podnikatelů. Zbytek aktérů však i přes fakt, že si problematiku legislativního vynucování uvědomují, staví „blaho společnosti“ nad možnost rozhodování o vlastních restauračních prostorách: „*Jsem přesvědčen, že svoboda jedněch končí tam, kde začíná svoboda druhých – v tomto případě svobodné právo na čistý vzduch*“ (Němeček in Kolářová 2016). Ohledně snah opozičního rámce pro přijetí možných výjimek (například „kuřárny“) v diskutovaném zákoně se vyslovili jasně, a to tak, že podobné úpravy jsou naprosto nevhodné, jelikož neřeší daný problém – jedině plošný zákaz je efektivním řešením: „(...) *Protože i když máte oddělenou místnost, tak jsou tam přece dveře, kterými tam ten host musí vejít, a taky tam pracuje personál a každá dávka teda poškozuj, čili proč ve veřejném prostoru nebo v restauraci předpokládáte, že máte nezávadné jídlo, nezávadné pití a zcela jistě by tam měl být i nezávadný vzduch*“ (Králíková in 90' ČT24 2016).

Na úrovni ochrany provozovatelů restauračních zařízení je možnost přerámování nejnižší. Podporovatelé zákazu kouření v restauračních zařízeních nepřipouští možnost ohrožení provozoven. Naopak argumentují příklady ze zahraničí, kdy se tržby provozoven zvýšily: „(...) Naopak tam ten příjem pohostinského průmyslu vzrostl. Ono se vlastně promění do určité míry ta klientela. Začnou tam chodit ti, kterým to doposud vadilo, že je tam třeba nakouřeno a vlastně ty tržby narůstají třeba teda z vaření jídel a konzumace a tak dále, takže ono se to opravdu pozmění a studie, které toto dokládají, ukazují, že opravdu to tak není“ (Šteflová in Ranní interview 2016b). Na tyto výroky opozice reaguje argumentem, že tyto závěry se týkají provozoven ve větších městech, ale na vesnické restaurace se tyto trendy nevztahují, naopak že zákaz kouření vesnické restaurace poškodí.

Návrh zákona byl poslanci schválen 118 hlasy ze strany jak vládní koalice, tak i poslanců z TOP 09 a KSČM. Naopak nikdo z přítomných poslanců za ODS zákon nepodpořil. Následně zákon podpořilo i 45 senátorů z 68 přítomných. Miloš Zeman následně zákon podepsal i přes fakt, že veřejně vyjádřil svůj nesouhlas s legislativní úpravou možnosti kouření v restauracích.

5.4 Atributy narativu rétorických rámců v procesu přerámování

Jak je patrné z jednotlivých analyzovaných období, proces přerámování, tedy přenesení kontroverze tématu do roviny neshody, kdy je možné nalézt kompromis v projednávané problematice, nebyl patrný až do konce roku 2016, kdy došlo ke schválení návrhu zákona zakazujícího kouření v restauracích a barech (s výjimkou vodních dýmek), příliš patrný.

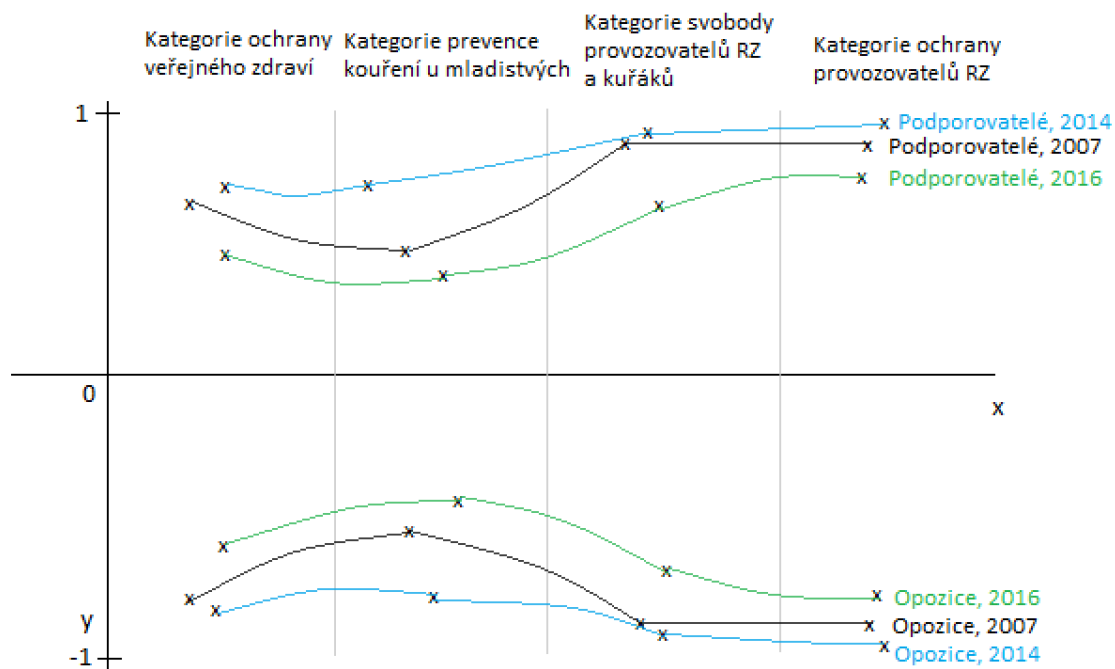
V průběhu projednávání jednotlivých návrhů byly v rámci analýzy identifikovány hlavní kategorie, na jejichž úrovni se jednotlivé rámce pokoušely o přerámování opozičních rámců za pomoci různých strategických rétorických nástrojů. Ve všech třech obdobích byly identifikovány následující čtyři kategorie:

- 1) Kategorie ochrany veřejného zdraví
- 2) Kategorie prevence kouření u mladistvých
- 3) Kategorie svobody provozovatelů restauračních zařízení a kuřáků
- 4) Kategorie ochrany provozovatelů restauračních zařízení

Na základě předložených argumentů a snah o přerámování je níže zobrazen narativ soupeřících rámců (schéma 2), kdy plochy kategorií, kde nebyla nalezena žádná možnost přerámování, leží na úrovni 1 či -1. Kategorie s alespoň částečnou společnou názorovou bází se blíží hodnotě 0, kdy platí předpoklad, že čím blíže ose x se dané kategorie nacházejí, tím spíše se vyskytla šance k přesunutí kontroverze do situace neshody.

Dle grafického znázornění vývoje narativu soupeřících rámců byla plocha umožňující alespoň částečné přerámování kategorie prevence kouření u mladistvých ve všech třech analyzovaných mediálních debatách. Tato úroveň měla největší potenciál přenesení kontroverze do roviny neshody v letech 2016, nejmenší potenciál v roce 2014. Naopak kategorie ochrany provozovatelů restauračních zařízení neumožňovala téměř žádné přerámování v žádném z analyzovaných období.

Schéma 2: Grafické znázornění vývoje narativu soupeřících rámců



Zdroj: autorka

Schéma ve své podstatě reflektuje i vývoj protikuřáckého zákona v procesu schvalování. Plochy kategorií z roku 2014 znázorňují neschůdnost kontroverze témat, kdy v tomto analyzovaném období nebyl přijat ani jeden ze dvou předkládaných návrhů zákona. Dále pak plochy kategorií z roku 2007 znázorňují možnost posunu a nalezení kompromisu na úrovni ochrany veřejného zdraví a důležitosti prevence kouření u mladistvých. V tomto analyzovaném období byl přijat návrh zákona v pozměňovacím znění zavádějící povinnost značit prostory grafickou značkou „Kouření zakázáno“, „Kouření povoleno“ či „Stavebně oddělené prostory pro kuřáky a nekuřáky“. V posledním analyzovaném období návrhu zákona z roku 2016 pak rozložení ploch kategorií naznačuje, že v tomto období byla největší pravděpodobnost přerámování opozice, k čemuž i reálně došlo – přijetím zákona č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek.

Při analýze možných specifických atributů, které usnadnily proces přerámování opozičních rámců, je třeba sledovat i rovinu „rétorické strategie“ využívané jednotlivými rámci. Konkrétně se jedná o narativní atributy „vyprávění příběhů“ (storytelling), využívání „odborné rozpravy“ a využívání metafor či přirovnání.

Tabulka 6: Míra využívání jednotlivých narativních atributů rámci

	Vyprávění příběhů	Odbornost	Metafory
R1:Rámec škodlivosti kouření a ochrany veřejnosti	Vysoká	Vysoká	Střední
R2: Rámec ohrožení image České republiky	Nízká	Nízká	Střední
R3: Rámec porušování osobní svobody	Vysoká	Střední	Vysoká
R4: Rámec ohrožení provozuschopnosti restauračních zařízení	Střední	Střední	Nízký

Zdroj: autorka

Atribut „vyprávění příběhů“, který plní funkci přesvědčování, ospravedlňování a symbolického zobrazení, kdy je daný aspekt převáděn do každodenních příběhů, je využíván nejčastěji rámcem číslo jedna a rámcem číslo tři. Rámec škodlivosti kouření a ochrany veřejnosti využívá příběhy nejčastěji ve spojitosti s problematikou hledání vhodných prostorů k obědu s malými dětmi, kdy sponzoři popisují, jak je těžké najít skutečně nekuřácké prostředí, či k popisu skutečnosti, jak je pro mladistvé lákavé (a jednoduché) užívat tabákové výrobky v restauracích, kde je povoleno kouřit, což vede ke zvyšujícímu se počtu mladistvých kuřáků. Oproti tomu rámce porušování osobní svobody pomocí těchto příběhů nejčastěji popisují, jak je ve větších městech těžké najít kuřácké prostory. Rámec ohrožení provozuschopnosti zase častěji popisuje „běžný život“ na vesnici, kdy je pro obyvatele zpříjemněním života „zajít si do hospody, zahrát si karty a zakouřit si“.

Atribut využívání statistik a odborných argumentů je nejvyšší u rámce číslo jedna, který nejčastěji operuje se závěry statistických šetření jako počty úmrtí způsobené kouřením či míra souhlasu veřejnosti se zákazem kouření v restauracích. Dále je zde patrná odborná lékařská rovina popisující zdravotní problémy způsobené kouřením (aktivním či pasivním) či argumentace zahraniční praxí a pozitivními dopady na ekonomiku. Na úrovni třetího a čtvrtého rámce jsou využívány zejména statistické prognózy ekonomického dopadu na provozovatele po zavedení plošného zákazu kouření či argumentace zahraničními negativními dopady po zavedení protikuřáckého zákona.

Atribut metafor a přirovnání je nejčastěji využíván rámcem číslo tři, kdy sponzoři rámce často gradují své argumenty do absurdna, například za pomoci argumentace, že stejně ohrožující jako kouření je tučná strava či opalování a z toho důvodu by měl stát intervenovat i na těchto úrovních. U prvního rámce je přirovnání formou kotvení, kdy

dochází ke zdůraznění závažnosti a dramatickosti sdělované informace, například vykreslením závažnosti následků kouření argumentací typu „každý rok zemře na následky kouření počet obyvatel tvořící jedno okresní město“. U druhého rámce je pak používání přirovnání jako „popelník Evropy“, či využívání přirovnání, kdy je zemím, jež implementovaly zákaz kouření v restauracích, přiřazován status „moderního a vyspělého státu“.

V analyzovaných obdobích jsou tedy patrné dva stěžejní protichůdné proudy, a to proud prosazující plošný zákaz kouření v restauračních zařízeních a proud umírněnější, který se k prvnímu proudu staví do opozice. Argumentační východiska a morální soudy těchto proudů (a tedy i rámců, kterými jsou tvořeny) jsou v analyzovaných obdobích víceméně neměnné.

Zástupci umírněnějšího proudu nezpochybňují závažnost důsledků kouření – alespoň ve většině případů, nepovažují však plošný zákaz kouření v restauracích za racionální řešení dané problematiky v demokratické zemi. Naopak, tento proud zakládá svou argumentaci na úrovni osobní svobody a racionálním myšlení občanů republiky, kdy přijetí plošného a úplného zákazu kouření tyto atributy demokratického uspořádání popírá. Hlavní sponzoři rámců tvořících tento proud, tedy rámeček porušování osobní svobody a rámeček ohrožení provozuschopnosti restauračních zařízení jsou vesměs zástupci ODS, další z rysů lze spatřit i v rovině vzdělání ekonomického a právního směru. Lze zde však spatřit i rovinu politických cílů a to naklonění si voličů-kuřáků. I přes argumentační strategie však tento rámeček nebyl ve výsledku úspěšný v přerámování opozice, ani na úrovni předložených kompromisních návrhů, jako jsou kuřárny.

Proud prosazující plošný zákaz kouření naopak ochranu zdraví obyvatel řadí nad svobodu jedince či nad svobodu podnikání, jelikož hlavní úlohou státu je obyvatele před expozicí cigaretovému kouři chránit. Tento proud je tvořen převážně vědeckou argumentací, kdy tato strategie projevila silnou diskurzivní moc, neboť u posledního předloženého návrhu zákona došlo k přerámování většiny poslanců a senátorů k přijetí úplného a plošného zákazu kouření v restauračních zařízeních. Tento proud byl ve výsledku schopný svou formulací problému a za využití daných rétorických strategií prosadit svou podobu opatření bez jakékoliv nutnosti přistoupit na kompromisní návrhy opozičních rámců – například zavedení „kuřáren“ či zavedení zákazu od určité výměry plochy restauračních zařízení.

Pro danou analýzu je však klíčovým prvkem také teorie sociální konstrukce cílových populací, díky které je možné lépe porozumět mechanismům fungujícím na úrovni analyzovaných období v dané problematice mediálního diskurzu, konkrétně díky rozšíření analyzovaného narativu o dimenzi politické moci skupin využívanou v argumentaci hlavních sponzorů rámců a konotacích spjatých s těmito skupinami. Nejvýraznějšími skupinami mající politický vliv v narativu projednávající problematiky jsou nekuřáci, profilovaní převážně skrze matky a děti.

I přes snahu vykreslení populace kuřáků opozičním rámcem jako skupiny zasloužilých, mimo jiné za pomoci argumentace přispíváním vysokých částek do státního rozpočtu z koupě tabákových výrobků, převládalo v mediálním kontextu vyobrazení kuřáků jako deviantní skupiny. Skupiny bez silné politické moci s negativní sociální konstrukcí. Dimenze politické moci je nízká i přes fakt, že je skupina kuřáků v České republice čteně zastoupena. Chybí zde sjednocující, mobilizační prvek, díky kterému by se vliv kuřáků zvýšil. Negativní sociální konstrukce je způsobena rámováním této skupiny jako osob škodících ostatním cigaretovým kouřem, ale i jako osob, které ostatní kouřem obtěžují – například pachem z cigaret.

Naopak skupina nekuřáků, v níž byly v argumentaci nejčastěji matky a osoby nezletilé, mají sociální konstrukci pozitivní – často je tato skupina vykreslována jako oběť, kterou je třeba zachránit. Také je zde vyšší politická moc, než u skupiny kuřáků – už jen z důvodu mobilizace této skupiny a vytváření sdružení a petic pro podporu zákazu kouření v restauracích.

Sice se v debatách vyskytovala i skupina provozovatelů restaurací, kteří by převážně na vesnicích mohli o své podnikání v důsledku přijetí zákona přijít, avšak v porovnání s ostatními nenabírá tato skupina téměř žádný vliv na výslednou podobu opatření – i přes snahy o zviditelnění této skupiny a jejího nosného problému opozičním rámcem je tato skupina velice marginální a bez politické moci, což bylo umocněno i argumentační rovinou podporujícího proudu, který zpochybňoval závěry, že by byla tato skupina ohrožena. Ve výsledku lze tedy usoudit, že politická moc daných skupin měla vliv na výsledný proces přerámování, spolu s argumentační rovinou sponzorů a výslednou podobu přijatého zákona.

Závěr a diskuze

V rámci této diplomové práce byly stanoveny tři výzkumné cíle: (i) popsat vývoj legislativního ukotvení v oblasti legislativy tabákové kontroly s důrazem na dílčí tematickou oblast regulace kouření v restauračních zařízeních, (ii) identifikovat rétorické rámce v mediálním diskurzu v oblasti zákona o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek s důrazem na dílčí tematickou oblast regulace kouření v restauračních zařízeních a (iii) porovnat identifikované rámce a jejich vývoj v čase.

První z uvedených výzkumných cílů zaštiťoval výzkumné otázky zaměřující se na vývoj legislativy tabákové kontroly v České republice a regulaci kouření na veřejnosti, konkrétně regulaci kouření v restauračních zařízeních. Pro zodpovězení těchto výzkumných otázek byly využity veřejněpolitické dokumenty, právní normy a další relevantní dokumenty mapující legislativní vývoj od roku 1989, kdy se v České republice začaly zpříšňovat politiky zaměřené na kuřáky, ale i na prodejce. V dnešní době jsou nejvýraznějšími oblastmi, ve kterých může stát legislativně působit na distribuci a kouření tabákových výrobků, oblast výroby (příkladem může být povinnost označování balení tabákových výrobků počtem cigaret v krabičce či údaji o obsahu dehtu, oxidu uhelnatého a nikotinu), reklamy (zákaz veškeré reklamy na tabákové výrobky, pouze s několika výjimkami) a prodeje výrobků (věková hranice 18 let). Za výrazné mezníky v regulaci tabákové kontroly v České republice lze brát ratifikaci Rámcové úmluvy o kontrole tabáku z roku 2012 a přijetí zákona č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, zakazujícího mimo jiné kouření v restauracích a barech. Tento zákon byl však schválen až po letech projednávání toho, zda má k zákazu kouření v restauracích dojít, či nikoliv. Tomuto zákonu předcházely snahy veřejněpolitických aktérů prosadit návrhy zákona v letech 2007 a 2014.

Druhý z uvedených výzkumných cílů je stěžejní částí této diplomové práce a je vymezován na úrovni případové studie vybraných návrhů zákona zaměřujících se na zákaz kouření v restauračních zařízeních předložených v letech 2007, 2014 a 2016. Tento výzkumný cíl zaštiťuje výzkumné otázky týkající se identifikace jednotlivých rétorických rámců a dílčích atributů specifikovaných pro účely této práce – identifikaci hlavních sponzorů rámců, hlavní prezentované argumentační roviny, cílové skupiny, se kterými jednotlivé rámce pracují při formulaci dané problematiky a na které cílí svou výslednou podobou opatření a identifikaci procesu přerámování na úrovni z některých z analyzovaných období.

Pro zodpovězení těchto výzkumných otázek byla využita kvalitativní obsahová analýza mediálních výstupů a analýza rámců dle Reina a Schöna zaměřující se na přenos neschůdné kontroverzní situace do roviny konfliktu, který je již možný aktéry schůdněji řešit. Tento přístup byl doplněn o teorii sociální konstrukce cílových populací. S tímto výzkumným cílem je úzce svázán i třetí, navazující cíl zaštiťující výzkumné otázky odkazující na porovnání identifikovaných rámců, jejich vývoj v čase a identifikaci specifických rétorických atributů rámců prezentovaných v mediálním diskurzu, které usnadnily proces přerámování opozičních rámců s důsledkem přijetí projednávaného návrhu zákona.

V rámci tří analyzovaných období byly identifikovány dva hlavní názorové proudy – proud prosazující plošný zákaz kouření v restauračních zařízeních a proud umírněnější, který se k prvnímu proudu staví do opozice. V průběhu let jsou hlavní argumentační roviny konzistentní, pouze některé aspekty a úrovně narativu byly v některých obdobích v mediálním diskurzu více zvýrazňované.

Proud prosazující plošný zákaz kouření v restauračních zařízeních je tvořen rámcem (R1) škodlivosti kouření a ochrany veřejnosti, který byl identifikován ve všech třech obdobích. Tento rámeček operuje s předpokladem nedostatečného právního ukotvení ochrany veřejnosti před cigaretovým kouřem, jelikož v dané době dle sponzorů nebyly přesně specifikované podmínky pro dodržování rozdělení kuřáckých a nekuřáckých částí restauračních prostorů. Nejvýraznější argumentační úroveň tohoto rámce je opět úroveň škodlivosti kouření, kdy sponzoři rámce argumentují zhoubností tohoto zlovyku, který má dopad na zdraví kuřáků i nekuřáků. Spolu s tímto rámcem se v období let 2014 až 2016 objevuje druhý rámeček (R2) ohrožení image České republiky, který argumentuje standardem členských zemí Evropské unie, kde je zákaz kouření naprosto běžný.

Opoziční proud je tvořen rámcem (R3) porušování osobní svobody. Pro tento rámeček je příznačný převážně argument, že stát nemá právo určovat, jak se máme či nemáme chovat a intervenovat v oblasti regulace kouření v restauračních zařízeních v tak rozsáhlé míře, jako je plošný zákaz kouření, čímž dochází k omezování osobní svobody nejen podnikatelů, ale i kuřáků, kteří tvoří jednu třetinu české populace. Dle sponzorů tohoto rámce je tak třeba zachovávat i právo návštěvníků, zda se rozhodnou jít do kuřáckého či nekuřáckého podniku. Dle argumentů by si měla být osoba vědoma následků návštěv kuřáckých prostor, stát by však neměl mít právo tato rozhodnutí regulovat plošnými

zákazy. Na úrovni tohoto proudu operuje spolu s rámcem porušování osobní svobody rámec (R4) ohrožení provozuschopnosti restauračních zařízení, který do argumentační roviny reflektuje předpoklad, že intervence státu nesmí ohrozit provozuschopnost a konkurenceschopnost podnikatelů, kterým by měla být ponechána svoboda rozhodnutí, zda bude jejich podnik kuřácký či nekuřácký. Dle tohoto rámce by měl nést rizika spjatá se svým rozhodnutím přímo provozovatel, nikoliv stát.

Všechny rámce využívaly v různé míře tři stěžejní argumentační strategie. Konkrétně se jedná o narativní atributy „vyprávění příběhů“ (storytelling), využívání „odborné rozpravy“ a využívání metafor či přirovnání. Tyto argumentační strategie byly identifikovány na úrovni čtyř hlavních oblastí, na kterých následně došlo k analýze průniku názorových hodnot soupeřících rámců, díky čemuž je možné přenést kontroverzi tématu do roviny neshody – jedná se o nalezení možného kompromisu, tedy „přerámování“. Těmito kategoriemi jsou ochrana veřejného zdraví, prevence kouření u mladistvých, svoboda provozovatelů restauračních zařízení a kuřáků a kategorie ochrany provozovatelů restauračních zařízení. Dle analýzy měla možnost alespoň částečného přerámování kategorie prevence kouření u mladistvých ve všech třech analyzovaných mediálních debatách, která částečně umožňuje vysvětlení, jak došlo k přerámování opozičních rámců a přijetí zákona č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek.

Další zkoumanou rovinou vysvětlující možné přerámování je zkoumání cílových populací, kdy byly ve zkoumaných obdobích identifikovány tři stěžejní skupiny – skupina kuřáků, skupin nekuřáků a mladistvých a skupina ohrožených podnikatelů. Nejvlivnější skupinou je skupina nekuřáků, kde byly v argumentaci zmiňovány nejčastěji matky a osoby nezletilé. Tato skupina má sociální konstrukci pozitivní – často je tato skupina vykreslována jako oběť, kterou je třeba zachránit. Také je zde vyšší politická moc, než u skupiny kuřáků – už jen z důvodu mobilizace této skupiny a vytváření sdružení a petic pro podporu zákazu kouření v restauracích. Skupina kuřáků je skupinou bez silné politické moci s negativní sociální konstrukcí. Dimenze politické moci je nízká i přes fakt, že je skupina kuřáků v České republice čteně zastoupena. Chybí zde sjednocující, mobilizační prvek, díky kterému by se vliv kuřáků zvýšil. Negativní sociální konstrukce je způsobena rámováním této skupiny jako osob škodících ostatním, či jako osob obtěžujících. Skupina podnikatelů se ve výsledku projevila pro dané projednávání jako nepřiliš podstatná.

Cíle diplomové práce byly zodpovězeny, a to za pomoci identifikace argumentačních ploch umožňujících přerámování opozice spolu s politickou mocí daných skupin. Využití teorie sociální konstrukce cílových populací rozšířilo teorii rámců o další dimenzi, díky které bylo možné lépe porozumět mechanismům fungujícím na úrovni analyzovaných období v dané problematice mediálního diskurzu projednávání zákazu kouření v restauračních zařízeních, a to za pomoci dimenze politické moci daných skupin. I přes dané výsledky této práce je však potřeba brát v potaz skutečnost, že byly analyzovány pouze mediální výstupy hlavních sponzorů. Pro skutečně validní výsledky by bylo vhodné tuto analýzu doplnit o analýzu veřejněpolitického diskurzu za pomoci strategických dokumentů a stenografických záznamů z jednání a zaměřit se na veřejné i možné skryté koalice mezi jednotlivými aktéry či na úroveň lobbingu tabákových firem. Právě problematice lobbingu není v narativu prezentovaném v médiích věnován přílišný prostor, což poukazuje na fakt, že v této analýze chybí aspekty mající vliv na proces schvalování daného zákona.

Na úrovni validity výsledků se práce potýkala také s problémem absence rozhovorů s hlavními aktéry jednotlivých rámců. Těmito rozhovory mělo dojít k ověření identifikovaných aspektů rámců. Ve výsledku byly tyto rozhovory nahrazeny větším množstvím analyzovaných výstupů, včetně televizních a rádiových debat. V případě, že by došlo v budoucnu k doplnění roviny mediálního diskurzu diskurzem veřejněpolitickým, byly by dané rozhovory s aktéry velmi přínosné pro obě roviny.

Pro úplnost zkoumané problematiky by bylo zajímavé sledovat další vývoj na poli zákazu kouření v restauračních zařízeních a barech, jelikož se objevují nové dimenze této problematiky a dané úrovně se stále vyvíjejí. Zajímavé by bylo mimo jiné porovnávat identifikované rétorické rámce s praktickou činností aktérů (tedy akční rámce) a identifikovat případný nesoulad.

Summary

For the purpose of this thesis three research objectives were set: (i) to describe the development of legislation of tobacco control focusing on the thematic area of smoking regulation in restaurants, (ii) to identify rhetorical frames in the media discourse in the area of the Act on Protection of Health Against the Harmful Effects of Addictive Substances with emphasis on partial thematic area of smoking regulation in restaurants, (iii) to compare the identified frames and their development over time.

These goals were achieved by using a qualitative analysis of media outcomes and by using public policy documents, legal standards and other relevant documents. Theoretical support for answering the set forth questions was a frame analysis, which was conceptualized on the field of public policy by Rein and Schön along with the theory of social construction of target population conceptualized by Schneider and Ingram.

Four main competing frames were identified in three time periods, along with the main sponsors of the frames and target groups appearing in the main sponsors' arguments - smokers, non-smokers with a focus on mothers and children, and restaurateurs. This work explains the possible causes of the recent reframing of opposition actors.

Použitá literatura

BIRKLAND, Thomas A. *After disaster: agenda setting, public policy, and focusing events*. Washington, DC: Georgetown University Press, 1997. ISBN 08-784-0653-0.

COHEN, Bernard Cecil. *The press and foreign policy*. Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1963. ISBN 9781400878611.

CVVM. *Postoje veřejnosti k zákazu kouření v restauračních zařízeních – září 2015*. Tisková zpráva [online]. 22. 10. 2015 [cit. 2019-07-27]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a1951/f9/oz151023.pdf

DERY, David. *Agenda Setting and Problem Definition*. Policy Studies Institute [online]. 2000, **21**(1), 37-47 [cit. 2019-07-28]. ISSN 0144-2872. Dostupné z: <https://pdfs.semanticscholar.org/82f8/cddf05f92f007a8b386e7b606e3d09f547ce.pdf>

ENTMAN, Robert M. Framing: *Toward Clarification of a Fractured Paradigm*. Journal of Communication [online]. 1993, **43**(4), 51-58 [cit. 2019-07-28]. ISSN 0021-9916. Dostupné z: <https://academic.oup.com/joc/article/43/4/51-58/4160153>

ESPAD. Results from the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs. The ESPAD Group [online]. 2015 [cit. 2019-07-27]. ISBN 978-92-9168-919-4 Dostupné z: http://www.espad.org/sites/espad.org/files/ESPAD_report_2015.pdf

FISCHER, Frank. *Reframing public policy: discursive politics and deliberative practices*. New York: Oxford University Press, 2003. ISBN 978-019-9242-641.

GÖPFERTO VÁ, Dana a Zdeněk ŠMERHOVSKÝ. *Výkladový slovník termínů v epidemiologii* [online]. Praha: Institut postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví, 2015 [cit. 2019-07-28]. ISBN 978-80-87023-31-0. Dostupné z: <https://www.ipvz.cz/seznam-souboru/2191-vykladovy-slovník-termínu-v-epidemiologii-old.pdf>

HANBERGER, Anders. *What is the Policy Problem? Methodological Challenges in Policy Evaluation*. Evaluation [online]. 2001, **7**(1), 45-62 [cit. 2019-07-28]. ISSN 1356-3890. Dostupné z: <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/13563890122209513>

HARRISON, Helena, Melanie BIRKS, Richard FRANKLIN a Jane MILLS. *Case Study Research: Foundations and Methodological Orientations*. Forum: Qualitative Social Research **18**(1). [online]. 2017 [cit. 2019-07-27]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.17169/fqs-18.1.2655>

HEJZLAROVA, Eva. *Samoživitelství jako veřejněpolitický problém: vymezení problému různými aktéry a návrh politiky*. Disertační práce. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, 2012, 158 s. Vedoucí disertační práce doc. PhDr. Arnošt Vesely, Ph.D.

HISSCHEMÖLLER, Matthijs a Robertus HOPPE. Coping with intractable controversies: The case for problem structuring in policy design and analysis. In.: HOPPE Robertus et al (eds.). *Knowledge, Power and Participation in Environmental Policy Analysis*. Transaction Publishers: London, 2001. S. 47-72. ISBN 0-7658-0076-4. Také dostupné z: https://ris.utwente.nl/ws/portalfiles/portal/5603994/Hissch.Hoppe_1996_%282%29.pdf

INGRAM, Helen, Anne L. SCHNEIDER a Peter DELEON. Social Construction and Policy Design. In.: SABATIER, Paul A. *Theories of the policy process*. 2nd ed. Boulder, Colo.: Westview Press, c2007, s. 93-128. ISBN 08-133-4359-3.

IPSOS. 78 % Čechů si přeje zákaz kouření v restauracích, přidávají se i kuřáci. Restaurace by na tom vydělaly až šest miliard. Tisková zpráva. FSV UK a Ipsos. [online] 23. 5. 2012 [cit. 2019-07-27]. Dostupné z: http://files.ipsos.cz/web/Ipsos__Vyzkumna_zprava_Cesi_podporuji_zakaz_koureni_v_restauracich.pdf

IPSOS. Stále více Čechům vadí kouření v restauracích. Jeho zákaz si přeje 78 % populace. Tisková zpráva [online]. 19. 5. 2015 [cit. 2019-07-27]. Dostupné z: http://www.ipsos.cz/public/media/tiskove_zpravy/2015_Cesi%20si%20preji%20zakaz%20koureni_2015%20-%20vyzkum%20FSV%20UK%20a%20Ipsos.pdf

JUNGOVÁ, Eliška. Mínění veřejné. In: Reifová, Irena, ed. *Slovník mediální komunikace*. I. vyd. Praha: Portál, 2004, s. 144-147. ISBN 80-7178-926-7.

KINDL, Tomáš. Protikuřácká legislativa. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Katedra správního práva a správní vědy, 2011, 132 s. Vedoucí diplomové práce JUDr. Josef Vedral, Ph.D.

LIPKOVÁ, Simona. *Legalizace adopce dětí stejnopohlavními páry v České republice: analýza rámců*. Praha, 2016, 74 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Eva M. Hejzlarová, Ph.D.

MCCOMBS, Maxwell. *The Agenda-Setting Function of the Press*. In.: OVERHOLSER Geneva (ed.) a Kathleen HALL JAMIESON (ed.). *The press*. New York: Oxford University Press, c2005, s. 156-168. ISBN 0-19-517283-3.

MENDES, Elizabeth. *The Study That Helped Spur the U.S. Stop-Smoking Movement*. American Cancer Society. [online]. 2014 [cit. 2019-07-28]. Dostupné z: <https://www.cancer.org/latest-news/the-study-that-helped-spur-the-us-stop-smoking-movement.html>

MERRIAM, Sharan B. *Qualitative research and case study applications in education*. 2nd ed. San Francisco: Jossey-Bass Publishers, c1998.. ISBN 07-879-1009-0.

MORÁVEK, Jan. Definování problému v drogové politice: konstrukce nezákonných drog a jejich uživatelů ve vědění expertů. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, [online]. 2007, 205 s. [cit. 2019-07-28]. Vedoucí disertační práce Prof. PhDr. Jiří Kabele, PhD. Dostupné z: https://www.drogy-info.cz/data/download/91416/393788/file/7_Definov%C3%A1n%C3%AD%20probl%C3%A9m%C3%AD%20v%C3%A9%20drogov%C3%A9%20politice_ePub.pdf

MORÁVEK, Jan. *Analýza rámců*. In: NEKOLA, Martin, GEISLER, Hana a Magdaléna MOURALOVÁ. *Současné metodologické otázky veřejné politiky*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2011, s. 105-135. ISBN 978-80-246-1865-4.

NEČAS, Vlastimil. Tradice výzkumů agenda-setting. In.: ŠKODOVÁ, Markéta (ed.). *Agenda-setting: teoretické přístupy*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2008, s. 15-27. ISBN 978-80-7330-151-4. Také dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/agenda_setting_finalni_na_web.pdf

NEWTON Media, a.s. *Newton [online]*. [cit. 2019-07-28]. Dostupné z: <http://mediasearch.newtonmedia.cz.ezproxy.is.cuni.cz/index.php>.

OECD. *Health at a Glance 2013: OECD Indicators* [online]. OECD Publishing, Paris, 2013 [cit. 2019-07-28]. Dostupné z: https://www.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/health-at-a-glance-2013_health_glance-2013-en;jsessionid=X2Zlcm7fPAEgmLS_T1lQfluV.ip-10-240-5-111

REIN, Martin a Donald A. SCHÖN. *Frame reflection: toward the resolution of intractable policy controversies*. New York: BasicBooks, c1994. ISBN 04-650-2506-4.

ROGERS, Everett M. a James DEARING. *Agenda-Setting Research: Where Has It Been, Where Is It Going?* *Communication Yearbook 11*. 1988, s. 555-594.

ŘIHÁČEK, Tomáš a Roman HYTYCH. *Metoda zakotvené teorie*. In.: ŘIHÁČEK, Tomáš, Ivo ČERMÁK a Roman HYTYCH. *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 44-74. ISBN 978-80-210-6382-2.

SCHNEIDER, Anne L. a Helen M. INGRAM. *Social Construction of Target Populations for Politics and Policy*. The American Political Science Review [online]. 1993, **87**(2), 334-347 [cit. 2019-07-27], Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/2939044?origin=JSTOR-pdf&seq=1#metadata_info_tab_contents

SCHNEIDER, Anne L. a Helen M. INGRAM. *Policy design for democracy*. Lawrence: University Press of Kansas, c1997. ISBN 07-006-0844-3.

SCHNEIDER, Anne L. a Helen M. INGRAM. *Deserving and entitled: social constructions and public policy*. Albany: State University of New York, c2005. ISBN 07-914-6342-7.

SOVINOVÁ, Hana. SADÍLEK, Petr a Ladislav Csémy. Vývoj prevalence kuřáctví v dospělé populaci ČR. Názory a postoje občanů ČR k problematice kouření (období 1997-2011). Státní zdravotní ústav [online]. 2012 [cit. 2019-07-27]. Dostupné z: <http://www.szu.cz/uploads/documents/czpz/zavislosti/koureni/zprava-kuractvi-2011.pdf>

STAKE, Robert E. *Multiple case study analysis*. New York: The Guilford Press, 2006. ISBN 15-938-5249-5.

STEM/MARK. Jak jsme na tom s kouřením? Tisková zpráva. [online] 27. 5. 2013 [cit. 2019-07-27]. Dostupné z: https://www.stemmark.cz/wp-content/themes/STEMMARK/files/TZ_Koureni.doc

VAN HULST, Merlijn a Dvora YANOW. *From Policy “Frames” to “Framing”. Theorizing a More Dynamic, Political Approach*. American Review of Public Administration [online]. 2016, **46**(1), 92-112 [cit. 2019-07-27]. ISSN 0275-0740. Dostupné z: https://pure.uvt.nl/ws/portalfiles/portal/11368229/van_Hulst_Yanow_From_policy_frames_to_framing_ARPA2016.pdf

VÁŇOVÁ, Alena, SKÝVOVÁ Miroslava a Marek MALÝ. Užívání tabáku v České republice 2017. Státní zdravotní ústav [online]. 2018 [cit. 2019-07-27]. Dostupné z: http://www.szu.cz/uploads/documents/szu/aktual/uzivani_tabaku_2017.pdf

VESELÝ, Arnošt. *Vymezení a strukturace problému ve veřejné politice*. V Praze: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1714-5.

WHO: Tobacco. Fact sheets. *World Health Organization* [online]. 2019 [cit. 2019-07-28]. Dostupné z: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/tobacco>

YIN, Robert K. *Case study research: design and methods*. Fourth edition. Los Angeles: SAGE, 2009. ISBN 978-1-4129-6099-1.

YIN, Robert K. *Case study research: design and methods*. Fifth edition. Los Angeles: SAGE, 2014. ISBN 978-1-4522-4256-9.

ZITO, R. Anthony. Policy Framing. In.: BADIE, Bertrand, Dirk BERG-SCHLOSSER a Leonardo MORLINO (eds). *International Encyclopedia of Political Science* [online]. 2011 [cit. 2019-07-27]. Dostupné z: <https://sk.sagepub.com/reference/intlpoliticalscience/n11.xml>

Mediální výstupy – novinové články a záznamy vysílání

90' ČT24. Boj proti kouření. ČT 24 [online]. 31. srpna 2016, 20:00 [cit. 2019-07-30].

Moderátor: Václavek, Jiří. Dostupné z:

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/11412378947-90-ct24/216411058130831-boj-proti-koureni>

BÖHMOVÁ, Olga. „Nechci, aby kuřáci brali do hrobu nekuřáky!“ oháněl se urnou Němeček. Zákaz kouření v restauracích prošel. Parlamentní listy [online]. 2015 [cit. 2019-07-30]. Dostupné z: <https://www.parlamentnilisty.cz/politika/poslanecka-snemovna/-Nechci-aby-kuraci-brali-do-hrobu-nekuraky-ohanel-se-urnou-Nemecek-Zakaz-koureni-v-restauracich-prosel-413047>

BRUTHANS, Jan. Cigarety, srdce a strašák zdravotnické totality. Mladá fronta DNES, Rubrika Kavárna [online]. 2008 [cit. 2019-07-30]. Dostupné přes archiv Newton Media.

ČT24. Kuřáci si mohou bez omezení zapálit ve třetině českých restaurací. ČT24 [online]. 2014 [cit. 2019-07-30]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1026635-kuraci-si-mohou-bez-omezeni-zapalit-ve-tretine-ceskych-restauraci>

ČT 24. Kubera: Stát nikdy kouření nezakáže, neměl by z čeho financovat zdravotnictví. [online]. 2015a [cit. 2019-07-30]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1599311-kubera-stat-nykdy-koureni-nezakaze-nemel-z-ceho-financovat-zdravotnictvi>

ČT 24. Poslanci se dohadovali o zákazu kouření v restauracích. Bez výsledku. ČT 24 [online]. 2015b [cit. 2019-07-30]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1632775-poslanci-se-dohadovali-o-zakazu-koureni-v-restauracich-bez-vysledku>

Dobré ráno s Českou televizí. Poslanci by měli rozhodnout o protikuřáckém zákonu. ČT1 [online]. 4. února 2008, 05:59 [cit. 2019-07-30]. Moderátor: Železný, Jakub. Dostupné přes archiv Newton Media.

Ekonomický deník. Antikuřák zničí mnoho provozoven, říkají profesní sdružení. Ekonomický deník [online]. 2015 [cit. 2019-07-30]. Dostupné z: <http://ekonomicky-denik.cz/antikurak-znici-mnoho-provozoven-rikaji-profesni-sdruzeni/>

HÁJEK, Oldřich. V hospodě ani zoo si už nezapálíte. Poslanci schválili nový protikuřácký zákon. E-děčínsko [online]. 2016 [cit. 2019-07-30]. Dostupné z: .
<http://www.edecinsko.cz//pro-muze/3469-v-hospode-ani-zoo-si-uz-nezapalite-poslanci-schvalili-novy-protikuracky-zakon>

Haló noviny. Regulace ano, ale s výjimkami. Haló noviny online]. 2014 [cit. 2019-07-30]. Dostupné přes archiv Newton Media.

Interview ČT24. Interview se senátkou Danielou Filipiovou. ČT24 [online]. 30. července 2016a, 18:25 [cit. 2019-07-30]. Dostupné přes archiv Newton Media.

Interview ČT24. Tvrdý protikuřácký zákon. ČT 24 [online]. 12. prosince 2016b, 18:25 [cit. 2019-07-30]. Dostupné přes archiv Newton Media.

Kauza dne. Rozhovor s doktorkou Evou Králíkovou. Impuls [online]. 1.6.2015a, 18:01 [cit. 2019-07-30]. Moderátor: Hejma, Alan. Dostupné přes archiv Newton Media.

Kauza den. Rozhovor s Miroslavem Kalouskem. Impuls [online]. 5.2.2015b, 18:01. [cit. 2019-07-30]. Moderátor: Plesl, Jaroslav. Dostupné přes archiv Newton Media.

Kauza dne. Rozhovor se senátorem a primátorem Jaroslavem Kuberou. Impuls [online]. 17.12.2015c, 18:01 [cit. 2019-07-30]. Moderátor: Plesl, Jaroslav. Dostupné přes archiv Newton Media.

KOLÁŘOVÁ, Zdeňka. Další pokus. Nový návrh protikuřáckého zákona je opět v rukou poslanců. Medical Tribune [online]. 2016 [cit. 2019-07-30]. Dostupné z: <https://www.tribune.cz/clanek/40335-dalsi-pokus-novy-navrh-protikurackeho-zakona-je-opet-v-rukou-poslancu>

KOPECKÝ, Josef. Oddělení kuřáckých a nekuřáckých prostor je tristní, zlobil se poslanec. iDnes.cz [online]. 2015 [cit. 2019-07-30]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/oddeleni-kuracky-a-nekurackych-prostor-je-tristni-zlobil-se-poslanec.A151208_115103_domaci_kop

MALÁ, Veronika, HROMÁDKA Martin a Martina LUSTIGOVÁ. Protikuřácký zákon se odkládá, poslanci ho vrací do druhého čtení. iRozhlas. [online]. 2008 [cit. 2019-07-30]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/protikuracky-zakon-se-odklada-poslanci-ho-vraci-do-druheho-cteni_200803191421_mhromadka

Máte slovo. Má se zakázat kouření ve všech restauracích? ČT 1 [online]. 15. ledna 2015, 21:30. [cit. 2019-07-30]. Moderátorka: Michaela Jílková. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10175540660-mate-slovo-s-m-jilkovou/215411030520001/>

Máte slovo. Rozhodnutí o zákazu kouření se blíží. ČT 1 [online]. 14. dubna 2016, 21:30 [cit. 2019-07-30]. Moderátorka: Jílková, Michaela. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10175540660-mate-slovo-s-m-jilkovou/216411030520014/>

NACHTMANN, Filip. Boj o kouření začíná. Ministr chce plošný zákaz v hospodách. Echo 24 [online]. 2015 [cit. 2019-07-30]. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/iAhQX/boj-o-koureni-zacina-ministr-chce-plosny-zakaz-v-hospodach>

Názory a argumenty. Protikuřácký zákon. ČRo Plus [online]. 21. května 2016, 18:10. [cit. 2019-07-30]. Moderátor: Tomáš Procházka. Dostupné přes archiv Newton Media.

Názory a argumenty. Poslanci se snad vrátí k protikuřáckému zákonu. ČRo Plus [online]. 12. prosince 2015. 18:10 [cit. 2019-07-30]. Moderátor: Konrád, Ondřej. Dostupné přes archiv Newton Media.

NEDBÁLKOVÁ, Lenka. SPOLEČNOST? Kouření jako svoboda volby. Neviditelný pes [online]. 2007 [cit. 2019-07-30]. Dostupné z: http://neviditelnypes.lidovky.cz/spolecnost/spolecnost-koureni-jako-svoboda-volby.A070612_125954_p_spolecnost_wag

PETRÁŠOVÁ, Lenka. Když se poslanci hádají o cigarety. Mladá fronta DNES. Rubrika: Z domova. [online]. 2007 [cit. 2019-07-30]. Dostupné přes archiv Newton Media.

POKORNÝ, Jakub. Zákaz kouření se přiblížil. Mladá fronta DNES [online]. 2015 [cit. 2019-07-30]. Dostupné přes archiv Newton Media.

Press klub. Rozhovor s Leošem Hegerem, poslancem Parlamentu ČR. Frekvence 1 [online]. 8. února 2016a, 17:00 [cit. 2019-07-30]. Moderátor: Luboš Xaver Veselý. Dostupné přes archiv Newton Media.

Press klub. Rozhovor s Bohuslavem Svobodou. Frekvence 1 [online]. 4. června 2016b, 17:00 [cit. 2019-07-30]. Moderátor: Luboš Xaver Veselý. Dostupné přes archiv Newton Media.

PROCHÁZKOVÁ, Karolína. O zákaz kouření se poslanci utkají za týden. Týden.cz. [online]. 2008 [cit. 2019-07-30]. Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/domaci/o-zakaz-koureni-se-poslanci-utkaji-za-tyden_42638.html?showTab=nejctenejsi-3

První zprávy. Evropa nám kontroverzní český protikuřácký zákon nenakazuje. První zprávy [online]. 2015 [cit. 2019-07-30]. Dostupné z: <http://www.prvnizpravy.cz/zpravy/politika/evropa-nam-kontroverzni-cesky-protikuracky-zakon-nenakazuje/>

Radiofórum. Jednání o protikuřáckém zákonu. ČRo 1 – Radiožurnál [online]. 4. února 2008, 18:12 [cit. 2019-07-30]. Dostupné přes archiv Newton Media.

Radiofórum. Protikuřácký zákon, tažení proti tabáku. ČRo 1 – Radiožurnál [online]. 31. ledna 2007, 18:20 [cit. 2019-07-30]. Dostupné přes archiv Newton Media.

Ranní interview. Rozhovor se Svatoplukem Němečkem. ČRo Radiožurnál [online]. 17. července 2014, 07:50 [cit. 2019-07-30]. Dostupné přes archiv Newton Media.

Ranní interview. Protikuřácký zákon. ČRo Radiožurnál [online]. 9. prosince 2016a, 7:50 [cit. 2019-07-30]. Dostupné přes archiv Newton Media.

Ranní interview. Protikuřácký zákon se opět vrací do sněmovny. ČRo Radiožurnál [online]. 6. září 2016b, 7:50 [cit. 2019-07-30]. Dostupné přes archiv Newton Media.

Součková, Martina. Chceme výjimku, volají čajovny, zákaz kouření nás zničí. Nebude, vzkazuje ministr. Hospodářské noviny [online]. 2014 [cit. 2019-07-30]. Dostupné z: <https://ihned.cz/cesko/c1-62706370-chceme-vyjimku-volaji-cajovny-zakaz-koureni-nas-znici-nebude-vzkazuje-ministr>

Studio STOP. Kouření škodí našemu zdraví. ČRo 6 [online]. 13. září 2006, 22:10 [cit. 2019-07-30]. Moderátorka: Jirásková, Terezie. Dostupné z: https://www.rozhlas.cz/cro6/stop/_zprava/koureni-skodi-nasemu-zdravi--275900

Studio STOP: Osud protikuřáckého zákona. ČRo 6 [online]. 26. března 2008 [cit. 2019-07-30], 22:10. Dostupné přes archiv Newton Media.

SVATOŠ, Jiří. Zpožděný protikuřácký zákon: nepřijme-li jej Česko do května, hrozí sankce z EU. Lidovky.cz [online]. 2015 [cit. 2019-07-30]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/zpozdeny-protikuracky-zakon-neprijme-li-jej-cesko-do-kvetna-hrozi-mu-sankce-od-eu.A151028_151435_ln_domov_ele

Televizní noviny. Nový protikuřácký zákon má velkou šanci i ve sněmovně. TV Nova [online]. 18. října 2015, 19:30 [cit. 2019-07-30]. Dostupné přes archiv Newton Media.

Téma Dobrého rána – Brno. Beseda o úplném zákazu kouření. ČT1 [online]. 6. února 2008, 07:15 [cit. 2019-07-30]. Moderátoři: FILA, Michal a Monika Brindzáková. Dostupné přes archiv Newton Media.

Události, komentáře. ČT 24 [online]. 30. ledna 2007, 21:00 [cit. 2019-07-30]. Dostupné přes archiv Newton Media.

Události, komentáře. S cigaretou jen do pivnice a baru? Čt24 [online]. 26. listopadu 2014, 22:00 [cit. 2019-07-30]. Moderátor: Takáč, Daniel. Dostupné přes archiv Newton Media.

Události, Komentáře. Restaurace a koncerty bez cigaret? Kde končí a začíná svoboda: ČT 24 [online]. 3. června 2015, 22:00 [cit. 2019-07-30]. Moderátor: Takáč, Daniel. Dostupné přes archiv Newton Media.

Události, komentáře. Ústupky v protikuřáckém zákoně. ČT 24 [online]. 8. března 2016, 22:00 [cit. 2019-07-30]. Moderátor: Dolanský, Lukáš. Dostupné přes archiv Newton Media.

ZADRAŽILOVÁ, Lucie a Libuše FRANTOVÁ. Nekuřáci opět táhnout do boje. Prostějovský deník. Rubrika: Z Domova [online]. 2007 [cit. 2019-07-30]. Dostupné přes archiv Newton Media.

Zprávy FTV Prima. Čeští lékaři a lékárníci vyzývají poslance k zákazu kouření v restauracích. Prima [online]. 7. prosince 2015, 18:55 [cit. 2019-07-30]. Moderátorky: Doležalová, Petra a Marcela Svobodová. Dostupné přes archiv Newton Media.

Sněmovní tisky a dokumenty související

Hospodářská komora České republiky, 215/14. Návrh zákona o ochraně zdraví před škodlivými účinky tabáku, alkoholu a jiných návykových látek. Hospodářská komora ČR, 2014. Dostupné z: <https://www.komora.cz/legislation/21514-navrh-zakona-o-ochrane-zdravi-pred-skodlivymi-ucinky-tabaku-alkoholu-a-jinych-navykovych-latek-t-16-12-2014/>

Sněmovní tisk č. 1178. Novela zákona o ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky a související dokumentace. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2005. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&t=1178>

Sněmovní tisk č. 142. Novela zákona o ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky a související dokumentace. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2007. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=5&t=142>

Sněmovní tisk č. 272. Novela zákona o ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky a související dokumentace. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2014. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=7&t=272>

Sněmovní tisk č. 508. Vládní novela zákona o ochraně zdraví před škodlivými účinky návyk. látek – EU. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2015. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=7&t=508>

Sněmovní tisk č. 828. Vládní novela zákona o ochraně zdraví před škodlivými účinky návyk. látek – EU. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2016. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=7&t=828>

Úřad vlády České republiky. Návrh zákona o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek. 2013. Dostupné z: https://apps.odok.cz/veklep-detail?p_p_id=material_WAR_odokkpl&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-1&p_p_col_count=3&_material_WAR_odokkpl_pid=KORN96WGEJXU&tab=detail

Úřad vlády České republiky. Návrh zákona o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek. OVA 415/15. 2015. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORN9T2BUY68>

Zákonné normy

Vyhláška č. 344/2003 Sb., kterou se stanoví požadavky na tabákové výrobky.

Zákon č. 37/1989 Sb., České národní rady o ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniemi.

Zákon č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání.

Zákon č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy a o změně a doplnění zákona č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů.

Zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů.

Zákon č. 132/2003 Sb., kterým se mění zákon č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy a o změně a doplnění zákona č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů.

Zákon č. 305/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek.

Seznam použitých tabulek, schémat a grafů

Tabulka 1: Finální konceptualizace předpisu pro analýzu rétorických rámců	25
Tabulka 2: Předpis všech identifikovaných rétorických rámců	39
Tabulka 3: Identifikované rétorické rámce pro období let 2007 - 2009	41
Tabulka 4: Identifikované rétorické rámce pro období let 2014 - 2016	50
Tabulka 5: Identifikované rétorické rámce pro období let 2016 - 2017	63
Tabulka 6: Míra využívání jednotlivých narativních atributů rámci	72
Tabulka 7: Seznam mediálních výstupů za období 2007 - 2009	97
Tabulka 8: Seznam mediálních výstupů za období 2014 - 2016	99
Tabulka 9: Seznam mediálních výstupů za období 2016 - 2017	101
Graf 1: Počet zařazených relevantních mediálních výstupů v jednotlivých měsících	22
Graf 2: Prevalence kouření v ČR v letech 1999 – 2017	28
Graf 3: Porovnání míry souhlasu se zákazem kouření v restauracích - šetření 2012	36
Graf 4: Porovnání míry souhlasu s opatřeními regulující kouření	37
Schéma 1: Znázornění rozdělení cílových skupin dle politické moci a sociální konstrukce	16
Schéma 2: Grafické znázornění vývoje narativu soupeřících rámců	71

Teze diplomové práce

Jméno studenta/studentky: Simona Lipková

Vedoucí / školitel: Mgr. Martin Nekola, Ph. D.

Název v jazyce práce: Zákon o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek: (ne)soulad mezi rétorickými rámci a praktickou činností aktérů

Název v anglickém jazyce: Act on protection of health from harmful effects of addictive substances: The (in)consistency between the rhetorical frameworks and the practical activities of the actors

Ústav: Katedra veřejné a sociální politiky

Obor práce: Veřejná a sociální politika

Teze diplomové práce (výzkumný projekt):

A. vymezení výzkumného problému

Kouření je považováno za škodlivý zlozvyk, a to jak z pohledu zdravotnictví, tak i z pohledu ekonomiky. Zastánci a odpůrci kouření se pochopitelně neshodnou, do jaké míry regulovat či neregulovat možnost kouření, poslední kroky na různých úrovních však vyústily v Zákon o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, kde je upravena možnost kouření v restauračních zařízeních a na dalších veřejných místech.

Celý tento zákon byl a je rámcován rozporuplnými názory jak ze strany zákonodárců, tak i ze strany široké veřejnosti, což poukazuje na kontroverzi a aktuálnost daného tématu.

Tyto faktory jsou vhodné pro aplikování analýzy rámců a pokusu o zachycení soupeřících názorových rámců, ale i popsání dynamiky soupeřících formulací a činnostech na úrovni tzv. protikuřáckého zákona.

B. Cíle diplomové práce

Tato diplomová práce reflektuje dva hlavní cíle zaměřující se na úroveň Zákona o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, tzv. protikuřáckého zákona, který nabývá účinnosti v květnu roku 2017. V první části práce se jedná o porozumění a popsání soupeřících rétorických rámců v mediálním diskurzu tzv. protikuřáckého zákona. Tyto rámce jsou konstruovány za pomoci relevantních textů, které v politickém diskurzu hrají důležitou roli.

Druhá část práce se zaměřuje na akční rámce, které se týkají praktické činnosti daných aktérů, či společenských institucí a daných vzorců jednání spolu se sociálními konstrukcemi, které explicitně vyplývají z praktik jednotlivých aktérů. Tyto rámce jsou konstruovány za pomoci pozorování schémat chování v politické praxi.

Tato část si tedy klade za cíl vysvětlit a popsat dynamiku soupeřících formulací na úrovni protikuřáckého zákona v souvislosti s praktikami aktérů a popsat rozdíly mezi cíli deklarovanými v mediálním diskurzu a konkrétními projevy a činy aktérů při samotném projednávání a realizaci opatření v praxi.

Cíle diplomové práce jsou tedy následující:

- 1) Identifikovat, jakým způsobem je v mediálním diskurzu rámován problém percepce kouření v tzv. protikuřáckém zákoně.
- 2) Popsat akční rámce působící na úrovni tzv. protikuřáckého zákona.

C. Výzkumné otázky

- Dle výše uvedených cílů diplomové práce jsou stanoveny následující výzkumné otázky:
- Jaké soupeřící rámce lze identifikovat na úrovni mediálního diskurzu tzv. protikuřáckého zákona?
- Jakými argumenty jsou dané rámce tvořeny?
- Které problémy jsou danými rámci prezentované?
- Které příčiny jsou spojovány s danými problémy?
- Které cílové skupiny jsou s danými rámci spojované?
- Jaké akční rámce lze identifikovat na poli tzv. protikuřáckého zákona na úrovni diskurzu politické akce?

- Kteří sponzoři tvoří tyto dané akční rámce?
- Kterými politickými aktivitami se dané akční rámce vyznačují?
- Který akční rámec převládal při implementaci daného opatření?
- Na kolik jsou dané rétorické rámce reflektovány v daných akčních rámcích?

D. Teoretická východiska

Tato práce se bude opírat o teoretické východisko sociální konstrukce cílových populací, kdy tato teorie do jisté míry pracuje s premisou, že právě tyto konstrukce mohou ovlivnit politiky při tvorbě daného veřejněpolitického opatření.

E. Výzkumný plán

Sběr a analýza dat

Kvalitativní obsahová analýza mediálních textů za využití databáze Newton Media

Kvalitativní obsahová analýza relevantních veřejněpolitických dokumentů

Polostrukturované expertní rozhovory

Polostrukturované rozhovory s danými aktéry

Analýza rámců dle Reina a Schöna

F. Seznam odborné literatury a zdrojů empirických dat

PICK, David. Framing and frame shifting in a higher education merger, *Tertiary Education and Management*, (2003). 9:4, 299-316, DOI: 10.1080/13583883.2003.9967111. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/13583883.2003.9967111?needAccess=true>

MORÁVEK, Jan. *Analýza rámců*. In: NEKOLA, Martin, GEISLER, Hana,

MOURALOVÁ, Magdaléna. *Současné metodologické otázky veřejné politiky*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2011, s. 105-135. ISBN 978-80-246-1865-4.

OGUNSEITAN, O. A. *Framing environmental change in Africa: cross-scale institutional constraints on progressing from rhetoric to action against vulnerability*. *Global Environmental Change*. Volume 13, Issue 2, July 2003, Pages 101–111

SCHNEIDER, Anne, and Helen INGRAM. "Social Construction of Target Populations:

Implications for Politics and Policy." *The American Political Science Review* 87.2 (1993): 334-47. Web.

SCHNEIDER, Anne, and Helen Ingram. 1990b. „Policy Design: Elements, Premises, and Strategies.“ In *Policy Theory and Policy Evaluation*, ed. Stuart Nagel. New York: Greenwood.

SCHÖN, Donald, REIN Martin. *Frame Reflection: Toward the Resolution of Intractable Policy Controversies*. New York: Basic Books, 1994. 247 s.

ŠVAŘÍČEK, Roman, ŠEĎOVÁ, Klára a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách: Pravidla hry*. Praha: Portál, 2007. 384 s. ISBN 978-80-7367-313-0.

TABERY, Paulína. *Nastolování agendy a proces rámování* [online]. *Sociologický časopis* 03/2009. Dostupné z:
<http://www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=385&lst=105>

VAN HULST, Marlijn. YANOW, Dvora. *The political process promise of policy framing*. *ECPR Joint Workshops*. Lisbon, 14-19 April 2009. Dostupné z:
<https://ecpr.eu/Filestore/PaperProposal/96237c13-b942-4199-a9da-4a629c9702fc.pdf>

Přílohy

Příloha č. 1: Obecná a dodatečná varování na krabičkách tabákových výrobků ustanovená vyhláškou č. 344/2003 Sb.,

Obecné varování:

- a) "Kouření může zabít",
- b) "Kouření vážně škodí Vám i lidem ve Vašem okolí";

Dodatečné varování zní doplňující obecná:

- a) "Kuřáci umírají předčasně",
- b) "Kouření ucívá tepny a způsobuje infarkt a mrtvici",
- c) "Kouření způsobuje smrtelnou rakovinu plic",
- d) "Kouření v těhotenství škodí zdraví Vašeho dítěte",
- e) "Chraňte děti: neňte je vdechovat Váš kouř",
- f) "Váš lékař nebo lékárník Vám může pomoci přestat s kouřením",
- g) "Kouření je vysoce návykové, nezačínajte s ním",
- h) "Přestat kouřit znamená snížit riziko vzniku smrtelných onemocnění srdce a plic",
- i) "Kouření může způsobit pomalou a bolestivou smrt",
- j) "Požádejte o pomoc při odvykání kouření: poraďte se se svým lékařem nebo lékárníkem",
- k) "Kouření může zpomalovat krevní oběh a způsobuje neplodnost",
- l) "Kouření způsobuje stárnutí kůže",
- m) "Kouření může poškodit sperma a snižuje plodnost", nebo
- n) "Kouř obsahuje benzen, nitrosaminy, formaldehyd a kyanovodík" (§ 7, vyhláška č. 344/2003 Sb.,)

Příloha č. 2: Seznam analyzovaných mediálních výstupů 2007 – 2009 (tabulka)

Tabulka 7: Seznam mediálních výstupů za období 2007 - 2009

Název článku / rozhovoru	Název periodika / stanice	Datum zveřejnění
Protikuřácké zákony	ČT 24	30.01.2007
Protikuřácký zákon, tažení proti tabáku	ČRO 1 - Radiožurnál	31.01.2007
Nekuřáci opět táhnou do boje	Prostějovský deník	13.02.2007
Zpřísnění zákona proti kouření	ČT 1	19.02.2007
Ministerstvo nespěchá se zákazem kouření za volantem	Právo	20.02.2007
Lékaři vládě: Omezte kouření v restauracích	tyden.cz	22.02.2007
Když se poslanci hádají o cigarety	Mladá fronta Dnes	24.02.2007
Platný zákon nekuřáky dostatečně nechrání	Haló noviny	01.03.2007
Zakáže se kouření v restauracích?	nova.cz	07.03.2007
Novela protikuřáckého zákona	ČRO 1 - Radiožurnál	07.03.2007
Vláda má k protikuřácké novele řadu připomínek a výtek	Ceskenoviny.cz	07.03.2007
Poslanecký návrh ztěžuje život kuřákům	TV nova	07.03.2007
Česko zůstává popelníkem Evropy	Písecký deník	08.03.2007
Opět se začalo mluvit o úpravě pravidel pro kuřáky	ČRO 1 - Radiožurnál	10.03.2007
O kouření a absenci povědomí o veřejném zájmu	blisty.cz	16.03.2007
O kouření a absenci	ČRo 6	16.03.2007
Protikuřácký zákon	ČRO 1 - Radiožurnál	18.03.2007
Když v baru houstne DÝM...	Sedm	17.04.2007
SPOLEČNOST: Stop kouření? Hlavně stop lhaní!	neviditelnypes.cz	30.04.2007
Nekuřáckých restaurací u nás pomalu přibývá	tyden.cz	20.05.2007
V Senátu o právu na nekuřácké prostředí	medical tribune	21.05.2007
SPOLEČNOST: Kouření jako svoboda volby	neviditelnypes.cz	13.06.2007
Protikuřácký zákon	TV nova	21.07.2007
Průzkum: Zakažte kouření v hospodách	Mladá fronta DNES	30.07.2007
Sněmovna bude jednat o zákazu kouření v restauracích	ČTK	16.01.2008
Do druhého čtení jde novela protikuřáckého zákona	ČRo - rádio česko	29.01.2008
Rozhovor se senátorem Jaroslavem Kuberou	Frekvence 1	29.01.2008
Jednání o protikuřáckém zákonu	ČRO 1 - Radiožurnál	04.02.2008
Poslanci by měli rozhodnout o protikuřáckém zákonu	ČT 1	04.02.2008
Ve sněmovně bude dnes rušno	Halo noviny	05.02.2008
Beseda o úplném zákazu kouření	ČT 1	06.02.2008
Protikuřácký zákon ve sněmovně uspěl	berounský deník	14.02.2008
Kouření je v České republice zřejmě určitou tradicí, myslí si poslanec Karel Sehoř z Frýdku–Místku	frýdecko-místecký a třinecký deník	14.02.2008
Hospody bez kouření v třetím čtení	Právo	14.02.2008
Zůstanou kuřáci v našich restauracích?	Parlament, vláda, samospráva	29.02.2008
Cigarety, srdce a strašák zdravotnické totality	Mladá fronta dnes	01.03.2008
Típní tu cigaretu, nebo zemřeš	Lidové noviny	01.03.2008
Zmizí popelníky z českých hospod?	Profit	03.03.2008
Protikuřácký zákon neprošel, sněmovna ho vrátila do druhého čtení	ČT 24	19.03.2008
Poslanci odložili protikuřácký zákon, v restauracích se zatím může kouřit	nova.cz	19.03.2008
Zákaz kouření? Odloženo na duben	tyden.cz	19.03.2008
Sněmovna neschválila protikuřácký zákon	ČRo - rádio česko	19.03.2008
Protikuřácký zákon se odkládá, poslanci ho vrací do druhého čtení	ČRo - izurnal.cz	19.3.008
Protikuřácká novela byla odložena	ceskenoviny.cz	19.03.2008
V restauracích se bude dál kouřit	ČT1	19.03.2008

Protikuřácká novela se vrátila do výborů, její podoba je nejistá	ceska-media.cz	20.03.2008
Osud protikuřáckého zákona	ČRo6	26.03.2008
Protikuřácký zákon	ČRo6	28.03.2008
Zmatky ve válce s tabákem	MF plus	28.03.2008
Vítězné tažení lobbistů	ekonom.cz	17.04.2008
Chceme restaurace bez cigaret, řekli Češi v průzkumu	aktualne.cz	18.04.2008
Protikuřáckému zákonu může hrozit změna na prokuřácký	ČRO 1 - Radiožurnál	16.05.2008
Protikuřácká tažení dala vzniknout nikotinovému turismu	financinoviny.cz	26.05.2008
V metropoli přibývá nekuřáckých podniků	Právo	16.06.2008
Neústavní protikuřácký zákon	ČT 24	30.07.2008
Zdražme cigarety. Dvojnásobně	Lidové noviny	31.12.2008
Další kolo bitvy proti cigaretám startuje, zákaz ale asi nepřinese	Deník.cz	13.03.2009
Další odklad pro tabákovou lobby	medical tribune	06.04.2009
Ochrana před škodami působenými tabákem: Běh na dlouhou trať	Zdravotnické noviny	06.04.2009
Poslanci schválili protikuřácký zákon (10.6.2009)	kurzy.cz	10.06.2009
Protikuřácký zákon	ČRO 1 - Radiožurnál	10.06.2009
Sněmovna schválila novelu protikuřáckého zákona	ČT 24	10.06.2009
Poslanci by měli řešit nová volební pravidla	ČRO - izurnal.cz	10.06.2009
Nový zákon: kouření vítězí	Lidové noviny	11.06.2009

Zdroj: Newton Media

Příloha č. 3: Seznam analyzovaných mediálních výstupů 2014 - 2016 (tabulka)

Tabulka 8: Seznam mediálních výstupů za období 2014 - 2016

Název článku / rozhovoru	Název periodika / stanice	Datum zveřejnění
Kuřáci si mohou bez omezení zapálit ve třetině českých restaurací	ČT24.cz	08.07.2014
Češi jako jediní v Evropě neomezují kouření. Navíc trpí nadváhou a cukrovkou	Zprávy rozhlas.cz	17.07.2014
Rozhovor se Svatoplukem Němečkem	ČRo radiožurnal	17.07.2014
Poslanci ANO chtějí zákaz kouření v restauracích – už za půl roku	ČT24.cz	20.07.2014
Protikuřácký zákon	ČT1	20.07.2014
Hospody bez kouře: Každý pokus má cenu, říká bývalý ministr Heger	euractiv.cz	04.08.2014
Kubera: Zakázat kouření? Tak zakažte i souložení v neděli	tyden.cz	27.08.2014
Chceme výjimku, volají čajovny, zákaz kouření nás zničí. Nebude, vzkazuje ministr	iHned.cz	03.09.2014
Regulace ano, ale s výjimkami	Halo noviny	23.09.2014
S cigaretou jen do pivnice a baru?	ČT24	26.11.2014
Němeček: Zakážeme kouřit i v baru	Hospodářské noviny (Události)	14.01.2015
Má se zakázat kouření ve všech restauracích?	ČT 1 (máte slovo)	15.01.2015
Zákaz kouření v restauracích je opět ve hře	Tv Nova (Televizní noviny)	15.01.2015
V restauracích bez kouře, zákon se blíží	denik.cz	20.01.2015
Zákon, který zakáže kouření, stále u ledu	Tv Nova (Televizní noviny)	21.01.2015
Ministr Němeček navrhl úplný zákaz kouření v restauracích	roklen24.cz	28.01.2015
Cigaretám vstup zakázán? Návrh má podporu většiny poslanců	ČT24.cz	02.02.2015
Rozhovor s Miroslavem Kalouskem	Impuls (kauza dne)	05.02.2015
Zákon proti kouření podepíše, slíbil milovník cigaret Zeman	aktualne.cz	05.03.2015
V restauracích bez kouře, zákon se blíží	ct24.cz	27.03.2015
Návrh protikuřáckého zákona	Prima	27.03.2015
Interview s bývalým ministrem zdravotnictví Leošem Hegerem	ČT24	02.04.2015
Rozhovor s doktorkou Evou Králíkovou	Impuls (kauza dne)	01.06.2015
Vláda schválila návrh na úplný zákaz kouření v restauracích	Prima (zprávy FTV Prima)	03.06.2015
Restaurace a koncerty bez cigaret? Kde končí a začíná svoboda?	ČT24(události, komentáře)	03.06.2015
Omezení pro kuřáky	ČT1 (události)	03.06.2015
Antikuřák zničí mnoho provozoven, říkají profesní sdružení	ekonomicky-denik.cz	16.09.2015
Mají mít kuřáci právo na vlastní podniky?	ČRo plus	16.09.2015
Kubera: Stát nikdy kouření nezakáže, neměl by z čeho financovat zdravotnictví	ČT24.cz	09.10.2015
Bitva o kouření na obzoru	Lidové noviny	10.10.2015
Češi jsou ke kouření tolerantní	pardubický deník	14.10.2015
Nový protikuřácký zákon má velkou šanci i ve sněmovně	Tv Nova	18.10.2015
Protikuřácký zákon nabírá zpoždění, od ledna platit nebude	ČT24.cz	22.10.2015
Zpožděný protikuřácký zákon: nepřijme-li jej Česko do května, hrozí sankce z EU	Lidové noviny	29.10.2015
Zákaz kouření dráždí Brusel	Lidové noviny	03.11.2015
Ministerstvo zdravotnictví prý klame poslance. Jde o zákon proti kuřákům	parlamentnilisty.cz	05.11.2015
Evropa nám kontroverzní český protikuřácký zákon nenakazuje	prvnizpravy.cz	11.11.2015

Nový protikuřácký zákon byl uložen k ledu	parlamentnilisty.cz	19.11.2015
Čeští lékaři a lékárníci vyzývají poslance k zákazu kouření v restauracích	Prima (zprávy FTV Prima)	07.12.2015
Zákaz kouření ve veřejných prostorech	ČRo plus (radioforum)	08.12.2015
Poslanci se dohadovali o zákazu kouření v restauracích. Bez výsledku	ČT24.cz	08.12.2015
Boj o kouření začíná. Ministr chce plošný zákaz v hospodách	echo24.cz	08.12.2015
Kolem kouření v restauracích je boj. Jde o zdraví i svobodu	metro	08.12.2015
Zakažte i líbání, víte kolik miliard mikrobů přenáší, řádil Jandák v debatě o kouření. Dostal radu, jak líbat zdravě	parlamentnilisty.cz	08.12.2015
Oddělení kuřáckých a nekuřáckých prostor je tristní, zlobil se poslanec	idnes.cz	08.12.2015
Poslanci se snad vrátí k protikuřáckému zákonu	ČRo plus (názory a argumenty)	12.12.2015
Hostem předseda TOP 09 Miroslav Kalousek	frekvenci 1 (press klub)	13.12.2015
„Nechci, aby kuřáci brali do hrobu nekuřáky!“ oháněl se urnou Němeček. Zákaz kouření v restauracích prošel	parlamentnilisty.cz	15.12.2015
Zákaz kouření se přiblížil	mladá fronta dnes	16.12.2015
Rozhovor s ministrem zdravotnictví Svatoplukem Němečkem	ČRo radiožurnál (dvacítka radiožurnálu)	16.12.2015
Rozhovor se senátorem a primátorem Jaroslavem Kuberou	Impuls (kauza dne)	17.12.2015
Ať si hospody určí prostor pro kuřáky, navrhuji další výjimku komunisté	iDnes.cz	13.01.2016
Němeček popohání protikuřácký zákon strašením sankcemi z EU. Ale prý je to úplně jinak	parlamentnilisty.cz	02.03.2016
Ústupky v protikuřáckém zákoně	ČT24	08.03.2016
Rozhodnutí o zákazu kouření se blíží.	ČT1 (máte slovo)	14.04.2016
Projde podoba zákona o zákazu kouření? Mnozí vládní poslanci jsou proti	parlamentnilisty.cz	21.04.2016
Přežili to i Irové, schvalte už konečně zákaz kouření v restauracích, nabádá Čechy Evropská komise	Aktualne.cz	23.04.2016
Česku hrozí milionové unijní sankce. Kvůli zpožděnému protikuřáckému zákonu	Lidové noviny	26.04.2016
Zákaz kouření v restauracích se týká také e-cigaret nebo vodních dýmek. Poslanci ale mají přes 200 připomínek	iHned.cz	04.05.2016
Chlastání, hulení, šukání v bordelu. Ostrá odpověď dámě z ČSSD na snahu zcivilizovat národ	parlamentnilisty.cz	04.05.2016
I kdybychom ty lidi měli zabít! Slávek Jandák řádil ve sněmovně, která nakonec radši odešla na oběd	parlamentnilisty.cz	04.05.2016
Protikuřácký zákon	ČRo plus (názory a argumenty)	21.05.2016
Protikuřácký zákon Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky prošel	ČRo plus	25.05.2016
Němeček: ANO hlasováním o kouření porušilo koaliční dohodu	Denik.cz	25.05.2016
Premiér lže, protikuřácký zákon potopili socialisté. Koalice takhle dlouho nevydrží, řekl Babiš	iHned.cz	25.05.2016
Blamáž s protikuřáckým zákonem zapůsobila v koalici jako granát	novinky.cz	25.05.2016
Zvítězila u vás tabáková lobby, je to proti zájmům Čechů, říká eurokomisař	ČT24.cz	25.05.2016

Zdroj: Newton Media

Příloha č. 3: Seznam analyzovaných mediálních výstupů 2016 - 2017 (tabulka)

Tabulka 9: Seznam mediálních výstupů za období 2016 - 2017

Název článku / rozhovoru	Název periodika / stanice	Datum zveřejnění
Rozhovor s Bohuslavem Svobodou	Frekvence 1	04.06.2016
Kouření neškodí zdraví tak, jak je módní říkat	Týden	06.06.2016
Rozhovor s Leošem Hegerem, poslancem Parlamentu ČR	Frekvence 1	18.06.2016
Rozhovor s předsedou poslaneckého klubu TOP 09 a Starostů Františkem Laudátem	ČRo Plus	07.07.2016
Interview se senátorkou Danielou Filipiovou	ČT 24	30.08.2016
Boj proti kouření	ČT 24	31.08.2016
Zákaz kouření	ČT 1	06.09.2016
Protikuřácký zákon se opět vrací do sněmovny	ČRo radiožurnál	06.09.2016
Novela protikuřáckého zákona	ČRo Plus	06.09.2016
Nové verze protikuřáckého zákona v PS	ČT 1	06.09.2016
Poslanci zahájí dnes odpoledne první schůzi po letních prázdninách	ČRo radiožurnál	06.09.2016
Sklenák (ČSSD): Naše priority na aktuální schůzi Sněmovny	parlamentní listy	06.09.2016
Protikuřácký zákon ve zrychleném řízení neprošel, ODS a TOP 09 použily veto	novinky.cz	06.09.2016
Sněmovní prázdniny skončily: Babiš se omluvil za výrok, který prý neřekl	denik referendum	06.09.2016
Protikuřácký zákon mají poslanci na stole znovu. A je plný změn	hospodářské noviny	07.09.2016
Další pokus. Nový návrh protikuřáckého zákona je opět v rukou poslanců	medical tribune	13.09.2016
Kuřákem v osmi? Pražská specialita	mladá fronta dnes	20.09.2016
Protikuřácký zákon opět ve sněmovně	ČT 1	25.10.2016
V mnoha českých restauracích se stále kouří	zdravotnické noviny	31.10.2016
Poslanci žádají zmírnění přísného protikuřáckého zákona	zdravotnické noviny	07.11.2016
Asociace hotelů a restaurací: EET zvládneme, čekají nás mnohem horší zákony	podnikatel.cz	21.11.2016
Hostem místopředseda Senátu Parlamentu ČR Jaroslav Kubera	Frekvence 1	27.11.2016
Ludvík chce odpapírovat české zdravotnictví	novinky.cz	30.11.2016
Někdo nad zavedením EET pláče, jiný to využívá ve svůj prospěch	Hradecký deník	03.12.2016
Sněmovna posunula Českou republiku k 18 zemím Evropy se zákazem kouření	malostranskadrba.cz	09.12.2016
Úplný zákaz kouření v restauracích	ČRo radiožurnál	09.12.2016
Protikuřácký zákon	ČRo radiožurnál	09.12.2016
Kouření v restauraci zakázáno: sněmovna schválila protikuřácký zákon	ČT 24	09.12.2016
Poslanci schválili nový protikuřácký zákon. Znamenal by konec kouření v restauracích	vitalita.cz	09.12.2016
Kuřáci si od května v restauracích nezapálí. Sněmovna schválila úplný zákaz kouření	zpravy.rozhlas.cz	09.12.2016
Bendovy kuřárny neprošly, poslanci hlasovali pro úplný zákaz kouření v restauracích	novinky.cz	09.12.2016
Poslanci o protikuřáckém zákoně	ČT 24	09.12.2016
Kuřáci si od května v restauracích nezapálí. Sněmovna schválila úplný zákaz kouření	ČRo - vysočina	09.12.2016

Poslanci schválili protikuřácký zákon, kuřárny neprošly	echo 24	09.12.2016
Sněmovna tentokrát schválila takzvaný protikuřácký zákon	ČRo Plus	09.12.2016
Poslanci napodruhé schválili zákon proti kouření. Stovku pozměňovacích návrhů i přes zmatky odmítli	aktuálně cz	09.12.2016
Den D pro protikuřácký zákon. Česko ho potřebuje, říká ministr zdravotnictví	zpravy.rozhlas.cz	09.12.2016
V hospodě ani zoo si už nezapálíte. Poslanci schválili nový protikuřácký zákon	edecinsko.cz	09.12.2016
Poslanci schválili protikuřácký zákon, platit by měl od konce května	e15.cz	09.12.2016
Sobotka: Protikuřácký zákon nás řadí mezi civilizované státy	tyden.cz	09.12.2016
Úplný zákaz kouření od 31. května 2017. Proti zákonu se postavila jenom ODS	securitymagazin.cz	10.12.2016
Nekuřácký zákon bude mít hlavně na malé hospody horší dopad než EET	jablonecky.denik.cz	10.12.2016
Na cigáro? Jen před hospodu	denik.cz	10.12.2016
Antikuřácký zákon prošel v tvrdé podobě	pravo	10.12.2016
Dokouřit. Končíme!	mladá fronta dnes	10.12.2016
Spor o zákaz kouření v restauracích	ČT 1	10.12.2016
Kuřáci mají utrum	halo noviny	10.12.2016
Sněmovnou prošel protikuřácký zákon	impuls	10.12.2016
Protikuřácký zákon je naprostý nesmysl, řekl Zeman. Vetovat ho ale nebude	zpravy.rozhlas.cz	11.12.2016
Tvrký protikuřácký zákon	ČT24	12.12.2016
Známe zákulisí schvalování protikuřáckého zákona. Nesmělo se mluvit o kuřárnách v okolních zemích, Česko má nejtvrďší normu v Evropě	parlamentní listy	16.12.2016
Česká republika se posunula blíže k zakazu kouření	zdravotnické noviny	19.12.2016
ČEŠI DOHÁNÍ EVROPU. KUŘÁCI UŽ SI V HOSPODĚ NEZAPÁLÍ	hospodářské noviny	02.01.2017
Senátní výbor nejtěsnější většinou podpořil zákaz kouření v restauracích	idnes.cz	04.01.2017
Zákaz kouření v rukou Senátu	ČT24	04.01.2017
Úplný zákaz kouření v restauracích nejspíš posvětil Senát. Prošel výborem pro veřejnou správu	Zprávy rozhlas.cz	04.01.2017
Až skončí boj s kuřáky, najdeme si jiného nepřítele, míní Kubera	ČT24	04.01.2017
Interview s Jaroslavem Kubrou	ČT25	04.01.2017
Zákaz kouření v restauracích o krok blíže	halo noviny	05.01.2017
Protikuřácký zákon přinese další likvidaci hospod	cot business	05.01.2017
Protikuřácký zákon by měl Senát podle výboru schválit beze změn	epravo.cz	05.01.2017
Expertka: Právo nekuřáků na čistý vzduch je nadřazeno právu kouřit	zdn.cz	11.01.2017
Schvalování tzv. protikuřáckého zákona	ČT 1	11. 1. 2017
Senátoři schválili zákaz kouření v restauracích. Chybí jen Zemanův podpis	idnes.cz	19.01.2017
Protikuřácký zákon prošel. Z restaurací zmizí popelníky koncem května	ČT24	19.1.2017
Kladivo na kuřáky	Mladá fronta DNES	20.01.2017

Zdroj: Newton Media